# Konkursförvaltares skadeståndsansvar gentemot tredje man

Särskilt om konkursförvaltares personliga skadeståndsansvar och de rättsliga förutsättningarna för ansvar gentemot tredje man

Ester Häggfors

Juridiska institutionen
Examensarbete 30 hp.
Ämnesinriktning: Kredit- och exekutionsrätt
Höstterminen 2025
Grupphandledare: Emil Elgebrandt
Engelsk titel: Bankruptcy Trustees' Liability Towards Third Parties – With Particular Focus on the Personal Liability of Bankruptcy Trustees and the Legal Conditions for Such Liability

# Förord

Tack till advokat och konkursförvaltare Erik M Gabrielsson vid Maze Advokater som väckte mitt intresse för konkursförvaltning.

Tack till advokat och konkursförvaltare Lars Ehrstedt vid Merino Advokatbyrå för introduktion till uppsatsämnet.

Tack till jur. dr. Emil Elgebrant vid Stockholms universitet för värdefull handledning under uppsatsskrivandet.

*"The beautiful thing about learning is that nobody can take it away from you."*
*- B.B King*

Kalmar, den 2 januari 2026

*Ester Häggfors*

# Abstract

This thesis examines the personal liability in tort of bankruptcy trustees under Swedish law, with particular emphasis on liability towards third parties who fall outside the traditional circle of bankruptcy stakeholders, namely the estate, the creditors, and the debtor. While the trustee's liability towards these internal actors is expressly regulated in Chapter 17, Section 1 of the Swedish Bankruptcy Act, the legal basis and limits of liability towards third parties have primarily been developed through case law and general principles of tort law.

The analysis is conducted using a doctrinal legal method, drawing on statutory law, preparatory works, judicial decisions, and legal scholarship. Central attention is given to the Supreme Court's decision in NJA 1996 p. 700, in which the Court held that a bankruptcy trustee may be held personally liable to third parties for pure economic loss caused by negligent disposition of property belonging to someone other than the estate. The judgment is examined both as a landmark in the expansion of liability for pure economic loss beyond the traditional crime requirement and as a controversial decision with respect to its procedural framework and assumptions regarding responsibility.

Beyond the analysis of NJA 1996 p. 700, the thesis explores how the trustee's personal liability interacts with alternative legal constructions, including potential liability of the bankruptcy estate and the relevance of unjust enrichment. The study addresses the tension between effective protection for third parties whose property interests are affected by bankruptcy administration and the collective nature of bankruptcy law, where losses are ordinarily borne by the creditor body. Particular attention is paid to the trustee's duty to identify and respect third-party property rights, including separations rights, and how breaches of this duty relate to broader principles prohibiting the unauthorized disposition of another person's property.

The thesis concludes that Swedish law recognizes a personal duty of care on the part of the bankruptcy trustee vis-à-vis third parties in certain qualified situations, but that the doctrinal foundations of this liability remain partially unsettled. While the expansion of liability for pure economic loss serves important protective functions, it also raises concerns regarding legal certainty and the proper allocation of losses in bankruptcy. The study therefore highlights the need for a more systematic articulation of the trustee's personal liability at the intersection of bankruptcy law and general tort law.

# Förkortningar

| | |
|---|---|
| ABL | Aktiebolagslagen (2005:551) |
| Ds | Departementsserien |
| HD | Högsta domstolen |
| JT | Juridisk tidskrift |
| KonkL | Konkurslagen (1987:672) |
| NJA | Nytt juridiskt arkiv avdelning I |
| NJA II | Nytt juridiskt arkiv avdelning II |
| Prop. | Proposition |
| SkL | Skadeståndslagen (1972:207) |
| SOU | Statens offentliga utredningar |
| SvJT | Svensk Juristtidning |

# Innehåll


Förord ..... 3

Abstract ..... 4

Förkortningar ..... 5

1 Inledning ..... 9
1.1 Ämne och problemformulering ..... 9
1.2 Syfte och frågeställning ..... 10
1.3 Avgränsningar ..... 11
1.4 Forskningsläge ..... 11
1.5 Metod och material ..... 12
1.6 Disposition och terminologi ..... 15

2 Konkursförvaltarens roll och uppgifter ..... 17
2.1 Inledning ..... 17
2.2 Konkursinstitutets syfte och funktion ..... 18
2.3 Konkursförvaltarens ställning i konkursförfarandet ..... 18
2.4 Konkursförvaltarens skyldigheter enligt lag ..... 19
2.5 Sammanfattande kommentar ..... 20

3 Konkursförvaltarens skadeståndsansvar ..... 22
3.1 Inledning ..... 22
3.2 Konkurslagens reglering och förvaltarens ansvar ..... 22
3.3 Vårdslös förvaltning som ansvarsgrund ..... 23
3.4 Skadeståndsansvar gentemot konkursboet ..... 25
3.5 Culpanorm och en bedömningsmodell ..... 26
3.6 Förvaltarens handlingsutrymme kontra ansvarsrisk ..... 27
3.7 Sammanfattande kommentar ..... 28

4 Konkursförvaltarens ansvar gentemot tredje man ..... 30
4.1 Inledning ..... 30
4.2 Genombrott eller undantag? Om NJA 1996 s. 700 ..... 31
4.2.1 Faktiska omständigheter i målet ..... 31
4.2.2 Kritiska synpunkter på avgörandet ..... 33
4.2.2.1 Kleineman ..... 33
4.2.2.2 Schultz ..... 34
4.2.2.3 Lindskog ..... 36
4.2.2.3.1 17 kap. 1 § KonkL – en bristfällig ansvarsnorm? ..... 36
4.2.2.3.2 NJA 1915 s. 629 ..... 37
4.2.2.3.3 NJA 1916 s. 78 ..... 37
4.2.2.3.4 Förvaltaren som ansvarsbärare ..... 37
4.2.2.3.5 Ansvarsförekomst och ansvarsplacering ..... 38
4.2.2.3.6 NJA 1918 s. 624 ..... 39
4.2.2.3.7 Lindskogs slutsatser ..... 39
4.3 Debatten mellan Zamani och Andersson & Ehrstedt ..... 40
4.3.1 Zamani - Konkursförvaltaruppdragets normer ..... 41
4.3.1.1 Allmänt om förvaltaruppdraget ..... 41

4.3.1.2 Zamanis tolkning av NJA 1996 s. 700 ... 43
4.3.1.3 Rättsliga grunder för vårdplikten ... 43
4.3.1.4 7 kap. 8 § KonkL som rättslig utgångspunkt ... 45
4.3.1.5 Arvodesregleringens betydelse för ansvar ... 45
4.3.1.6 En jämförelse med 17 kap. 1 § KonkL ... 47
4.3.1.7 Zamanis syn på ansvar ... 48
4.3.2 Andersson och Ehrstedt - vårdplikt för tredje mans lösöre vid konkurser ... 48
4.3.2.1 Vårdpliktens innehåll och räckvidd ... 48
4.3.2.2 Separationsegendom ... 49
4.3.2.3 Bedömning av argumentens bärkraft ... 50
4.3.2.4 Den praktiska konkursförvaltningen ... 51
4.3.2.5 ”Passivitetsregeln” ... 52
4.3.2.6 Slutsatser enligt Andersson och Ehrstedt ... 53
4.3.3 Zamani - vårdplikt och nyttomaximering i konkursförvaltningen ... 55
4.3.3.1 Tredje mans lösöre ... 55
4.3.3.2 Konsten att läsa ett rättsfall ... 55
4.3.3.3 Förvaltarens bevisbörda ... 56
4.3.3.4 Centrala argument i Zamanis replik ... 56
4.4 Sammanfattande kommentar ... 57
4.4.1 Övergripande iakttagelser ... 57
4.4.2 Doktrinär konflikt ... 58
4.4.3 Advokaternas åsikt om NJA 1996 s. 700 ... 58
4.4.4 NJA 2014 s. 798 ... 59
4.4.5 Avslutande reflektioner ... 59

5 Hur kan tredje mans intressen ges utrymme inom konkursförvaltningen? ... 61
5.1 Inledning ... 61
5.2 Passivitet och vårdplikt i doktrinen – Zamani i relation till Andersson & Ehrstedt ... 61
5.2.1 Lagstiftaren som ansvarsbärare enligt Zamani ... 61
5.2.2 Allmän vårdplikt som norm enligt Andersson & Ehrstedt ... 62
5.2.3 Sammanfattande jämförelse ... 63
5.3 Schultz – ansvarsfördelning genom principalansvar ... 63
5.4 Kleineman om ansvar och regress ... 64
5.5 Lindskog om tredje mans skyddsintresse och ansvarsplacering ... 66
5.6 NJA 1996 s. 700 ... 67
5.7 Förslag till uttrycklig reglering av tredje mans lösöre i 7 kap. 23 § KonkL ... 68
5.7.1 Alternativ 1 – utvidgning av tredje stycket ... 69
5.7.2 Alternativ 2 – ny bestämmelse (25 §) ... 70
5.8 Sammanfattande kommentar ... 70

6 Slutsatser ... 72
6.1 Inledning ... 72
6.2 Rättsliga förutsättningar för konkursförvaltarens personliga skadeståndsansvar ... 72
6.3 Konkursförvaltares skadeståndsskyldighet gentemot tredje man ... 73
6.4 Lösningsmodeller för ansvar gentemot tredje man och avslutande ställningstagande ... 73

Källförteckning ... 76

# 1 Inledning

## 1.1 Ämne och problemformulering

Konkursförvaltaren är en central aktör i konkursförfarandet, en länk mellan borgenärernas intressen, gäldenärens rättigheter och rättsstatens krav på effektivitet och rättssäkerhet.[1] Med detta följer ett stort ansvar, men också en utsatt position.[2] Konkursförvaltaren ska ofta fatta snabba och komplicerade beslut, ibland på bristfälligt underlag och under tidspress. Ett felaktigt agerande kan leda till betydande ekonomiska konsekvenser, inte bara för konkursboet utan även för enskilda borgenärer eller utomstående tredje man.[3] Här aktualiseras frågan om konkursförvaltarens skadeståndsansvar: när kan förvaltaren hållas ansvarig för sina beslut och var gränsen går mellan ett acceptabelt riskfyllt handlande och vårdslös förvaltning? Hur ser förhållandet ut mellan konkursförvaltaren och tredje man?

Att analysera konkursförvaltarens ansvar är av särskild vikt mot bakgrund av förvaltarens dubbla lojalitet: å ena sidan ska borgenärernas kollektiva intressen tillvaratas, å andra sidan måste gäldenärens rättssäkerhet och tredje mans legitima anspråk respekteras. Förvaltaren befinner sig därför i en komplex balansgång mellan olika intressen som inte sällan står i konflikt med varandra. Konkursförvaltaren har långtgående befogenheter att förfoga över gäldenärens tillgångar, fatta beslut om försäljningar, pröva fordringar och hantera rättsliga processer, men varje beslut kan också ge upphov till potentiella tvister och skadeståndsanspråk.[4]

Detta ansvar är inte bara av praktisk betydelse för de inblandade parterna, utan berör också mer övergripande frågor om tilliten till rättssystemet. Om konkursförvaltare skulle kunna agera vårdslöst utan risk för personligt ansvar skulle förtroendet för konkursinstitutet som helhet kunna undergrävas. Samtidigt får ansvaret inte vara så långtgående att det avskräcker jurister från att åta sig uppdraget, eller leder till en överdrivet försiktig förvaltning som i förlängningen skadar borgenärskollektivet.[5] En central fråga blir därför var lagstiftaren och rättstillämpningen har dragit gränsen för skadeståndsansvar.

Vidare är relationen till tredje man särskilt intressant. I konkursförfarandet är det vanligt att konkursboet kommer i kontakt med egendom som faktiskt tillhör någon annan än gäldenären, exempelvis vid leasingavtal, kommissionsförhållanden

[1] Mellqvist & Welamson, *Konkurs och annan insolvensrätt,* s. 101.
[2] 7 kap. 1 § KonkL.
[3] Mellqvist & Welamson*, Konkurs och annan insolvensrätt,* s. 47.
[4] Mellqvist, *Obeståndsrätten: en introduktion,* s. 62.
[5] Andersson och Ehrstedt, *Vårdplikt för tredje mans lösöre vid konkurser – en replik,* SvJT 2020, s. 656.

eller när tredje man gör anspråk på viss egendom. Om förvaltaren då vidtar åtgärder som påverkar tredje mans rättigheter, uppstår frågan i vilken utsträckning förvaltaren själv kan hållas ansvarig. Rättsfallet NJA 1996 s. 700 (1996 års fall) utgör här en viktig utgångspunkt, eftersom HD slog fast att en konkursförvaltare kan åläggas skadeståndsansvar gentemot tredje man för ren förmögenhetsskada till följd av en vårdslös förvaltningsåtgärd.[6]

Mot denna bakgrund är det av stor betydelse att undersöka konkursförvaltarens skadeståndsansvar närmare. Vad säger lagstiftningen, rättspraxis och doktrin om ansvarsförutsättningarna? Hur ser gränsen ut mellan boets ansvar och förvaltarens personliga ansvar? Vilka överväganden ligger bakom den avvägning som gjorts mellan borgenärskollektivets behov av en handlingskraftig förvaltare och tredje mans krav på skydd mot obehöriga ingrepp? Borde konkurslagen eventuellt införa mer regler om detta? Hur ska dessa i så fall utformas? Eller finns det något annat sätt att lösa det på? Genom att belysa dessa frågor blir det möjligt att förstå den viktiga roll skadeståndsansvaret spelar för att både främja effektivitet i konkursförfarandet samt att säkerställa rättssäkerhet för alla berörda parter.

## 1.2 Syfte och frågeställning

Denna uppsats har till syfte att undersöka och analysera det rättsliga ramverk som reglerar konkursförvaltarens skadeståndsansvar i svensk rätt. Undersökningen tar sikte på de förutsättningar under vilka ansvar kan aktualiseras, de tolknings- och gränsdragningsproblem som framträder i rättspraxis samt det särskilt komplexa ansvarsförhållandet mellan konkursförvaltaren och tredje man.

För att möjliggöra en ändamålsenlig analys av ansvar gentemot tredje man är det av central betydelse att först klarlägga den lagstadgade skadeståndsansvarighet som uttryckligen framgår av konkurslagen och dess förarbeten. Denna reglering utgör den normativt givna utgångspunkten för bedömningen av i vilken utsträckning ansvar kan utsträckas utöver lagens ordalydelse och till förmån för tredje mans intressen.

Genom en systematisk analys av lagstiftning, rättspraxis och doktrin är målet att klarlägga var gränserna för ansvar går, samt att belysa de rättssäkerhetsmässiga och praktiska konsekvenser som följer av den nuvarande rättsordningen. Mot denna bakgrund kommer följande frågeställningar att besvaras:

I. Vilka rättsliga förutsättningar krävs för att en konkursförvaltare ska bli personligen skadeståndsskyldig?
II. Hur ser förutsättningarna ut för konkursförvaltare att bli skadeståndsskyldiga gentemot tredje man?
III. Vilka lösningsmodeller för att hantera konkursförvaltares ansvar gentemot tredje man framstår som mest ändamålsenliga?

[6] Kronofogdemyndigheten, *Handbok konkurstillsyn,* s. 37.

## 1.3 Avgränsningar

Undersökningen är begränsad till konkursförvaltarens personliga skadeståndsansvar enligt konkurslagen. Fokus ligger således på de förutsättningar under vilka förvaltaren i egen person kan ådra sig skadeståndsansvar i samband med förvaltningen av konkursboet. Konkursboets eventuella skadeståndsansvar, liksom ansvar som kan aktualiseras för andra aktörer inom konkursförfarandet, såsom borgenärer, revisorer eller andra rådgivare, behandlas inte annat än i översiktlig form. Sådana frågor berörs endast i den mån de är nödvändiga för att skapa sammanhang eller för att tydliggöra gränsdragningen för förvaltarens ansvar.

Uppsatsen avgränsas vidare till att endast översiktligt redogöra för konkursinstitutets funktioner och syften. Mer detaljerade analyser av konkursförfarandets övriga moment, såsom återvinning, bevakningsförfarande, edgångssammanträde och bouppteckningssammanträde, faller därmed utanför undersökningens ram. I stället riktas fokus mot konkursförvaltarens roll, uppgifter och ansvar i förvaltningen, med särskild tonvikt på de handlingsnormer som kan härledas ur lagstiftning, praxis och doktrin.

En ytterligare avgränsning görs gentemot skadeståndsrättsliga frågor inom konkursinstitutet i stort. Uppsatsen syftar inte till att analysera skadeståndsanspråk som kan uppkomma mellan gäldenärer och borgenärer eller mellan borgenärer sinsemellan. I stället är undersökningen strikt inriktad på konkursförvaltarens *personliga* ansvar och de särskilda överväganden som aktualiseras när detta ansvar bedöms.

Slutligen avgränsas undersökningen till ett i huvudsak *obeståndsrättsligt perspektiv*. Allmänna skadeståndsrättsliga principer utgör visserligen en närliggande referensram, men behandlas inte självständigt eller uttömmande. Sådana principer aktualiseras endast i den mån de är nödvändiga för förståelsen av konkurslagens reglering, tolkningen av rättspraxis samt för analysen och värderingen av de bedömnings- och lösningsmodeller som framförs i doktrinen vid prövningen av konkursförvaltarens skadeståndsansvar.

## 1.4 Forskningsläge

Forskningen kring konkursförvaltares skadeståndsansvar är relativt begränsad, men vissa centrala bidrag kan identifieras. Göran Millqvist har i två artiklar diskuterat frågan rörande konkursförvaltares personliga ansvar.[7] Dessa studier har bidragit till en grundläggande förståelse av konkursförvaltarens ansvar och de problem som kan uppkomma i samband med förvaltningen av konkursboet.

Vad gäller rättspraxis är NJA 1996 s. 700 ett centralt avgörande. HD konstaterade här att en konkursförvaltare kan bli skadeståndsskyldig för ren förmögenhetsskada som denne, genom vårdslös förvaltningsåtgärd, åsamkat tredje man.

---

[7] Millqvist, *Konkursförvaltares skadeståndsansvar – anteckningar rörande konkursförvaltares personliga ansvar för konkursboförvaltningen*, SvJT 1991, s. 1–39.; Millqvist, *Konkursförvaltares skadeståndsansvar i ny belysning*, JT 2001, s. 136–141.

Ett exempel är försäljning av egendom som tillhör tredje man. Domstolen betonade att detta följer både av konkurslagens bestämmelser och den allmänna principen att man inte obehörigheten får förfoga över annans egendom.[8]

Domen har emellertid kritiserats. Stefan Lindskog har exempelvis invänt mot fallet och menar att det är missvisande att utläsa en sådan norm direkt ur konkurslagen. Lindskog framhåller att konkurs innebär att gäldenärens tillgångar tas i anspråk för att betala skulder, och att försäljning av egendom som tillhör någon annan än gäldenären ligger utanför förvaltarens uppdrag. En uttrycklig regel som förbjuder detta vore enligt Lindskog därför överflödig.[9]

Joseph Zamani har i SvJT debatterat gentemot advokaterna Hans Andersson och Lars Ehrstedt gällande bland annat vårdplikten gentemot tredje man, vilket visar på ämnets ovisshet och aktualitet.[10]

Utöver detta finns även studentuppsatser som behandlar närliggande ämnen, konkursförvaltares ansvar med särskilt fokus på förvaltarens skadeståndsansvar för rättegångskostnader och konkursförvaltarens vårdplikt med särskilt fokus på vårdpliktens existens och beskaffenhet avseende separationsegendom.[11]

Sammanfattningsvis visar forskningsläget att medan det finns viss praxis och doktrin, är området relativt outvecklat. Detta understryker behovet av vidare analys, särskilt när det gäller förhållandet mellan konkursförvaltares ansvar och tredje man, vilket är ett av examensarbetets huvudfokus.

## 1.5 Metod och material

Uppsatsen bygger på en rättsdogmatisk metod som huvudsakligt vetenskapligt angreppssätt, med inspiration hämtat från den traditionella rättsvetenskapliga undersökningsmetoden.[12] Den rättsdogmatiska metoden tar sikte på att tolka, fastställa och systematisera gällande rätt genom analys av de rättskällor som enligt svensk rättskällelära tillmäts auktoritet, såsom lagtext, förarbeten, rättspraxis och rättsvetenskaplig doktrin.[13] Rättsreglerna analyseras med beaktande av den politiska och samhälleliga kontext i vilken de tillkommit, de intressen och behov som motiverar regleringen samt de rättsliga och praktiska konsekvenser som regelverket ger upphov till.[14] Metoden utgår från att rätten utgör ett sammanhängande

---

[8] NJA 1996 s. 700.

[9] Lindskog I, *Om konkursförvaltares ansvar mot tredje man* i *Rättsvetenskapliga studier till minnet av Tore Almén*, s. 275–290.

[10] Zamani, *Konkursförvaltaruppdragets normer – om arvode, skadestånd och vård av annans lösöre,* SvJT 2019, s. 50–65.; Andersson & Ehrstedt, *Vårdplikt för tredje mans lösöre vid konkurser – en replik*, SvJT 2020, s. 649–659.; Zamani, *Konkursförvaltarens nyttomaximering och något om vårdplikten – replik*, SvJT 2020, s. 660–664.

[11] Keilor, *Konkursförvaltarens vårdplikt – En uppsats om vårdpliktens existens och beskaffenhet avseende separationsegendom inom konkursförfarande*, Stockholms universitet, 2018.; Adelswärd, *Konkursförvaltares ansvar – En studie med särskilt fokus på förvaltarens skadeståndsansvar för rättegångskostnader,* Lunds universitet, 2013.

[12] Kaldal & Sjöberg, *Vetenskapskrav på uppsatser i rättsvetenskap – handfasta tips,* s. 13.

[13] Ibid.; Sandgren, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare,* s. 51.

[14] Schelin, *Kritiska perspektiv på rätten,* s. 43.

normsystem och har till syfte att identifiera regler, principer, läror och inbördes samband på olika abstraktionsnivåer.[15] Genom detta systematiserande angrepp reduceras utrymmet för godtycke och analysen förankras i rätten som ett normativt ordnat helhetskomplex.[16]

Den valda metoden är särskilt ändamålsenlig i förhållande till uppsatsens ämne. Konkursförvaltarens skadeståndsansvar regleras endast i övergripande termer i lagstiftningen, medan de mer preciserade handlingsnormerna i stor utsträckning har utvecklats genom rättspraxis och doktrin. För att kunna göra kvalificerade juridiska bedömningar av ansvarsförutsättningarna krävs därför en metod som möjliggör en noggrann tolkning och systematisering av dessa källor, snarare än enbart en beskrivande genomgång av lagtexten.

Analysen bygger på argument hämtade från inom rätten erkända och auktoritativa källor, såsom lagstiftning, allmänna rättsprinciper, rättspraxis, rättsvetenskaplig litteratur och myndighetsuttalanden, vilka värderas och prövas mot varandra i ljuset av både interna systematiska krav och mer övergripande konkursrättsliga principer.[17]

Ett centralt metodologiskt problem är att konkursförvaltarens skadeståndsansvar gentemot tredje man är relativt sparsamt behandlat i svensk rätt. Antalet vägledande avgöranden är begränsat och doktrinens behandling av frågan fragmentariskt. Detta innebär att enstaka rättsfall får ett större tolkningsutrymme än vad som typiskt sett är fallet inom andra rättsområden. För att motverka risken för spekulativa eller systemfrämmande slutsatser analyseras rättspraxis därför ingående, med särskild fokus på domstolarnas faktiska uttalanden och argumentationsstruktur, snarare än på vad som möjligen hade kunnat uttolkas ur avgörandena. Eftersom lagtexten i begränsad utsträckning ger vägledning i de aktuella frågeställningarna möjliggör metoden att alternativa rättskällor kan användas för att på ett ändamålsenligt sätt besvara dessa.

I uppsatsen används doktrin i form av artiklar publicerade i SvJT som ett centralt tolknings- och analysunderlag, särskilt i de delar där lagtext och rättspraxis inte ger entydig vägledning. I detta sammanhang måste doktrinens rättskällevärde beaktas utifrån författarnas sakkunskap och den kontext i vilken argumenten framförs. En stor del av analysen utgår från en debatt mellan Joseph Zamani och advokaterna Lars Ehrstedt och Hans Andersson om konkursförvaltarens skadeståndsansvar. Zamani arbetar som bankjurist, medan Ehrstedt och Anderson har långt erfarenhet som advokater och konkursförvaltare. Deras skilda yrkesbakgrunder kan påverka vilka perspektiv de lyfter fram, särskilt när det gäller konkursförvaltarens uppdrag, handlingsutrymme och ansvarsfördelning i konkursen.

Att analysen i betydande utsträckning vilar på en sådan doktrinär debatt innebär samtidigt en metodmässig begränsning, eftersom argumentationen kan ifrågasättas ur ett rättshierarkiskt perspektiv och i viss mån präglas av normativt färgade ställningstaganden. Debatten används därför inte som ett uttryck för

---

[15] Sandgren, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare,* s. 51.; Kaldal & Sjöberg, *Vetenskapskrav på uppsatser i rättsvetenskap – handfasta tips,* s. 14.
[16] Kaldal & Sjöberg, *Vetenskapskrav på uppsatser i rättsvetenskap – handfasta tips,* s. 14.
[17] Ibid.

gällande rätt, utan som ett analytiskt hjälpmedel för att belysa olika tolkningsmöjligheter och systematiska spänningsfält inom ramen för det svenska rättssystemet.

Ett ytterligare metodologiskt övervägande rör sambandet mellan konkursrätten och den allmänna skadeståndsrätten. I rättspraxis används ofta bedömningsmodeller hämtade från skadeståndsrätten i stort, såsom culpa-bedömningar, normskyddsläran och principer kring ren förmögenhetsskada. Detta kan ge upphov till tolkningssvårigheter, eftersom det inte alltid är tydligt när domstolarnas resonemang vilar på konkursrättsliga särdrag och när de grundas i generella skadeståndsrättsliga principer. I uppsatsen redovisas därför, för att motverka detta, konsekvent vilka rättskällor och rättsområdesspecifika överväganden som ligger till grund för respektive analys, i syfte att tydliggöra rättsläget struktur och systematiska sammanhang.[18]

Även terminologiska frågor aktualiserar metodologiska ställningstaganden. Begreppet ”tredje man” förekommer i flera juridiska sammanhang med varierande innebörd. I konkursrättsliga sammanhang måste begreppet tolkas mot bakgrund av de särskilda relationerna mellan gäldenären, konkursboet och externa rättssubjekt. För att säkerställa analytisk klarhet och terminologisk konsekvens definieras därför centrala begrepp i uppsatsens inledande kapitel, vilket utgör en förutsättning för en korrekt och sammanhängande analys.

Det material som ligger till grund för uppsatsen består i första hand av lagtext, främst konkurslagen och skadeståndslagen, samt relevanta förarbeten. Rättspraxis från HD utgör den mest centrala rättskällan, särskilt avgöranden rörande konkursförvaltaransvar och ren förmögenhetsskada. Rättsvetenskaplig litteratur i form av läroböcker och artiklar används som tolkningsstöd och analytiskt hjälpmedel, särskilt i de delar där lagtext och praxis lämnar tolkningsutrymme eller där rättsläget är oklart.[19]

Mot bakgrund av den kartläggning av gällande rätt som uppsatsen tar sikte på att genomföra, aktualiseras även frågan om rättsläget uppvisar sådana oklarheter, inkonsekvenser eller systematiska spänningar att ett reformbehov kan identifieras. Den avslutande delen av uppsatsen innehåller därför ett begränsat normativt moment, inom vilket det prövas hur ett eventuellt reformbehov av reglerna om konkursförvaltares skadeståndsansvar gentemot tredje man kan motiveras och utformas. Denna prövning tar sin utgångspunkt i den rättsdogmatiska analysens resultat och hålls inom ramen för rättsordningens egen struktur och principer.

Sammanfattningsvis är uppsatsens huvudsakliga syfte att genom en systematisk, källförankrad och analytisk stringent tillämpning av rättsdogmatisk metod, att klarlägga gällande rätt rörande konkursförvaltares skadeståndsansvar, med särskilt fokus på ansvar gentemot tredje man. Analysen bygger på uppfattningen att ansvarsreglerna utgör en del av ett större rättsligt system, där konkursrättsliga och allmänna skadeståndsrättsliga principer samverkar och måste förstås i sitt systematiska sammanhang.

---

[18] Sandgren, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare,* s. 51.

[19] Kaldal & Sjöberg, *Vetenskapskrav på uppsatser i rättsvetenskap – handfasta tips*, s. 14.

## 1.6 Disposition och terminologi

Uppsatsen är strukturerad för att stegvis föra läsaren från en grundläggande förståelse av konkursförvaltning till en djupare analys av ansvar gentemot tredje man. Det första kapitlet introducerar ämnet och problemformuleringen. Här beskrivs syftet och de frågor som studien vill besvara, de avgränsningar som gjorts samt en kort översikt över tidigare forskning och doktrin. Kapitlet går också igenom metodval och material och avslutas med en kort presentation av uppsatsens fortsatta upplägg.

Det andra kapitlet ger en grundläggande bild av konkursförvaltarens roll och uppgifter. Här tas konkursinstitutets funktion, boets rättsliga karaktär och förvaltarens ställning i processen upp. Kapitlet ger också en översikt över de skyldigheter som följer av konkurslagen och lägger grunden för den mer detaljerade ansvarsanalysen som kommer senare.

Det tredje kapitlet fokuserar på konkursförvaltarens skadeståndsansvar ur ett bredare perspektiv. Här diskuteras bland annat 17 kap. 1 § KonkL, culpanormen och den modell som har utvecklats i praxis för att avgöra när förvaltningen anses vårdslös. Kapitlet tar också upp ansvarsfördelningen inom konkursen och skillnaden mellan intern och extern ansvarskrets, vilket ger en grund för att förstå ansvaret gentemot tredje man.

Mot denna bakgrund analyserar det fjärde kapitlet konkursförvaltarens ansvar gentemot tredje man mer ingående. Fokus ligger på 1996 års fall, relevanta förarbetsuttalanden och den doktrinära debatten mellan Zamani, Andersson & Ehrstedt samt andra författare. Genom att jämföra deras argument behandlas frågor om vårdplikt och uppdragsnormer, vilket ger en tydligare bild av de rättsliga och systematiska oklarheterna.

Det femte kapitlet presenterar och analyserar olika lösningsmodeller för hur konkursförvaltares ansvar gentemot tredje man bör förstås och regleras. Kapitlet innehåller även ett avsnitt de lege ferenda[20] med förslag till förtydliganden och reformer i lagstiftningen.

Det avslutande sjätte kapitlet sammanfattar uppsatsens viktigaste slutsatser och besvarar de frågor som ställdes i inledningen.

Vad avser terminologi är det av vikt för undersökningen att definiera begreppet tredje man i ett konkursrättsligt sammanhang. Det är aktörer som står utanför den konkursrättsliga intressegemenskapen, det vill säga andra än gäldenären, konkursboet och borgenärerna. Mer generellt definieras begreppet tredje man som ”En fysisk eller en juridisk person som berörs av ett avtal eller en tvist utan att själv vara part i avtalet eller tvisten”.[21] Begreppet kan också förklaras som ”...beteckningen för varje person, som inte är klient eller klientens motpart i en aktuell tvist eller medkontrahent (förhandlingsparter) i pågående förhandlingar om slutande av avtal. Det är alltså en omfattande kategori av personer som här åsyftas. Det kan vara fråga om personer, som advokaten känner till, men det kan också vara fråga om för honom okända personer. En advokats främsta uppgift är ”...att

[20] De lege ferenda tar sikte på hur lagstiftningen bör utformas, snarare än hur den är utformad i nuläget.; Se även Hellner, Jan, *Argumentation de lege ferenda,* SvJT 1975, s. 401–420.

[21] Sveriges domstolar, *”Vad betyder begreppet ”tredje man”?”.*

tillvarataga klientens intresse, men som allmän regel gäller att han inte får göra detta på ett sätt som kränker eller kan komma att kränka en tredje mans rättsligt skyddade intresse."[22]

[22] Wiklund, *God advokatsed, AVD. VI. Förhållandet till tredje man.*

# 2 Konkursförvaltarens roll och uppgifter

## 2.1 Inledning

Ordet konkurs kommer från latinets *concursus*, som betyder *sammanlöpning*. Det beskriver väl syftet med konkursförfarandet.[23] Konkurs brukar också benämnas som insolvens och obestånd. Med obestånd avses att gäldenären inte rätteligen kan betala sina skulder och att denna oförmåga inte endast är tillfällig.[24] Konkursen samlar borgenärernas krav i ett ordnat och rättssäkert system där deras anspråk prövas och tillgodoses enligt en viss ordning.[25] Utan denna ordning skulle det lätt bli kaos om borgenärerna fritt tävlade om gäldenärens tillgångar. Därför är konkurs en av grundpelarna i svensk insolvensrätt.

Konkurs är ett avancerat rättsligt instrument vilket inte bara reglerar relationen mellan gäldenär och borgenär. Det påverkar också samhällsekonomin, kreditmarknaden och förtroendet för det ekonomiska systemet. Enligt 1 kap. 1 § KonkL får alla borgenärer tillsammans och med tvång ta gäldenärens tillgångar för att betala skulderna. Det visar att konkurs inte bara löser enskilda betalningsproblem, utan är en gemensam ordning som styr hur olika rättigheter hanteras, med fokus på rättvisa och rättssäkerhet.

I det här systemet är konkursförvaltaren den viktigaste aktören. Förvaltaren tar över kontrollen av gäldenärens egendom och ansvarar för alla åtgärder i förvaltningen.[26] Konkursboet ses som en slags förvaltningsorganisation eller ett fiktivt rättssubjekt, som representeras av förvaltaren.[27] Förvaltaren blir därmed den centrala länken mellan borgenärernas intressen, gäldenärens rättigheter och statens krav på ett effektivt och korrekt konkursförfarande.

---

[23] Sandgren & Elwing m.fl., *Norstedts juridiska handbok*, s. 969.
[24] 1 kap. 2 § andra stycket KonkL.
[25] Mellqvist, *Obeståndsrätten: en introduktion,* s. 62.
[26] 3 kap. 1 § KonkL.
[27] Se NJA 1945 s. 177 där justitieråd Hellqvist utvecklade sin mening. HD utgår från att konkursboet har rättssubjektivitet, men markerar att detta *inte* innebär att konkursboet är bärare av de materiella förmögenhetsrättigheterna. Konkursgäldenären förlorar rådigheten över sin egendom vid konkurs, men behåller äganderätten. Konkursboet är därför inte ägare till egendomen och inte heller subjekt för de förmögenhetsrättigheter som hör till denna. Konkursboets rättssubjektivitet är i stället knuten till funktionen att förvalta egendomen.

## 2.2 Konkursinstitutets syfte och funktion

Konkursinstitutet har flera syften och handlar om mer än att bara sälja gäldenärens tillgångar. Huvuduppgiften är att på ett ordnat sätt avsluta gäldenärens ekonomi, ta hand om tillgångarna och fördela dem proportionellt till borgenärerna enligt förmånsrättslagen (1970:979).[28] När hela gäldenärens egendom tas om hand i ett och samma förfarande blir det en generell exekution, till skillnad från utmätning där bara vissa tillgångar tas (specialexekution).[29]

En viktig princip i konkurs är likabehandling, vilket betyder att alla borgenärer behandlas proportionerligt utifrån sina fordringar och enligt förmånsrättslagen turordning. Det förhindrar att vissa får betalt före andra eller att tillgångar flyttas på ett orättvist sätt före och under konkursen. Den här ordningen gör hanteringen av fordringar mer förutsägbar och rättvis.[30]

Konkurs har också en viktig roll i samhället. Det fungerar som en ventil i marknadsekonomin, där företag som inte längre är konkurrenskraftiga avslutas på ett ordnat sätt. Då kan resurser, arbetskraft och kapital användas till mer produktiva ändamål. Konkurs bidrar därför till effektiv resursfördelning och gör kreditmarknaden stabilare genom att motverka okontrollerade ekonomiska kriser.[31]

Konkursinstitutet skyddar också sociala intressen. Om en arbetsgivare går i konkurs omfattas de anställda av den statliga lönegarantin, som ser till att de får ut sin innestående lön.[32] Dessa regler är en viktig del av konkursens sociala skydd och gör att arbetstagare inte drabbas orimligt hårt vid en konkurs.[33]

Flera aktörer är involverade i ett konkursförfarande: tingsrätten, som beslutar om konkurs, gäldenären, borgenärerna, konkursförvaltaren samt TSM, som är en del av Kronofogdemyndigheten. TSM har två uppgifter, de kontrollerar att förvaltningen sköts enligt lagen och hjälper förvaltaren med råd och samarbete. Den här kontrollen och stödet är viktigt för att säkerställa kvalitet och rättssäkerhet i konkursen.[34]

Konkursinstitutet har alltså en viktig roll i att balansera olika intressen: borgenärernas krav på utdelning, gäldenärens rättssäkerhet, kreditmarknadens stabilitet och samhällets behov av ordning vid ekonomiska kriser.

## 2.3 Konkursförvaltarens ställning i konkursförfarandet

Konkursförvaltaren intar en unik ställning inom svensk civilrätt. Med konkursbeslutet inträder rådighet över gäldenärens egendom enligt 3 kap. 1 § KonkL, men äganderätten består hos gäldenären, vilket är ett exempel på den rättsliga

[28] Mellqvist, *Obeståndsrätten: en introduktion,* s. 63.
[29] Sandgren & Elwing m.fl., *Norstedts juridiska handbok*, s. 969.
[30] Ibid., s. 977.
[31] Ibid., s. 981.
[32] Se lönegarantilagen (1992:497).
[33] Mellqvist, *Obeståndsrätten: en introduktion*, s. 65.
[34] Ibid., s. 68.

finessen i konkursinstitutets konstruktion.[35] Konkursboet blir ett självständigt rättssubjekt i funktionell mening, även om det definitionsmässigt inte är en juridisk person i strikt mening. Det är snarare, vilket framhållits tidigare, en förvaltningsorganisation som opererar genom förvaltaren.[36]

Förvaltaren har exklusiv behörighet att företräda boet. Han eller hon är ensam operativ aktör och har full kompetens att vidta åtgärder i alla förvaltningsfrågor. Detta omfattar bland annat att driva gäldenärens verksamhet vidare under en övergångsperiod, ingå avtal, föra rättsliga processer, realisera tillgångar och pröva återvinningsmöjligheter. Ingen annan aktör i konkursförfarandet har en liknande kombination av mandat och operativt ansvar.[37]

Kravet på förvaltarens kompetens är därför högt ställt. Enligt 7 kap. 1 § KonkL ska förvaltaren ha särskilt insikt och erfarenhet för uppdraget och i övrigt vara lämplig. Detta inkluderar omfattande kunskaper i civilrätt, processrätt, skatterätt, arbetsrätt och obeståndsrätt, samt praktisk erfarenhet av ekonomisk analys, affärsmässig bedömning och förhandling. Förvaltarens funktion är starkt präglad av professionalisering, det finns i praktiken en förväntan på att personer med betydande juridisk och ekonomisk kompetens ska utses till uppdraget.[38]

Förvaltaren har rätt till skäligt arvode enligt 14 kap. KonkL. Arvodet ska stå i proportion till det arbete som utförts och den nytta som åtgärderna medfört för boet. Endast åtgärder som faktiskt gagnar boet och främjar en snabb och ekonomisk avveckling är ersättningsgilla. Detta ekonomiska styrmedel utgör en viktig del av normsystemet för förvaltningen och påverkar vilka åtgärder som förvaltaren bör och kan vidta.[39]

Sammantaget innebär konkursförvaltarens ställning en kombination av omfattande befogenheter, självständigt ansvar och högt professionella krav.

## 2.4 Konkursförvaltarens skyldigheter enligt lag

Förvaltarens skyldigheter är omfattande och mångdimensionella. Kärnan återfinns i 7 kap. 8 § KonkL, där det anges att förvaltaren ska ta tillvara borgenärernas gemensamma rätt och bästa samt vidta alla åtgärder vilka främjar en snabb och förmånlig avveckling av boet. Denna bestämmelse utgör den centrala handlingsnormen i konkursförvaltningen och ska vägleda varje beslut vilka förvaltaren fattar.[40]

Bestämmelsen strukturerar förvaltarens arbete efter tre nyckelkomponenter. För det första, borgenärskollektivets bästa. Förvaltaren måste agera borgenärsneutralt och får inte låta individuella borgenärers intressen påverka avvecklingen. All ekonomisk nytta ska tillfalla boet som helhet.[41] Detta innebär i

[35] Sandgren & Elwing m.fl., *Norstedts juridiska handbok*, s. 987.
[36] Ibid., s. 979.
[37] Mellqvist, *Obeståndsrätten: en introduktion*, s. 101.
[38] Palmér & Savin, *Konkurslagen: en kommentar till 7 kap. 1 §*.
[39] Sandgren & Elwing m.fl., *Norstedts juridiska handbok*, s. 979.
[40] Palmér & Savin, *Konkurslagen: en kommentar till 7 kap. 8 §*.
[41] Sandgren & Elwing m.fl., *Norstedts juridiska handbok*, s. 991.

praktiken att förvaltaren ständigt måste väga kostnad mot potentiell utdelning. För det andra, förvaltaren ska agera skyndsamt och kostnadseffektivt. Exempelvis måste egendom realiseras så snart det är lämpligt, men försäljningen får skjutas upp om bättre ekonomiska villkor kan uppnås.[42] Även indrivning av utestående fordringar ska ske så snart som möjligt. För det tredje, förvaltaren ska snarast upprätta en förvaltningsberättelse och redogöra för obeståndets orsaker, tidpunkt och boets tillstånd.[43] Detta får anses vara centralt både för rättssäkerheten och för möjligheten att bedöma eventuella ansvarssubjekt, såsom styrelseledamöter eller tidigare företrädare.

Det ställs även krav på att förvaltaren beaktar samhällsintressen, så som sysselsättning, om detta kan ske utan att borgenärernas rätt nämnvärt förringas.[44] Denna regel fungerar som en ventil som tillåter förvaltaren att väga in sociala och näringspolitiska faktorer utan att kompromissa med borgenärskollektivets intjänanderätt. Om förvaltaren brister i dessa skyldigheter riskerar denne att entledigas enligt 7 kap. 5 § KonkL. Vidare kan förvaltaren åläggas personligt skadeståndsansvar enligt 17 kap. KonkL om skada uppstår genom uppsåt eller oaktsamhet. Krav på ansvar kan riktas av konkursboet, enskilda borgenärer eller gäldenären, medan massaborgenärer faller utanför ansvarskretsen. Ansvaret är relativt strängt, vilket är en logisk följd av den starka ställning och det omfattande förtroende som förvaltaren ges.[45]

## 2.5 Sammanfattande kommentar

Som framhållits i doktrinen innebär konkursbeslutet att man ”sätter stopp för kapplöpningen mellan borgenärerna”.[46] Konkursinstitutet fungerar därmed som en kollektiv ordning som motverkar ineffektiv, oordnad och potentiellt godtycklig exekution av gäldenärens tillgångar.

Det svenska konkursförfarandet är en balanserad konstruktion där flera intressen vävs samman. Borgenärskollektivets behov av utdelning, gäldenärens rättssäkerhet, kreditmarknadens krav på stabilitet, samhällets behov av effektiv resurshantering och statens intresse av rättssäker och transparent förvaltning.

Konkursförvaltaren är den aktör som bär huvudansvaret för att dessa intressen harmoniseras i praktiken. Förvaltarens arbete är både juridiskt och ekonomiskt avancerat och sker inom ramen för ett mycket långtgående mandat, samtidigt som förvaltaren står under noggrann tillsyn och är föremål för ett omfattande skadeståndsansvar.

Det är mot denna bakgrund som frågan om förvaltarens personliga ansvar blir central i den vidare analysen. I synnerhet blir det avgörande att klarlägga var gränsen går mellan acceptabel affärsmässig riskhantering och sådan oaktsamhet som

---

42 Ibid., s. 993.
43 7 kap. 15–17 §§ KonkL.
44 7 kap. 8 § andra stycket KonkL.
45 Mellqvist & Welamson, *Konkurs och annan insolvensrätt*, s. 114.
46 Mellqvist, *Obeståndsrätten: en introduktion*, s. 62.

kan leda till skadestånd. Denna gränsdragning är avgörande för att förstå hur konkursförvaltare ska agera i både praktiskt och rättsligt avseende, och den utgör en av de mest centrala frågorna i den moderna insolvensrättsliga diskussionen.

# 3 Konkursförvaltarens skadeståndsansvar

## 3.1 Inledning

Konkursförvaltarens uppdrag är att tillvarata borgenärskollektivets samlade intressen samtidigt som konkursboets tillgångar ska förvaltas på ett effektivt, affärsmässigt och lagenligt sätt. I detta uppdrag ligger ett särskilt ansvar för de skador som kan uppkomma till följd av förvaltarens åtgärder eller underlåtenheter under konkursförfarandet.[47]

Det personliga skadeståndsansvaret utgör ett centralt instrument för att säkerställa rättssäkerheten och upprätthålla förtroendet för konkursförvaltningen. Samtidigt aktualiserar ansvaret svåra gränsdragningsfrågor, mellan förvaltarens professionella handlingsutrymme och personligt ansvar, mellan skyddet för konkursboet och enskilda rättighetshavare samt mellan affärsmässig effektivitet och kravet på strikt efterlevnad av konkurslagens procedurregler.

Den lagstadgade möjligheten att ålägga konkursförvaltaren personligt skadeståndsansvar fungerar i detta sammanhang som en kontrollmekanism för att säkerställa att uppdraget utförs på ett korrekt och lojalt sätt i det enskilda fallet.[48]

Samtidigt vilar konkursförfarandet i betydande utsträckning på ett aktivt agerande från borgenärernas sida, exempelvis genom att framställa anmärkningar mot bevakningar eller invända mot förvaltarens utdelningsförslag.[49]

## 3.2 Konkurslagens reglering och förvaltarens ansvar

En förvaltare ska ersätta de skador som han vid fullgörande av sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet tillfogar boet, en konkursborgenär eller gäldenären. Bestämmelsen i 17 kap. 1 § KonkL har likvidators skadeståndsansvar i ABL 29 kap. som förebild.[50] Skadeståndsbestämmelsen bygger vidare på ett culpaansvar.[51]

---

47 Skatteverket, *Förvaltning av ett konkursbo,* 2025.
48 DS 2019:31, s. 141.
49 Prop. 1986/87:90, s. 416.
50 Ibid., s. 415.
51 Millqvist, *Konkursförvaltares skadeståndsansvar – anteckningar rörande konkursförvaltares personliga ansvar för konkursboförvaltningen*, SvJT 1991, s. 4.

Förarbetena framhåller att det inte kan uteslutas att en förvaltare medvetetådrar boet skadeståndsskyldighet, exempelvis om detta bedöms mer fördelaktigt för boet, eller att han eller hon trots noggranna överväganden missbedömt en rättsfråga.[52] I sådana situationer saknas ofta grund för en skadeståndstalan, eftersom avgörande är om förvaltarens förfarande kan karaktäriseras som åtminstone oaktsamt.[53]

Förvaltaren svarar även för ren förmögenhetsskada, det vill säga ekonomisk skada utan samband med person- eller sakskada. Enligt 2 kap. 2 § SkL ersätts sådan skada endast om den orsakats genom brott, men i konkursrätten gäller ett särskilt culpaansvar även utan brottsförutsättning.

Ansvar enligt 17 kap. 1 § omfattar endast skador som vållas vid fullgörandet av uppdraget. Om en förvaltare orsakar skada genom en åtgärd vid sidan av uppdraget, exempelvis i privat rättshandlande, bedöms ansvaret enligt allmänna skadeståndsrättsliga regler.[54]

Vid bedömningen av skadeståndsskyldigheten görs även en intresseavvägning gentemot borgenärernas aktivitet. Borgenärerna har, som nämnts i avsnitt 3.1, själva ett ansvar att agera under konkursen, exempelvis genom att anmärka mot bevakning eller invända mot utdelningsförslag. Om en borgenär försummat att begära prövning av förvaltarens åtgärd, bör denne i regel inte kunna nå framgång med en efterföljande skadeståndstalan.[55]

Talan om skadestånd mot förvaltaren bör föras genom klander av slutredovisningen enligt 13 kap. 7 § KonkL. Talan ska väckas inom tre månader vid den tingsrätt där konkursen är eller har varit anhängig. Undantag gäller dock för skadeståndsanspråk från tredje man, som inte omfattas av denna regel.[56]

## 3.3 Vårdslös förvaltning som ansvarsgrund

Konkursförvaltarens handlande bedöms enligt ett professionellt aktsamhetskrav, vilket innebär att ansvar aktualiseras när förvaltaren genom vårdslöshet åsidosätter de krav på omsorg, sakkunskap och integritet vilket följer av uppdragets natur. Culpanormen tar sin utgångspunkt i vad som kan krävas av en erfaren och kunnig yrkesutövare inom insolvensrätten och innebär att förvaltaren förväntas agera

---

[52] Prop. 1986/87:90, s. 415.

[53] I NJA 1933 s. 632 prövades om en förvaltare kunde hållas ansvarig för att flottat virke flyttats från ett magasin, där en flottningsförening påstod sig ha retentionsrätt enligt flottningslagen. Frågan gällde om retentionsrätten bestod trots att virket redan hade förts bort från flottleden och lagts i ett av bolaget hyrt magasin. Domstolarna konstaterade att retentionsrätten för flottgods förutsätter att föreningen har besittning till virket, och att denna besittning upphörde när virket avskildes och placerades i bolagets magasin. Eftersom någon retentionsrätt därmed inte längre förelåg, ansågs flyttningen inte innebära någon kränkning av föreningens rätt och förvaltaren kunde varken åläggas skadestånd eller hållas straffrättsligt ansvarig. Avgörandet markerar att förvaltarens ansvar är begränsat till situationer där en faktisk säkerhetsrätt kränkts samt att borgenärens rättigheter måste vara intakta för att ansvar ska kunna aktualiseras.

[54] Prop. 1986/87:90, s. 415.

[55] Ibid., s. 416.

[56] Ibid., s. 417.

med såväl juridisk kompetens som affärsmässig omdömesförmåga och etisk professionalism. Bedömningen ska göras ex ante, det vill säga utifrån de förhållanden och den information som fanns tillgänglig vid tidpunkten för beslutet, och inte i ljuset av ett senare ogynnsamt fall.[57]

Vid fastställandet av aktsamhetsstandarden är 7 kap. 8 § KonkL av central betydelse. Bestämmelsen anger att konkursförvaltaren ska tillvarata borgenärernas gemensamma rätt och bästa samt förvalta konkursboet på ett effektivt, lagenligt och ändamålsenligt sätt. Dessa grundläggande handlingsnormer fungerar som normativ referensram vid culpabedömningen och ger uttryck för att förvaltaren har ett långtgående ansvar att planera, dokumentera och genomföra förvaltningsåtgärder på ett strukturerat och transparent sätt.[58] Avvikelser från dessa krav kan därmed få direkt betydelse för frågan om vårdslöshet föreligger.[59]

Eftersom konkursförvaltaren är en kvalificerad yrkesutövare bedöms ansvaret enligt en skärpt professionsstandard. Detta innebär att högre krav ställs än på lekmän eller tillfälliga uppdragstagare, särskilt i situationer där förvaltaren fattar beslut som kan få betydande ekonomiska konsekvenser för såväl borgenärer som tredje man. Som ansvarsbetingande oaktsamhet kan därför aktualiseras inte endast uppenbart felaktiga rättsliga bedömningar, utan även brister i förvaltningsprocessen såsom otillräcklig utredning av äganderättsförhållanden, bristande dokumentation, underlåtenhet att kommunicera med berörda parter eller felaktiga prioriteringar mellan olika intressen i konkursen.

Samtidigt har HD markerat att konkursförvaltarens ansvar inte är strikt. Att en förvaltningsåtgärd i efterhand visar sig ha varit ekonomiskt ofördelaktig för boet eller berörda intressenter innebär inte i sig att förvaltaren har agerat vårdslöst. I NJA 1916 s. 78 friades en förvaltare från ansvar trots att fortsatt drift av rörelsen lett till förluster, eftersom beslutet vid tidpunkten framstod som affärsmässigt motiverat och förenligt med konkursförvaltaruppdragets syften. Detta illustrerar att rättens bedömning präglas av en viss tolerans för affärsrisker och osäkerhet, förutsatt att besluten vilar på ett sakligt och välgrundat underlag.[60]

---

[57] I NJA 1931 s. 619 prövades konkursförvaltarens ansvar för bristande omsorg vid hanteringen av konkursboets medel. Konkursboet hade stora tillgångar, men skulderna var också betydande. Under flera år lät förvaltaren stora summor stå kvar på ett konto med låg ränta, trots att det inte fanns behov av omedelbar tillgång till pengarna. Han betalade också en ovanligt hög provision till en auktionsförrättare. Förvaltaren entledigades på grund av sina försummelser, och HD ansåg att den passiva hanteringen av medlen bröt mot den omsorgsplikt som gäller för en förvaltare. Han blev därför skyldig att ersätta boet för den ränteförlust som uppstått och för den del av provisionen som ansågs oskälig. Domen visar att förvaltarens personliga ansvar gäller både vårdslösa beslut och underlåtenhet, och att boets medel måste hanteras på ett sätt som skyddar konkursboets ekonomiska intressen.

[58] Millqvist, *Konkursförvaltares skadeståndsansvar – anteckningar rörande konkursförvaltares personliga ansvar för konkursboförvaltningen*, SvJT 1991, s. 10.

[59] Se NJA 2014 s. 798.

[60] I NJA 1916 s. 78 fastställde HD att en konkursförvaltare kan bli personligt betalningsansvarig om han under en pågående rättegång mot konkursboet använder boets medel på fel sätt, till exempel genom att dela ut pengar till borgenärer eller ta ut arvode, så att det sedan inte finns tillräckligt med pengar kvar för att betala en fastställd skuld. Ansvaret gäller bara det belopp som hade kunnat betalas med de medel som använts felaktigt. Det uppstår däremot inget personligt ansvar för kostnader som har betalats korrekt för konkursen eller annan skuld som boet har.

Ansvar har däremot ansetts föreligga i situationer där förvaltaren gjort tydliga och objektivt konstaterbara avsteg från konkurslagens regler, såsom vid för tidig eller felaktig utdelning, bristande redovisning av boets medel eller hantering av tillgångar i strid med gällande prioritetsordning.[61] I sådana fall anses oaktsamheten ligga i själva överträdelsen av tydliga handlingsregler, snarare än i det ekonomiska utfallet. Sammantaget framträder en ansvarsmodell där konkursförvaltarens skadeståndsansvar vilar på en kombination av professionell culpanorm, lojalitet mot konkurslagens struktur och krav på omsorgsfull och förutsebar förvaltning.

## 3.4 Skadeståndsansvar gentemot konkursboet

Konkursförvaltaren ansvarar gentemot boet, gäldenären och borgenärerna enligt 17 kap. 1 § KonkL. Ansvaret omfattar oaktsamhet i samtliga faser av förvaltningen, från utredning till utdelning.[62]

I ett fall från HD blev en förvaltare personligen ansvarig mot panthavare för att ha brutit mot samrådsplikten enligt 7 kap. 10 § KonkL. HD ansåg att konkursförvaltaren hade varit vårdslös när han tog upp lån och färdigställde en byggnad utan att först samråda med den berörda panthavaren. Detta ledde till en massafordran med företräde och försämrade bankens säkerhet. Därför fick förvaltaren personligt skadeståndsansvar enligt 17 kap. 1 § KonkL.[63] Domen markerar en skärpning av praxis, vid brott mot lagstadgade förfaranderegler råder nära nog nolltolerans, och bevisbördan placeras på förvaltaren. Denne måste visa att skadan skulle ha inträffat även om regeln följts.[64]

Avgörandet betonar skillnaden mellan affärsmässiga fel, där visst utrymme för misstag ges, och formella fel, där ansvar i princip presumeras. HD:s linje innebär en förstärkning av rättssäkerheten för borgenärer och disciplinering av förvaltarens formella aktsamhetsplikt.[65]

Bredden av konkursförvaltares skadeståndsansvar visas även i äldre praxis. I NJA 1929 s. 415 prövades frågan om konkursförvaltares ansvar när en avgift vilket utgjorde en förvaltningskostnad inte betalats trots att medel fanns i boet. Avgiften, den så kallade trettiondepenningen, beräknad som en procent av köpeskillingen vid fastighetsförsäljning, hade inte reglerats under konkursen. Efter att slututdelning ägt rum väckte kommunen talan mot förvaltaren personligen. Tingsrätten ansåg att avgiften hade karaktär av skatt och därför inte belastade

---

[61] I NJA 2005 s. 443 kom HD fram till att konkursförvaltaren inte blev skadeståndsskyldig för att inte själv väcka återvinningstalan, eftersom bedömningen, även om den var felaktig, inte var uppenbart oaktsam. Däremot ansågs förvaltaren vara oaktsam eftersom han inte samrådde med den särskilt berörda borgenären (staten) innan han beslutade att avstå från talan, vilket gjorde att borgenären förlorade sin subsidiära talerätt. Därför utdömdes skadestånd, men beloppet halverades.

[62] Millqvist, *Konkursförvaltares skadeståndsansvar – anteckningar rörande konkursförvaltares personliga ansvar för konkursboförvaltningen*, SvJT 1991, s. 3.

[63] NJA 2001 s. 99.

[64] Millqvist, *Konkursförvaltares skadeståndsansvar i ny belysning*, JT 2001, s. 141.

[65] Ibid., s. 140.

konkursboet. Hovrätten gjorde motsatt bedömning och framhöll att avgiften utgjorde en förvaltningskostnad som boet borde ha betalat, varför förvaltarna blev personligt ansvariga när betalning underläts trots att tillräckliga medel funnits. HD fastställde hovrättens bedömning och fann att förvaltarna solidariskt skulle svara för den uppkomna kostnaden. Avgörandet tydliggör att förvaltarens personliga ansvar kan aktualiseras även vid underlåtenhet att fullgöra skyldigheter som åvilar konkursboet samt att ansvar kan uppkomma både vid aktiva fel och vid passiva försummelser i förvaltningen.[66]

## 3.5 Culpanorm och en bedömningsmodell

Culpaprövningen tar sikte på vad en aktsam och erfaren konkursförvaltare borde ha gjort givet det beslutsunderlag som förelåg vid beslutstillfället. Bedömningen är således en dåtidsprövning, inte en efterhandsvärdering. Överträdelse av centrala ordnings- och skyddsregler, såsom samrådsplikt, redovisning och utdelningsordning, väger tungt mot förvaltaren och kan i vissa fall skapa en ansvarspresumtion. En hög dokumentationsstandard reducerar däremot risken för culpafynd genom att synliggöra överväganden och riskkalkyler i realtid. Även subjektiva faktorer som insikt, informationsläge och tidspress vägs in. Uppenbart otillbörliga dispositioner kan grunda ansvar även utan lagbrott. För ren förmögenhetsskada fungerar 17 kap. 1 § KonkL som en särskild culparegel utan krav på brott. [67]

Det föreligger således ingen generell personlig betalningsskyldighet för konkursförvaltare. I NJA 1969 s. 390 prövades om en konkursförvaltare kunde åläggas personligt ansvar för en obetald massafordran efter att ha undertecknat en bekräftelse om att konkursboet disponerade likvida medel för betalning. Arbeten hade beställts inom ramen för fortsatt drift av konkursboets verksamhet, men betalningen uteblev sedan boet senare hamnat på obestånd och massabetalningar stoppats. Frågan gällde om bekräftelsen innebar en personlig garanti eller om förvaltaren agerat vilseledande eller vårdslöst. HD fann att bekräftelsen endast gjorts i egenskap av företrädare för konkursboet och inte utgjorde någon personlig utfästelse. Utredningen visade heller inte att förvaltaren handlat uppsåtligen eller oaktsamt. När boet därefter blev insolvent var det dessutom tillåtet att inställa betalningar av massafordringar för att skydda boets fortsatta förvaltning. Talan ogillades. Avgörandet tydliggör att konkursförvaltare inte bär ett generellt personligt betalningsansvar för massafordringar och att ansvar förutsätter särskilda omständigheter såsom garanti, vilseledande eller vårdslöshet.[68]

[66] NJA 1929 s. 415.
[67] NJA 2014 s. 798.
[68] NJA 1969 s. 390.

## 3.6 Förvaltarens handlingsutrymme kontra ansvarsrisk

Enligt handlingsnormen i 7 kap. 8 § KonkL ska förvaltaren ta tillvara borgenärernas gemensamma rätt och bästa samt agera för en förmånlig och snabb avveckling. Det ger ett affärsmässigt utrymme att fatta riskfyllda beslut, exempelvis fortsatt rörelse, om de framstår rationella givet dåtida beslutsunderlag.[69]

Det centrala budskapet är att 17 kap. 1 § KonkL inte är en symbolisk bestämmelse, utan ett reellt sanktionsinstrument. HD visar i NJA 2001 s. 99 att brister i förvaltningens process, där i form av uteblivet samråd, kan vara fullt tillräckliga för personligt ansvar, även när den underliggande affärsmässiga bedömningen i sig framstår som rationell. HD gör en principiellt viktig distinktion mellan två olika typer av handlande. Dels affärsmässiga bedömningar, där domstolen accepterar ett betydande handlingsutrymme och betonar att förvaltaren inte kan bli ansvarig i efterhand bara för att utfallet blivit ofördelaktigt. Dels iakttagandet av konkurslagens handlingsnormer, där toleransen för avvikelser är närmast obefintlig. Här sker alltså en tydlig normativ markering, det är inte tillräckligt att förvaltaren agerar rationellt, han måste agera korrekt i enlighet med konkurslagens uppställda krav.[70]

Gränsdragningen är således strängare när det gäller formella regler: medan affärsmässiga fel i vissa fall kan accepteras om beslutet var rimligt då, medan toleransen är låg för processuella eller ordningsmässiga överträdelser, såsom brister i samråd, redovisning eller iakttagande av utdelningsordningen. Rättspraxis ger uttryck för att vid tydliga regelbrott skärps culpanormer och att bevisbördan i praktiken kan komma att förskjutas till förvaltaren, som då har att visa att skadan skulle ha uppkommit oavsett överträdelsen.[71]

Ett intressant drag i NJA 2001 s. 99 är att HD fäster avgörande vikt vid den *risk* som panthavaren exponerades för. Förvaltaren anses oaktsam därför att han, genom sitt ensidiga agerande, satte borgenären i en situation där panträtten i praktiken urholkades. Detta innebär att själva risktagandet, inte enbart det realiserade utfallet, får normativ betydelse i culpabedömningen. Förvaltaren hade inte behövt följa bankens önskemål, men genom att ignorera dem utan dialog tog han på sig ansvaret för följderna. Här kan domen förstås som ett uttryck för en mer generell rättsutveckling där professionella aktörer tillmäts ett förstärkt ansvar när deras dispositioner används som beslutsunderlag för andra.

Den kanske mest långtgående konsekvensen av avgörandet ligger i HD:s placering av bevisbördan. För att ansvar ska undgås måste förvaltaren visa att panthavaren ändå inte skulle ha fått täckning, även om samråd skett och fastigheten sålts i befintligt skick. Domstolen presumerar alltså skada vid normavvikelse och lägger på förvaltaren att bryta kausaliteten genom motbevisning. Detta är processuellt avgörande och innebär i praktiken att brott mot konkurslagens garantiregler skapar en negativ bevispresumtion för förvaltaren. Denna ståndpunkt går

[69] 7 kap. 8 § KonkL.; Se NJA 2014 s. 798.
[70] NJA 2001 s. 99.
[71] Ibid.

längre än vad som antytts i förarbetena och bör därför ses som en faktisk skärpning av ansvaret snarare än en ren precisering av gällande rätt.[72]

Ett annat exempel är ett fall där en konkursförvaltares ansvar prövades i samband med bedömningen av en potentiellt återvinningsbar betalning.[73] Förvaltaren hade efter en omsorgsfull men svårbedömd prövning avstått från att väcka återvinningstalan. HD fann att även om bedömningen i sak var felaktig, var den inte oaktsam och kunde därför inte grunda skadeståndsansvar. Däremot ansåg förvaltaren ha åsidosatt samrådsskyldigheten enligt 7 kap. 10 § KonkL genom att inte höra en berörd borgenär i frågan.[74] Underlåtenheten medförde att borgenären gick miste om möjligheten att själv väcka talan, vilket etablerade ett kausalt samband mellan försummelsen och den uppkomna skadan. Förvaltaren ålades därför skadestånd. Avgörandet betonar både förvaltarens handlingsutrymme vid komplexa bedömningar och den centrala betydelsen av samrådsskyldigheten i situationer där borgenärers rätt kan påverkas.

Borgenärsaktiviteten har också betydelse. En passiv borgenär som inte anmärker, bevakar eller klandrar beslut riskerar processuella spärrar mot senare skadeståndstalan. Detta dämpar skadeståndsrisken men skapar en gränsdragningsfråga, när blir borgenärens passivitet ett rättsligt hinder mot culpaansvar.[75]

Vidare spelar processkanalen och preklusionen betydelse. Skadeståndstalan mot förvaltaren bör i normalfallet kanaliseras via klander av slutredovisning inom tre månader vid konkursdomstolen.[76] Tredje mans anspråk faller dock utanför denna ordning, vilket är en viktig systemgräns.[77]

## 3.7 Sammanfattande kommentar

Genomgången i detta kapitel visar att konkursförvaltarens personliga skadeståndsansvar enligt 17 kap. 1 § KonkL bygger på en balanserad men i praktiken strängare culpanorm. Det professionella handlingsutrymmet finns kvar, men det kombineras med tydliga krav på lagbundenhet, öppenhet och lojalitet mot konkursförfarandets regler. Ansvaret är inte strikt utan utgår från vad man rimligen kan kräva av en erfaren och försiktig konkursförvaltare i den aktuella situationen. Det är dock tydligt att detta handlingsutrymme blir mycket mindre vid brott mot konkurslagens formella skyddsregler.

Rättspraxis visar att det finns en tydlig skillnad mellan två typer av förvaltningsbeslut. Affärsmässiga bedömningar, som fortsatt drift, värderingar eller strategiska val vid försäljning, accepteras ofta även om resultatet senare blir negativt. Det viktiga är om beslutet var rationellt, sakligt motiverat och stämde med uppdragets syfte när det togs. Däremot accepteras nästan aldrig avvikelser från tydliga regler, som samrådsplikt, redovisningsskyldighet och regler om utdelning

---

72 Millqvist, *Konkursförvaltares skadeståndsansvar i ny belysning*, JT 2001, s. 141.
73 NJA 2005 s. 443.
74 7 kap. 10 § KonkL.
75 Jfr bevaknings- och anmärkningsförfarandet i 9 kap. KonkL.
76 13 kap. 7 § KonkL.
77 Prop. 1986/87:90, s. 413 f.

och prioritet. I dessa fall handlar oaktsamheten om själva regelbrottet, inte om den ekonomiska följden.

Detta syns tydligt i rättspraxis om brott mot samrådsskyldigheten enligt 7 kap. 10 § KonkL. HD:s avgöranden visar att bristande kommunikation med berörda borgenärer inte bara är ett formellt fel, utan kan leda till personligt ansvar. I sådana fall skärps också de processuella kraven, eftersom bevisbördan ofta hamnar på förvaltaren, som måste visa att skadan hade uppstått även om regeln följts. Detta stärker konkurslagens garantiregler och visar att de har en skyddande funktion som går utöver ordning och effektivitet.

Genomgången visar också att konkursförvaltarens ansvar kan gälla både aktiva misstag och passiv försummelse. Om förvaltaren till exempel inte betalar boets skulder trots att det finns pengar, brister i redovisningen eller gör för tidiga uttag av boets tillgångar, kan det leda till personligt ansvar, även om åtgärderna har godkänts inom konkursen. Samtidigt visar praxis att förvaltaren inte har ett generellt betalningsansvar för boets skulder, som massafordringar, så länge han eller hon inte har gett personliga löften, vilselett eller varit vårdslös.

En annan aspekt är borgenärernas eget ansvar. Konkursförfarandet kräver att borgenärerna är aktiva, och om de är passiva kan det ibland hindra dem från att kräva skadestånd senare. Detta minskar förvaltarens risk, men gör det också svårt att avgöra när borgenärens passivitet ska få rättslig betydelse. Här uppstår en spänning mellan effektivitet, rättssäkerhet och möjligheten att utkräva ansvar.

Sammantaget framträder konkursförvaltarens skadeståndsansvar som ett funktionsstyrt system som differentierar mellan olika typer av situationer. Det ger utrymme för affärsmässigt risktagande och kvalificerade professionella bedömningar, men intar en restriktiv hållning vid överträdelser av konkurslagens centrala bestämmelser. Ansvaret syftar därmed inte enbart till att kompensera uppkomna skador, utan även till att ha en förebyggande och disciplinerande funktion genom att vägleda förvaltarens handlande mot korrekt handläggning, dokumentation och dialog. I detta avseende framstår 17 kap. 1 § KonkL som ett verkningsfullt sanktionsinstrument, vars genomslag har förstärkts genom rättspraxis.

# 4 Konkursförvaltarens ansvar gentemot tredje man

## 4.1 Inledning

Konkursförvaltarens skadeståndsansvar regleras i 17 kap. 1 § KonkL och avser, enligt förarbetena, i första hand ansvar gentemot konkursboet, borgenärerna och gäldenären. Det framgår uttryckligen att bestämmelsen inte tar sikte på förvaltarens ansvar gentemot tredje man, såsom massaborgenärer eller andra utomstående som påverkas av förvaltningen.

*”Den tar inte sikte på förvaltarens skadeståndsansvar gentemot en tredje man, till exempel en massaborgenär”.*[78]

Den rättsliga frågan blir då hur och i vilken mån en konkursförvaltare kan göras personligen ansvarig för skada som drabbar dessa tredje män.

Det finns ett antal äldre rättsfall vilka inledningsvis kan lyftas fram för att belysa hur rättsläget historiskt har utvecklats och vilka principer som tidigt formades. I NJA 1918 s. 624 prövades konkursförvaltares skadeståndsansvar gentemot en utomstående anbudsgivare vilken haft befogad anledning att utgå från att hans anbud vid försäljning av fast egendom hade accepterats. Förvaltarna hade agerat på ett sådant sätt att anbudsgivaren, efter att ha erlagt handpenning och tillåtits ta fastigheten i besittning, med fog uppfattade köpet som bindande. När försäljningen senare inte kunde genomföras, ansågs förvaltarna ha vållat skada genom vårdslöst handlande i samband med försäljningen. HD tillerkände ersättning för det negativa kontraktsintresset, inklusive kostnader som uppkommit till följd av den berättigade tillit som förvaltarna skapat. Avgörandet visar att personligt ansvar kan aktualiseras när en förvaltares handlande ger tredje man grundad tillit till att ett avtal kommit till stånd, även om något giltigt köp rättsligt sett aldrig uppstått.

I ett annat fall från 2006 prövades om en konkursförvaltare kan bli personligt ansvarig gentemot motparter för deras rättegångskostnader när konkursboet förlorar en process och saknar medel att betala. Konkursförvaltaren hade väckt en omfattande bristtäckningstalan som slutligen ogillades, vilket ledde till betydande

[78] Ibid., s. 413.

kostnader för motparterna. HD konstaterade att någon generell skyldighet för en förvaltare att säkerställa betalning av motpartens kostnader inte finns, huvudregeln i 18 kap. RB innebär att det är den tappande parten, här konkursboet, som svarar för kostnaderna. Personligt ansvar kan endast aktualiseras vid vårdslös processföring eller om förvaltaren överträder en norm som är avsedd att skydda tredje man, vilket inte var fallet. Motparter omfattas inte av skadeståndsregeln i 17 kap. 1 § KonkL, talan ogillades. Avgörandet markerar en tydlig begränsning av konkursförvaltares ansvar och understryker att personligt ansvar förutsätter kvalificerad försummelse, brottsligt handlande eller uttrycklig skyddsnorm.[79] Det här fallet kan kopplas till 1996 års fall och bekräftar att ansvar gentemot tredje man inte aktualiseras enbart på grund av ekonomisk förlust, utan kräver stöd i en tydlig norm, vilket kommer att behandlas mer ingående strax nedan.

## 4.2 Genombrott eller undantag? Om NJA 1996 s. 700

### 4.2.1 Faktiska omständigheter i målet

Ett viktigt fall i denna undersökning är från 1996. Ett företag, (”kommanditbolaget”), köpte en plasttillverkande verksamhet som skulle överföras till ett nytt aktiebolag (”aktiebolaget”). Strax efteråt gick aktiebolaget i konkurs och en advokat blev konkursförvaltare.

När konkursen inleddes uppstod en tvist om vem som ägde egendomen i verksamhetslokalerna. Kommanditbolaget menade att egendomen var deras, medan förvaltaren ansåg att den tillhörde aktiebolaget. I sin förvaltarberättelse förklarade förvaltaren att bokföring, personal, försäkringar och fakturering var kopplade till aktiebolaget, vilket enligt honom visade att det var aktiebolaget som drev verksamheten.

Efter konkursen sålde förvaltaren hela verksamheten, inklusive inventarier, varulager, prototyper och formar, till ett annat företag. Kommanditbolaget och dess företrädare ansåg att en stor del av egendomen egentligen var deras och att förvaltaren därför *sålt egendom som inte tillhörde konkursboet*.

Ungefär tio år efter försäljningen stämde kommanditbolaget och dess företrädare förvaltaren personligen och krävde skadestånd. De ville ha ersättning för egendomens värde, produktionsbortfall och uteblivna intäkter, drygt 12 miljoner kronor. De menade att förvaltaren av vårdslöshet sålt egendom han inte ägde och därmed orsakat ekonomisk skada. Förvaltaren bestred och hävdade att skadan var ren förmögenhetsskada, som bara ersätts vid brott eller särskild lagregel, vilket inte var fallet här.

Rättegången handlade om två viktiga frågor: Var det en sakskada eller en ren förmögenhetsskada? Kan en konkursförvaltare bli personligt ansvarig mot tredje man för ren förmögenhetsskada som orsakats av vårdslöshet, även om inget brott har begåtts?

Tingsrätten undersökte om skadan var en sakskada eller ren förmögenhetsskada. Domstolen slog fast att sakskada kräver fysisk hantering av egendomen. Eftersom

[79] NJA 2006 s. 420.

förvaltaren bara sålt egendomen genom avtal, utan fysisk hantering, var hela skadan ren förmögenhetsskada.
Tingsrätten tog sedan upp om en konkursförvaltare kan bli skadeståndsskyldig för ren förmögenhetsskada som orsakats av vårdslöshet. Rätten konstaterade att 2 kap. 4 § SkL normalt begränsar ersättning för ren förmögenhetsskada till brott, men att det finns undantag. Praxis, som värderingsfallet från 1987, visar att ansvar kan utvidgas i särskilda förtroendesituationer.[80] Eftersom konkursförvaltare har en särskild roll och deras beslut kan påverka tredje mans egendom, ansåg tingsrätten att förvaltaren kan bli skadeståndsskyldig om kommanditbolaget bevisar skada och vårdslöshet.

Hovrätten prövade bara om det fanns möjlighet till ansvar, inte hur skadan skulle klassificeras. Hovrätten gick igenom äldre praxis där personer som obehörigt hanterat annans egendom dömts till skadestånd, även om det inte varit brottsligt.[81] Domstolen slog fast att det finns en etablerad princip i svensk rätt: den som oaktsamt hanterar annans egendom ska ersätta skada, även om det är ren förmögenhetsskada.[82] Detta gäller också konkursförvaltare. Det finns inget stöd för att konkursförvaltare skulle ha ett snävare ansvar. Förvaltaren menade att tredje man borde kräva ersättning av konkursboet genom obehörig vinst, men hovrätten avvisade detta och klargjorde att det inte utesluter personligt ansvar för förvaltaren. Hovrätten fastställde tingsrättens dom, förvaltaren kan hållas ansvarig för vårdslöst hanterande av tredje mans egendom.

HD slog fast att skadan ska ses som ren förmögenhetsskada. HD konstaterade att 2 kap. 4 § SkL inte hindrar ansvar vid vårdslöshet om allmänna skadeståndsrättsliga principer talar för det. Praxis har gradvis utvidgat ansvaret för ren förmögenhetsskada i viktiga förtroendesituationer.[83]

HD underströk att en viktig del av förvaltarens uppdrag är att identifiera och undanta tredje mans egendom, inte ta in sådan egendom i konkursen och inte sälja den.[84] Detta följer av konkurslagens struktur, grundläggande sakrättsliga principer och en allmän civilrättslig regel om att det är förbjudet att hantera annans egendom.

---

[80] I NJA 1987 s. 692 slog HD fast att en professionell fastighetsvärderare kan bli skadeståndsansvarig även mot tredje man för ren förmögenhetsskada om ett värderingsintyg innehåller vårdslöst felaktiga sakuppgifter, till exempel om byggnadsrätt eller stadsplan, som vanligtvis används som underlag vid belåning. Långivaren hade anledning att lita på intyget, kausalitet förelåg och någon jämkning på grund av medvållande medgavs inte.
[81] Se NJA 1947 s. 282 angående oaktsamhet medverkan till förskingring samt NJA 1957 s. 44, NJA 1967 s. 321 och NJA 1973 s. 170, som rört köp av bil från annan än den rätte ägaren.
[82] Hovrätten hänvisar till Johansson, *Nials Svensk Associationsrätt - huvuddrag,* s. 312 ff. Enligt Johansson innebär bland annat 15 kap. 1 § ABL, att organledamöters ansvar för ren förmögenhetsskada omfattar fler situationer än vad som annars skulle gälla enligt allmänna skadeståndsrättsliga principer. För att ansvar ska uppstå gentemot tredje man vid sådan skada krävs dock att ABL eller bolagsordningen har överträtts. En styrelseledamot kan därför inte hållas ansvarig av tredje man för en handling av det slag som avses här. Den oskrivna ansvarsnorm som gäller för konkursförvaltare, där skadeståndsansvar förutsätter att förvaltaren har brutit mot en tydlig lagregel som är avsedd att skydda tredje man och därigenom orsakat skada, är av liknande slag.
[83] Se HD:s domskäl i NJA 1996 s. 700: *"Utöver bestämmelser om skadeståndsskyldighet i ett antal lagar på bland annat de immaterial- och konkurrensrättsliga områdena finns också i rättspraxis en utveckling mot ett vidgat ansvar för ren förmögenhetsskada som orsakats av oaktsamhet."*
[84] Jfr 3 kap. 3 § SkL.

*”Mot bakgrund härav kan det förhållandet att den påstådda skadan är att betrakta som ren förmögenhetsskada inte anses utgöra hinder mot att T.H. åläggs skadeståndsskyldighet, trots att skadan inte orsakats genom brott.”*

HD fastställde hovrättens dom. Konkursförvaltare kan bli personligt skadeståndsansvariga mot tredje man för ren förmögenhetsskada som orsakats av vårdslös hantering av egendom som tillhör tredje man. Domen slår fast två huvudprinciper. För det första kan ansvar för ren förmögenhetsskada utvidgas vid vårdslöshet i situationer med starka skyddsintressen, även utanför lagens huvudregel. För det andra har konkursförvaltaren ett personligt ansvar mot tredje man. En konkursförvaltare är skadeståndsskyldig om han av vårdslöshet drar in tredje mans egendom i konkurs, antar att boet äger egendom utan tillräcklig kontroll eller säljer egendom som egentligen tillhör någon annan. En konkursförvaltare som av vårdslöshet säljer egendom som tillhör tredje man kan bli skadeståndsskyldig för ren förmögenhetsskada, även om inget brott har begåtts och oavsett skadans art.

Domen innebar ett viktigt genombrott för möjligheten till ansvar utanför den interna kretsen av konkursintressenter.

### 4.2.2 Kritiska synpunkter på avgörandet

#### 4.2.2.1 Kleineman

*”I NJA 1996 s. 700 gällde frågan ett (tämligen misslyckat) mellandomstema där frågan var om en konkursförvaltare kunde anses skadeståndsskyldig för ren förmögenhetsskada som han genom vårdslös förvaltningsåtgärd åsamkat tredje man.”*[85]

Domen har kritiserats och tolkats på olika sätt i den rättsvetenskapliga debatten. Det är oklart om domen ger en generell grund för personligt ansvar eller om den bara gäller när förvaltaren tydligt överskridit sitt uppdrag.

Kleineman har beskrivit mellandomstemat som ”tämligen misslyckat”.[86] Underrätten hade redan bestämt att skadan var en ren förmögenhetsskada, och konkursförvaltaren överklagade inte det. Därför blev processen en i praktiken fiktiv fråga om en konkursförvaltare kan hållas ansvarig för ren förmögenhetsskada utan uttrycklig lagregel, trots den traditionellt restriktiva synen. Kleineman menar att det blev en teoretisk fråga om ren förmögenhetsskada i sig hindrar ansvar. Han kritiserar den lagposivistiska fällan där parten hävdade att avsaknad av lagstöd i konkurslagen innebär att ansvar saknas. Dessutom gjorde mellandomstemat att man inte prövade den materiellt viktiga frågan huruvida ansvaret ligger hos förvaltaren eller konkursboet. Detta leder rätten in i en abstrakt

[85] Kleineman, *Ren förmögenhetsskada – den fortsatta rättsutvecklingen*, s. 166.
[86] Ibid.

diskussion. Frågan handlar egentligen om förvaltarens skyldigheter och skyddsändamål, inte om ren förmögenhetsskada i sig.[87]

HD konstaterade att konkursförvaltarens huvuduppgift är att realisera boets egendom.[88] Förvaltaren måste se till att egendom med separationsrätt inte dras in i boet. Detta följer av både konkurslagens systematik och av en allmän rättsgrundsats om att det är förbjudet att obehörigt hantera annans egendom. HD drog slutsatsen att det faktum att skadan är ren förmögenhetsskada inte hindrar ansvar för en förvaltare som oaktsamt säljer annans egendom. Kleineman menar att detta tydligt bryter mot lagpositivismen, eftersom en konkursförvaltare kan hållas ansvarig utan uttrycklig lagregel, trots att ersättning för ren förmögenhetsskada traditionellt varit mycket restriktiv.[89]

HD prövade aldrig om talan egentligen borde ha riktats mot konkursboet i stället för förvaltaren. Kleineman påpekar att detta är den verkligt viktiga frågan och att HD:s dom lämnar ett tomrum.[90]

Kleineman drar en liknelse till konkursboet som en association där borgenärerna är medlemmar och frågar vem som ska bära ansvaret, boet eller förvaltaren. Han menar att boet inte är principal för förvaltaren. Principalansvar enligt 6 kap. 5 § SkL kräver lagstöd och är inte en allmän princip i skadeståndsrätten. Förvaltaren är inte ett organ för boet, till skillnad från organ i bolagsrätten, och utses av staten, inte av borgenärerna. Boet är i praktiken ett tvångskollektiv av borgenärer. Om boet skulle bära kostnaden för förvaltarens fel skulle det minska utdelningen, skydda förvaltaren och hans försäkringsbolag och flytta skadan till oskyldiga borgenärer.[91] Det kan dock finnas en lösning där regress är möjlig mot boet vid obehörig vinst. Om boet tjänat på försäljningen, till exempel genom att ha fått likvid, kan förvaltaren kräva regress mot boet upp till värdet av den vinst boet fått.[92]

#### 4.2.2.2 Schultz

Till skillnad från Kleineman menar Schultz att principalansvar visst är aktuellt. Schultz diskuterar frågan huruvida en advokatbyrå kan hållas skadeståndsansvarig enligt principalansvarsreglerna för skada som en konkursförvaltare, som är anställd advokat, orsakar tredje man.[93]

Denna fråga rör alltså *inte* det interna konkursrättsliga ansvaret, det vill säga boet, borgenärer och gäldenär, enligt 17 kap. 1 § KonkL utan det externa ansvaret, det vill säga utomstående, enligt allmän skadeståndsrätt när tredje man drabbas.

Konkursförvaltaruppdraget är personligt, domstolsförordnat och präglat av självständighet. Samtidigt är konkursförvaltaren i praktiken anställd på en

[87] Ibid., s. 166 f.
[88] Jfr 3 kap. 3 § KonkL.
[89] Kleineman, *Ren förmögenhetsskada – den fortsatta rättsutvecklingen*, s. 166 f.
[90] Ibid.
[91] Ibid., s. 168.
[92] Ibid.
[93] Schultz, *Konkursförvaltaren och principalansvaret,* SvJT 2014, s. 642–652.

advokatbyrå,[94] vilket normalt aktiverar principalansvar enligt 3 kap. 1 § SkL och arbetstagarens ansvarsskydd enligt 4 kap. 1 § SkL.[95]

Det kan vara av vikt för att utreda frågan att separera normsystemen. Konkurslagen reglerar endast förvaltarens ansvar gentemot boet, borgenärerna och gäldenären. Tredje mans skada måste därför bedömas enligt allmän skadeståndsrätt, inklusive reglerna om culpa, principalansvar och arbetstagarens ansvarsskydd. Detta är metodologiskt viktigt, eftersom Schultz implicit *avvisar* idén om att konkursförvaltarens särställning i konkurslagen automatiskt ”smittar” över på ansvarsförhållanden utanför konkursen. Konkursförvaltaren är inte en ansvarsrättslig frizon gentemot tredje man, men inte heller ett självklart personligt ansvarssubjekt.[96]

Schultz lägger förvisso en stor skadeståndsrättslig synvinkel i sin argumentation, men argumentation är av stor vikt för diskussionen om konkursförvaltares ansvar gentemot tredje man. Han menar att principalansvarets rättspolitiska funktion är riskallokering, försäkringsbarhet, reparationsintresse och skydd för arbetstagaren. Han visar att principalansvaret inte är ett snävt undantag, utan normalmodellen i svensk skadeståndsrätt, där personligt ansvar för arbetstagaren är just undantaget. Detta kopplas till 4 kap. 1 § SkL, arbetstagaren ansvarar endast vid synnerliga skäl, vilket i praktiken innebär ett mycket starkt ansvarsskydd. Om en anställd konkursförvaltare inte anses omfattas av principalansvar skulle han eller hon också falla utanför arbetstagaransvarsskyddet, vilket strider mot hela skadeståndssystemet grundlogik.[97]

Schultz identifierar vidare ett vanligt, men enligt honom felaktig antagande att personliga, domstolsförordnande uppdrag (boutredningsman, konkursförvaltare), ligger utanför anställningen. Med stöd av NJA 2000 s. 639 (”Boutredningsmannen”) visar Schultz att HD uttryckligen avvisar detta synsätt. HD:s resonemang innebär att det personliga i uppdraget *inte utesluter* principalansvar. Avgörande är i stället om uppdraget *utförts i tjänsten*, det vill säga om det finns ett funktionellt samband med arbetsgivarens verksamhet. HD pekar på att uppdraget är ett normalt inslag i advokatverksamhet, att arbetsgivarens kontrollmöjlighet inte är avgörande och att reparationsintresset väger tungt. Personliga uppdrag är inte en egen undantagskategori jämförbar med abnormhandlingar, exempelvis sabotage. De ska bedömas inom ramen för 3–4 kap. SkL.[98]

Schultz argumenterar vidare för att samma resonemang som i NJA 2000 s. 639 måste gälla för konkursförvaltare. Konkursförvaltarskap är ett typiskt advokatuppdrag. Att uppdraget är personligt, domstolsförordnat och självständigt förändrar inte detta. Om konkursförvaltaruppdrag systematiskt föll utanför anställningen skulle vissa advokater i praktiken sakna ”tjänst” alls. Slutsatsen blir därför att advokatbyrån i princip kan bli principalansvarig och

[94] Ibid., s. 642 f.
[95] Ibid., s. 648.
[96] Ibid., s. 649.
[97] Ibid., s. 646.
[98] Ibid., s. 650.

konkursförvaltaren omfattas av arbetstagarens ansvarsskydd, under förutsättning att uppdrag utförts i tjänsten.[99]

Denna argumentation bidrar till att förhindra ansvarsglidning där det personliga uppdraget används för att överföra risker på individen. Den klargör att konkursförvaltarens höga självständighet är *yrkesmässig,* inte ansvarsbefriande. Vidare stärker den rättssäkerheten för tredje man genom att öppna för ersättning via försäkringsbara aktörer.[100]

### 4.2.2.3 Lindskog

#### *4.2.2.3.1 17 kap. 1 § KonkL – en bristfällig ansvarsnorm?*

Lindskog förtydligar att konkursförvaltaren är företrädare för konkursboet. Det föreligger därför en okomplicerad situation där boet, och inte förvaltaren personligen, kan bli ansvarigt genom avtal som förvaltaren ingår inom sin behörighet. Lindskog fokuserar i stället på problem som uppstår när skadan är utomkontraktuell.[101] Han delar upp problemet i två huvudtyper. Dels massaborgenär som lider skada av att en massafordran inte betalas korrekt, dels intrång i tredje mans rätt under förvaltningen, till exempel att förvaltaren säljer egendom som tredje man hade separationsrätt till.[102]

Lindskog konstaterar att 17 kap. 1 § KonkL gäller förvaltarens ansvar mot gäldenären, boet och konkursborgenärerna, men inte mot massaborgenärer eller andra tredje män. Att konkurslagen inte direkt reglerar ansvar mot tredje man betyder dock inte att ansvar är uteslutet, det kan följa av allmänna skadeståndsrättsliga principer.[103]

Han placerar båda typfallen under ren förmögenhetsskada som arbetsantagande, även om han noterar att försäljning av tredje mans lösöre i praktiken kan vara sakskada. Han påminner också om att 2 kap. 4 § SkL (ren förmögenhetsskada ersätts om orsakad genom brott) inte är ett absolut hinder mot ansvar i andra fall. Det avgörande är vilket intresse som skadats och hur skyddsvärt det är.[104]

Lindskog definierar massaskuld som en skuld som boet har ådragit sig, oftast genom avtal. Massafordringar kan normalt drivas in från boet, och massaborgenären kan, om villkoren är uppfyllda, även försätta konkursboet i konkurs. Han kopplar detta till att boets massaskulder ska betalas före utdelning på konkursfordringar och i praktiken också före att förvaltningskostnader betalas fullt ut.[105]

---

[99] Ibid., s. 651.
[100] Ibid., s. 646.
[101] Lindskog I, *Om konkursförvaltares ansvar mot tredje man* i *Rättsvetenskapliga studier till minnet av Tore Almén,* s. 276.
[102] Ibid.
[103] Ibid., s. 276 f.
[104] Ibid., s. 277.
[105] Ibid., s. 277 ff.

#### *4.2.2.3.2 NJA 1915 s. 629*

I 1915 års fall hade konkursförvaltarna avslutat konkursen och boets medel gick åt till förvaltningskostnader, varken konkursborgenärer eller massaborgenären fick betalt. HD:s majoritet uttalade att det förhållandet att boets tillgångar använts till annan gäld inte medför att förvaltarna blir betalningsskyldiga för massaskulden.[106]

Justitierådet Almén var skiljaktig och lade förvaltarna till last att de utan hänsyn till massaskulden använt boets tillgångar till att betala bland annat egna fordringar och arvoden. Han ansåg därför att förvaltarnaådragit sig skyldighet att ersätta massaborgenärens skada. Lindskog lyfter att ytterligare två ledamöter var skiljaktiga med liknande motivering.[107]

#### *4.2.2.3.3 NJA 1916 s. 78*

I 1916 års fall hade boet varit indraget i rättegång, efter avgörandet verkställde förvaltaren utdelning och betalade kostnader så att medel saknades för massafordringen. HD (majoriteten förenade sig om Alméns yttrande) slog fast att förvaltaren haft skyldighet att i främsta rummet använda boets tillgångar till betalning av dess gäld (massaskulder), och skadeståndsansvaret följde av att skyldigheten åsidosatts.[108]

Lindskog påpekar att det inte är helt enkelt att förena 1915 och 1916 års fall, men att Almén själv var konsekvent. Han nämner också att samma fråga kom upp i NJA 1929 s. 415, där ansvar ansågs föreligga, och NJA 1969 s. 390, där ansvar avslogs eftersom inget felaktigt handlande kunde läggas förvaltaren till last. Sammantaget bekräftar rättspraxis principen att oaktsam underlåtenhet att reglera massafordran kan leda till ansvar mot massaborgenären.[109]

#### *4.2.2.3.4 Förvaltaren som ansvarsbärare*

Lindskog diskuterar och kritiserar den uppfattning som ibland framförts i doktrinen, nämligen att ansvar för konkursförvaltare mot tredje man skulle kräva att en lagregel som skyddar tredje man har åsidosatts genom vårdslöshet. Lindskog menar att detta synsätt är svårt att förena med rättskälleläran och dessutom opraktiskt, eftersom det skulle kräva att lagstiftaren uttryckligen reglerar varje tänkbart skydd för tredje man. Svensk tradition bygger i stället på att domstolar kompletterar lagstiftarens direktiv, även inom skadeståndsrätten.[110]

Enligt Lindskog bör det avgörande vara tredje mans skyddsintresse. Vilket intresse har skadats? Hur skyddsvärt är det? Motiverar det skadeståndsansvar? Utifrån detta blir den viktiga frågan vilket normskydd som faktiskt motiverar ansvar, inte om det finns ett uttryckligt lagbud.[111]

Lindskog avvisar att det bärande skälet är ”att normen måste sanktioneras för att följas”. I stället menar han att massaborgenärens intresse är särskilt utsatt

---

[106] Ibid., s. 279.
[107] Ibid.
[108] Ibid., s. 279 f.
[109] Ibid., s. 280.
[110] Ibid., s. 280 f.
[111] Ibid., s. 281.

därför att boets förmögenhetsmassa är under avveckling, risken ökar att tillgångarna ”skingras” innan massaborgenären får betalt. Han jämför med situationer där tillgångar skiftas i dödsbo eller vid aktiebolagslikvidation, även där gäller skuldreglering före skifte och ansvar kan inträda om det inte sker.[112]

Han noterar att före 1975 års ändringar kunde konkursbo inte försättas i konkurs, vilket gjorde massaborgenären extremt utsatt, då var personligt ansvar särskilt motiverat. Även om massaborgenären numera kan skydda sig genom att söka boet i konkurs, menar Lindskog att skadeståndsansvaret ändå framstår som motiverat, bland annat med stöd av jämförelsen med boutredning och likvidation.[113]

Typfallet är att konkursförvaltaren, vid realisation, av oaktsamhet gör intrång i tredje mans rätt, till exempel säljer egendom som inte tillhör boet. Lindskog skiljer mellan dels köparen (medkontrahenten) där boet blir bundet och boet kan bli ansvarigt mot köparen eftersom förvaltaren agerar som boets företrädare, dels den rätte ägaren (tredje man) där relationen till boet eller förvaltaren är kontraktslös, handlandet är deliktuellt. Frågan är då hur ansvar ska bedömas.[114]

I NJA 1915 A 498 sålde förvaltaren kor och en fölunge som boets egendom trots att han kände till att tredje man gjorde äganderättsanspråk. Förvaltaren ansågs skadeståndsskyldig mot tredje man. Lindskog framhåller att avgörandet inte ger intryck av tvekan, intrång i äganderätt ger ansvar.[115]

När HD långt senare prövade liknande fråga i 1996 års fall uttalade domstolen att en väsentlig uppgift för förvaltaren är att realisera boets egendom och att det åligger förvaltaren att tillse att egendom med separationsrätt inte säljs. HD sade att detta följer dels av konkurslagens reglering, dels av en allmän princip om förbud mot att obehörigen förfoga över annans egendom.[116]

Lindskog kritiserar särskilt att HD hänvisar till konkurslagens reglering. Han tolkar det som att domstolen försöker hitta en norm i KonkL att grunda ansvaret på. Lindskog menar att detta är fel, man borde i stället utgå från tredje mans skyddsintresse, i detta fall äganderättens skydd, och konstatera att det gäller mot alla, även konkursförvaltare.[117]

#### *4.2.2.3.5 Ansvarsförekomst och ansvarsplacering*

Ett centralt bidrag i artikeln är Lindskogs distinktion mellan ansvarsförekomst (är tredje man berättigad till skadestånd?) och ansvarsplacering (vem ska svara, boet, förvaltaren eller båda?).[118]

Vid intrång i äganderätt anser han att det är tydligt att tredje man har rätt till ersättning. Den svårare frågan är om förvaltaren ska slippa ansvar för att handlingen gjordes för boets avveckling, och om ansvaret i stället ska ligga på boet.

---

[112] Ibid., s. 282.
[113] Ibid., s. 283.
[114] Ibid., s. 283 f.
[115] Ibid., s. 284.
[116] Ibid.
[117] Ibid., s. 284 f.
[118] Ibid., s. 285 f.

Han menar att HD:s problemformulering i 1996 års fall är missvisande, frågan gäller vem som ska ansvara, inte om ansvar finns.[119]

Lindskog anger några bärande synpunkter i ansvarsplaceringsfrågan. Den som i delikt anses vara handlande är normalt ansvarig, i fysisk mening är det förvaltaren som handlar. Att tillräkna boet förvaltarens vårdslöshet kan bli en ”onödig omgång” eftersom boet i så fall ändå typiskt får regress mot förvaltaren enligt 17 kap. 1 § KonkL. Tredje mans främsta intresse är att den som har kränkt hans rätt ska ansvara. Tredje man har inte ingått någon relation med boet i förhoppning om att boet ska stå för kostnaden vid en rättskränkning. Därför pekar övervägandena, enligt Lindskog, mot att förvaltaren ensam bör svara vid denna typ av delikt, och han noterar att 1915 och 1996 års fall också placerar ansvaret på förvaltaren, medan boets ansvar inte prövats.[120]

#### *4.2.2.3.6 NJA 1918 s. 624*

Lindskog tar upp NJA 1918 s. 624 som ett särpräglat fall. En köpare ropar in boets fastighet på auktion, köpet fullföljs inte på grund av att inteckningsinnehavare vägrar acceptera överlåtelsen. Köparen stämmer en förvaltare och får bifall i hovrätten (fastställt av HD:s majoritet) med motivering att köparen på grund av förvaltarens agerande haft grundad anledning att anta att anbudet godkänts. En minoritet (Almén med flera) vill bara bifalla återbetalning av delbetalningen, inte övriga poster, eftersom förvaltaren inte tillförsäkrat att godkännande skulle erhållas.[121]

Lindskog ser detta som ett specialfall av culpa in contrahendo och kopplar det till frågan om vem som ska ansvara. Om tredje man har rätt till ersättning, vem ska då bära ansvaret? Han är tydlig med sin princip, det avgörande är kopplingen mellan tredje man och konkursboet. I detta fall är kopplingen stark eftersom tredje man ville ingå avtal med boet genom förvaltaren. Om ersättningsrätt uppstår trots att avtal inte slöts, bör tredje man kunna vända sig mot boet som den representerade parten.[122]

Mot den bakgrunden menar Lindskog att det inte var motiverat att låta förvaltaren bära direkt ansvar mot tredje man i denna situation, han ansluter till Alméns minoritetsuppfattning i sak, med vissa reservationer om delbetalningens hantering.[123]

#### *4.2.2.3.7 Lindskogs slutsatser*

Lindskog avslutar med att betona att frågan om ansvar för ren förmögenhetsskada utanför avtal har fått stor uppmärksamhet, och att konkursförvaltares ansvar mot tredje man är ett specialfall som HD prövat sedan 1915 års fall.

Därefter formulerar han sin nyckeldistinktion som två principiellt skilda spörsmål. Har tredje man över huvud taget rätt till skadestånd? En frågeställning som tar sikte på ansvarsförekomsten. Vem ska bära ansvaret? En fråga som tar

[119] Ibid.
[120] Ibid., s. 286.
[121] Ibid., s. 286 f.
[122] Ibid., s. 287.
[123] Ibid.

sikte på ansvarsplacering, boet, förvaltaren eller båda. Han menar att dessa frågor ibland blandats samman, och nämner uttryckligen 1996 års fall som exempel på detta.[124]

Lindskog tar tydligt avstånd från regeln att förvaltaren bara skulle ansvara vid överträdelse av ett särskilt lagbud till förmån för tredje man. Konkurslagen är inte till för att reglera tredjemansintressen, och praxis ger inte stöd för en sådan begränsning. Domstolar bör i stället väga tredje mans skyddsintresse, om intresset är tillräckligt starkt ska det kunna räcka för ansvar.[125]

När det gäller vem som ska ansvara för ersättningen föreslår han en princip som vilar på kopplingen mellan tredje man och konkursboet. Om tredje man har haft kontakt med boet, även genom förvaltaren, bör boet ansvara. Annars bör förvaltaren ansvara, med undantag för den ovanliga situationen där skadan är så nära kopplad till konkursavvecklingen att boet bör ansvara. Han ser ingen anledning att låta förvaltaren ansvara tillsammans med boet i de fall där boet bör bära ansvaret.[126]

## 4.3 Debatten mellan Zamani och Andersson & Ehrstedt

Redogörelsen och analysen i följande avsnitt utgår från den rättsvetenskapliga debatten i Svensk Juristtidning mellan bankjuristen Joseph Zamani och advokaterna Lars Ehrstedt och Hans Andersson. Texten utgår från deras artiklar och syftar till att ge en nyanserad bild av de olika ståndpunkter vilka framkommit i diskussionen om bland annat konkursförvaltarens handlingsnormer, skadeståndsansvar och ansvar för tredje mans egendom.

Zamani undersöker bland annat vilka normer som styr konkursförvaltarens agerande, hur dessa påverkar rätten till arvode och det personliga skadeståndsansvaret, samt vad det innebär att ha en vårdplikt för tredje mans lösöre. Ehrstedt och Andersson svarar på hans resonemang och utvecklar delvis avvikande uppfattningar i flera centrala frågor.

Den första artikeln är skriven av Zamani och heter *"Konkursförvaltaruppdragets normer – om arvode, skadestånd och vård av annans lösöre"*. Den andra artikeln är skriven av Andersson och Ehrstedt och heter "*Vårdplikt för tredje mans lösöre vid konkurser – en replik"*. Sist replikerar Zamani med en artikel som heter *"Konkursförvaltarens nyttomaximering och något om vårdplikten – en replik"*.

---

[124] Ibid., s. 288 f.; Se även avsnitt 4.2.2 där Kleineman framhåller att HD:s prövning kom att avse en i praktiken teoretisk fråga. Eftersom underrätten redan hade fastställt att det rörde sig om ren förmögenhetsskada och detta inte överklagades, försköts fokus till om sådan skada i sig utesluter ansvar utan uttryckligt lagstöd. Enligt Kleineman ledde detta, i kombination med mellandomstemat, till att den materiellt centrala frågan om ansvaret åvilar förvaltaren eller konkursboet aldrig prövades.

[125] Ibid., s. 289.

[126] Ibid.

### 4.3.1 Zamani - Konkursförvaltaruppdragets normer

#### 4.3.1.1 Allmänt om förvaltaruppdraget

I artikeln ”*Konkursförvaltaruppdragets normer – om arvode, skadestånd och vård av annans lösöre”* undersöker Zamani vilka handlingsnormer som gäller för konkursförvaltarens uppdrag, särskild sambandet mellan 7 kap. 8 § KonkL, arvode och skadeståndsansvar. Han menar att den allmänna vårdplikten för tredje mans lösöre inte är en norm för förvaltarens uppdrag, utan gäller konkursboet som rättssubjekt. Därför har förvaltaren enligt Zamani oftast inte rätt till arvode för sådan vård, och tredje man kan inte heller kräva skadestånd direkt av förvaltaren om vården uteblir.[127]

Konkursens syfte är att ordna en avveckling av en insolvent gäldenärs verksamhet. Gäldenärens tillgångar tas över, säljs så snabbt som möjligt och, efter att kostnader och massafordringar betalats, delas resten ut till borgenärerna.[128] Konkursboet fungerar som ett eget rättssubjekt. Även om boet vanligtvis inte blir ägare till egendomen, utan äganderätten stannar hos gäldenären, agerar boet i praktiken som en juridisk person. Det kan ingå avtal, driva rättsprocesser, ta upp lån, fortsätta verksamheten och i stort sett agera som ett företag eller annan juridisk person.[129]

Förvaltaren är boets företrädare och har i princip obegränsad behörighet att agera för boet.[130] Det finns ingen yttre gräns för vad förvaltaren kan binda boet till, så förvaltaren kan fatta beslut efter eget omdöme. Samtidigt styrs förvaltaren av uppdragets regler, som anger vad som ska göras. Dessa regler begränsar den praktiska friheten. För att säkerställa att förvaltaren följer uppdraget har lagstiftaren infört styrmedel, som att arvodet bara gäller arbete inom uppdragets ramar och att skadeståndsansvar kan uppstå vid vårdslöshet.[131] Det finns också tillsyn och risken att bli entledigad.[132]

En viktig princip är att inte varje avvikelse från uppdragets regler gör förvaltarens handlingar ogiltiga mot tredje man. Till skillnad från aktiebolagsrätten, där en rättshandling som styrelsen företagit kan vara ogiltig i förhållande till tredje man om styrelsen har överskridit sin befogenhet, är konkursboets rättshandlingar som utgångspunkt giltiga även när konkursförvaltaren har agerat utanför ramen för sitt uppdrag.[133] Boet är det rättssubjekt som får rättigheter och skyldigheter. Det är boet som tecknar avtal, tar på sig löneskulder och får besittning till tredje mans egendom som finns i gäldenärens lokaler. Boet ansvarar utåt för sina

---

[127] Zamani, *Konkursförvaltaruppdragets normer – om arvode, skadestånd och vård av annans lösöre,* SvJT 2019, s. 50–65.

[128] Se 1 kap. 1 §, 8 kap. 1 § och 11 kap. 2 § KonkL.

[129] Söderlund, *Konkursrätten – om konkursboet ses om en association i tvångslikvidation med borgenärerna som medlemmar,* s. 233 ff.

[130] 1 kap. 3 § första stycket KonkL.

[131] Se 14 kap. 4 § och 17 kap. 1 § KonkL. Förtroendet för förvaltaren minskar också om han eller hon inte följer sitt uppdrag. Vid allvarligare fall kan det leda till att förvaltaren blir entledigad från sitt uppdrag och inte får nya uppdrag i framtiden.

[132] 1 kap. 3 § och 7 kap. 5 § KonkL.

[133] Jfr 8 kap. 42 § andra stycket ABL. De allmänna ogiltighetsgrunderna i avtalslagen är emellertid tillämpliga även på rättshandlingar som företas av konkursboet.

åtaganden, medan förvaltaren ansvarar *inåt*, mot boet och vissa lagstadgade grupper, för att förvaltningen följer uppdragets regler.[134] Förvaltaren har bara direkt ansvar mot tredje man om det finns lagstöd eller en särskild regel som skyddar tredje man.[135]

Detta är en viktig skillnad, eftersom det hindrar att förvaltaren alltid får ta på sig boets risker.[136] Det gör att vi måste fråga oss om en viss plikt gäller boet eller förvaltaren inom uppdraget. Svaret påverkar både arvode och skadestånd.

När det gäller uppdragets regler är huvudregeln tydlig. 7 kap. 8 § första stycket KonkL är en generell norm för allt som inte är särskilt reglerat. Där står att förvaltaren ska ta till vara borgenärernas gemensamma rätt och bästa, och vidta alla åtgärder som leder till en förmånlig och snabb avveckling av boet.

Den första delen, ”borgenärernas gemensamma rätt och bästa”, klargör att förvaltaren ska bevaka hela borgenärskollektivets intresse, inte gäldenärens, statens eller enskilda borgenärers. Förvaltaren ska alltså vara neutral mellan borgenärerna. Det kan låta teoretiskt, men det får tydliga praktiska konsekvenser, till exempel vid återvinning, hantering av säkerheter och val av processer.

Den andra delen, ”förmånlig och snabb avveckling”, betyder att förvaltaren vid varje större åtgärd ska göra en ekonomisk kalkyl. Förväntad intäkt eller besparing ska vägas mot kostnader, inklusive arvode, andra konkurskostnader och tidsåtgång. Det viktigaste är att maximera nyttan för boet, inte för gäldenären eller andra. Ibland kan det till och med vara ekonomiskt motiverat att acceptera ett skadeståndsansvar eller en förseningsavgift om alternativet är dyrare. 7 kap. 8 § KonkL är därför en nyttonorm, och förvaltaren ska välja det alternativ som vid beslutstillfället är mest fördelaktigt för boet.[137]

I andra stycket finns ett undantag för sysselsättningshänsyn, där förvaltaren ibland får avvika från strikt ekonomisk nytta om en åtgärd långsiktigt gynnar sysselsättningen utan att påverka borgenärernas rätt nämnvärt.[138] Det finns också flera detaljerade regler i konkurslagen, som skyldigheten att snabbt ta hand om boet, upprätta bouppteckning, lämna förvaltarberättelse, halvårsberättelse och underrätta om brottsmisstanke eller miljöfarliga förhållanden.[139]

Det finns också regler i annan lagstiftning, till exempel om förvaltarens beslut i lönegarantiärenden eller regler i vapen- och strålskyddslagstiftning.[140] Betalordningen i 11 kap. 1 § och 14 kap. 2 § KonkL är en tydlig norm som styr hur boets tillgångar ska användas och vad förvaltaren inte får göra om ansvar ska undvikas. Dessa regler skyddar inte bara borgenärskollektivet, utan även andra grupper som massaborgenärer, staten och sakkunniga biträden.

---

134 Lindskog I, *Om konkursförvaltares ansvar mot tredje man, Rättsvetenskapliga studier till minnet av Tore Almén,* s. 276.; SOU 1964:31, s. 32 ff.; Hellner & Radetzki, *Skadeståndsrätt*, s. 144 ff.

135 Se NJA 2006 s. 420.

136 Jfr Lindskog II, *Om fattig mans rätt till rättegång – några synpunkter med anledning av NJA 2006 s. 420 i Festskrift till Lars Heuman,* s. 336.

137 Se NJA 2015 s. 132.

138 7 kap. 8 § andra stycket KonkL.

139 7 kap. 12 § första stycket, 7 kap. 15 §, 7 kap. 16 §, 7 kap. 16 a § och 7 kap. 20 § KonkL.

140 Se 16 § lönegarantilagen och exempelvis 11 kap. 1 § andra stycket vapenförordningen (1996:70) och 28 § strålskyddsförordningen (2018:506).

#### 4.3.1.2 Zamanis tolkning av NJA 1996 s. 700

En annan ofta diskuterad regel är förbudet mot att hantera tredje mans egendom utan tillstånd.[141] I 1996 års fall slog HD fast att en viktig uppgift för förvaltaren är att sälja egendom som ingår i boet, men att förvaltaren också måste se till att egendom som någon har separationsrätt till inte tas med i konkursen. HD kopplade detta till både konkurslagens struktur och till en allmän princip mot att hantera andras egendom utan tillstånd. Här är det viktigt att skilja på två saker. För det första, det självklara förbudet för alla att sälja någon annans egendom, och för det andra, frågan om detta förbud verkligen är en särskild regel för konkursförvaltarens uppdrag.

Konkursförvaltaren får aldrig sälja egendom som inte tillhör gäldenären, eftersom det inte är syftet med konkursen. Därför behövs ingen särskild förbudsregel i konkurslagen, menar Zamani. Förbudet gäller alla, inte bara förvaltaren.[142]

En viktig fråga i Zamanis artikel, är ansvaret för att ta hand om tredje mans lösöre som hamnar i konkursboets besittning. Det kan handla om leasingobjekt, hyrda inventarier, inlämnad utrustning eller kommissionsgods. När konkursen inleds finns dessa saker ofta i gäldenärens lokaler, och när förvaltaren tar över lokalen får boet också tillgång till egendom som tillhör andra. Ägarna har rätt att återfå sin egendom, men frågan uppkommer hur egendomen ska hanteras i avvaktan på avhämtning, eller i de fall den aldrig hämtas.[143] Vem bär då ansvaret för förvaltningen av egendomen, konkursförvaltaren personligen eller konkursboet?

#### 4.3.1.3 Rättsliga grunder för vårdplikten

Enligt civilrättsliga principer kan en förpliktelse inte uppstå eller övergå utan avtal, om det inte finns stöd i lag eller en etablerad rättsgrundsats.[144] Konkursboet och ägarna till separationsgods har inget avtal med varandra. Om man vill hävda att det finns en skyldighet att ta hand om tredje mans lösöre i konkurs, måste det därför finnas tydligt lagstöd eller en allmän princip som lägger ansvaret på boet eller förvaltaren.

> *”Bara i undantagsfall kan det bli aktuellt att förvaltaren ansvarar direkt mot tredje man för åtgärder som har skett som ett led i förvaltningen av boet. Normalt torde då krävas lagstöd, även om skadestånd i teorin kan bli aktuellt utan författningsstöd. I så fall krävs emellertid att förvaltaren avviker från en norm till skydd för tredje man, som ska anses gälla för uppdraget.”*[145]

I doktrinen har det länge hävdats att konkursförvaltaren har ett särskilt ansvar för att ta hand om tredje mans lösöre som finns hos boet, och att detta är en norm för uppdraget. Flera kända författare delar denna uppfattning, och den har

---

[141] Fallet diskuteras också i Lindskog I, *Om konkursförvaltares ansvar mot tredje man i Rättsvetenskapliga studier till minnet av Tore Almén,* s. 285 ff.

[142] Zamani, *Konkursförvaltaruppdragets normer – om arvode, skadestånd och vård av annans lösöre*, SvJT 2019, s. 55.

[143] Ibid.

[144] Ibid.; Jfr. 10 kap. 1 och 4 §§ brottsbalken (1962:700).

[145] Ibid., s. 51 f.; Se även NJA 2006 s. 420.

fått visst stöd i förarbeten och hovrättspraxis.[146] Samtidigt har andra, mer i förbigående, antytt att det egentligen är konkursboet som har ansvaret, inte förvaltaren personligen.[147] Ofta är argumenten för båda sidor ganska kortfattade.

*”Något välgrundat och entydigt svar går emellertid inte att finna.”*[148]

Detta framstår som tydligt vid en jämförelse med reglerna om redovisningsmedel. När det gäller till exempel pengar som gäldenären tagit emot för någon annans räkning, har lagstiftaren uttryckligen gett förvaltaren ett personligt ansvar. Förvaltaren måste ta hand om och redovisa dessa medel, och kan bli personligen ansvarig om det missköts. Syftet var att detta ansågs praktiskt och ändamålsenligt.[149] Det visar två saker. För det första har lagstiftaren medvetet valt att ge förvaltaren ett personligt ansvar i dessa fall. För det andra talar avsaknaden av liknande regler om lösöre starkt emot att det ändå skulle finnas ett tyst personligt ansvar för förvaltaren. Om man hade velat införa det, hade det varit naturligt att göra det lika tydligt.

Vidare går det också att se på den allmänna vårdpliktsläran vid besittning av annans lösöre. Man kan grovt skilja mellan *frivillig* besittningsövergång (köp, hyra, deposition, lån, gåva osv.) och *ofrivillig* (stöld, hittegods, dödsfall, konkurs). Oavsett om övergången är avtalsbaserad eller inte verkar huvudregeln vara att den som faktiskt tar befattning med annans egendom, särskilt genom fysisk omhändertagning eller annan omedelbar besittning, ikläder sig en skyldighet att tills vidare vårda egendomen. Syftet är att skydda äganderätten, innehavaren ska inte förstöra eller försumma egendomen, utan i princip hålla den i sådant skick att ägaren kan få tillbaka den.[150]

Vårdplikten är ganska snävt definierad och gäller bara nödvändiga åtgärder för att bevara egendomen, inte för att förbättra den. Den som vårdar egendomen kan oftast inte bara lämna den, utan måste be ägaren att hämta den. Om ägaren dröjer kan vårdaren på ägarens bekostnad skicka tillbaka egendomen och låta någon annan ta hand om den. I vissa särskilda fall kan man bli fri från ansvaret genom att lämna egendomen till en myndighet eller sälja den under vissa villkor. Huvudprincipen är att vårdplikten följer den som har besittningen, inte ett visst yrke, om inte lagstiftaren har gett någon ett särskilt ansvar.[151]

---

146 Se SOU 1983:24 s. 301.; Hovrätten för Övre Norrlands dom den 28 maj 1999 i mål T 169/97.; Walin, *Separationsrätt,* s. 161.

147 Lindskog I, *Om konkursförvaltarens ansvar mot tredje man i Rättsvetenskapliga studier till minnet av Tore Almén,* s. 277.; Renman, *KonkL 17 kap. 1 §,* Lexino (2016-04-25).; Möller, *Konkurs och kontrakt: om konkursboets inträde i gäldenärens avtal,* s. 794.; Welamson, *Konkursrätt,* s. 362.

148 Zamani, *Konkursförvaltaruppdragets normer – om arvode, skadestånd och vård av annans lösöre,* SvJT 2019, s. 56.

149 Se NJA II 1944 s. 419.; Jfr även SOU 1943:24 s. 44 ff.

150 Zamani, *Konkursförvaltaruppdragets normer – om arvode, skadestånd och vård av annans lösöre,* SvJT 2019, s. 56.

151 Till stöd för denna slutsats hänvisar Zamani i fotnot 39 till följande: ”Se 18 kap. 1 och 2 §§ samt 19 kap. 8 § ärvdabalken, 12 kap. 2 § handelsbalken, 2 § lagen om hittegods, 3 § andra stycket lag med vissa bestämmelser om sjöfynd (sjöfyndslagen), NJA II 1933 s. 178, NJA II 1938 s. 743, NJA 1875 s. 379, NJA 1875 s. 477 och Heidbrink, *Utgångspunkten för ansvar för annans lösöre (custodia) i straff-*

#### 4.3.1.4 7 kap. 8 § KonkL som rättslig utgångspunkt

När det gäller konkurs innebär beslutet att konkursboet tar över besittningen av gäldenärens egendom. När boet, genom förvaltaren, går in i lokalerna och tar hand om egendomen, får boet ofta både gäldenärens saker och tredje mans separationsgods i sin besittning. För gäldenärens egendom är det självklart att boet måste ta hand om det som har värde för borgenärerna, enligt 7 kap. 8 § KonkL och uppdragets natur. För tredje mans egendom uppstår vårdplikten enligt allmänna regler så snart boet faktiskt tar hand om den. Men det är boet som har ansvaret, inte förvaltaren personligen. Det finns ingen särskild regel som gör vårdplikt för tredje mans lösöre till en norm för förvaltarens uppdrag, och ingen tydlig princip som säger att just förvaltaren själv ska vara ansvarig.[152]

Detta synsätt får tydliga konsekvenser. Om ansvaret att ta hand om tredje mans lösöre inte är en norm för förvaltarens uppdrag, utan en skyldighet för boet enligt allmänna regler, måste förvaltaren fatta beslut om åtgärder utifrån huvudregeln i 7 kap. 8 § KonkL. Det betyder att arbete med separationsgods bara ska göras om det är till nytta för boet, särskilt om det minskar risken för skadestånd mot konkursboet. Förvaltaren måste göra en enkel kostnads-nytto-bedömningen. Om kostnaderna, inklusive arvode, är högre än det troliga skadeståndet vid utebliven vård, talar reglerna för att avstå från åtgärder, även om det kan kännas moraliskt otillfredsställande att låta tredje mans egendom förstöras. Samtidigt är det lätt att se hur det kan väcka legitimitetsproblem om konkursen uppfattas som att den tillåter slarv med andras egendomen.[153] För mig blir slutsatsen ändå att om man vill ändra den här avvägningen, till exempel stärka tredje mans ställning, bör det ske genom uttrycklig lagstiftning, inte genom att man inläser en odokumenterad, personlig vårdplikt för förvaltaren i doktrin och praxis.

#### 4.3.1.5 Arvodesregleringens betydelse för ansvar

När det gäller frågan om vilket arbete som ger rätt till ersättning, gäller samma normstruktur. Enligt 14 kap. 4 § KonkL har förvaltaren rätt till arvode som motsvarar en skälig ersättning för uppdraget, med hänsyn till det arbete som krävts, hur omsorgsfullt och skickligt det utförts, och boets omfattning. Zamani fokuserar särskilt på det första, alltså vilka arbetsuppgifter som uppdraget faktiskt kräver och som därmed är ersättningsgilla i konkursen.[154]

De senaste årens praxis visar tydligt att det finns en strikt koppling till 7 kap. 8 § KonkL. I NJA 2015 s. 132 hade förvaltaren lagt ner mycket arbete på att hantera en fastighet med miljöfarligt avfall, även efter att det stod klart att fastigheten inte hade något ekonomiskt värde för boet. HD slog fast att arbete som inte bidrar till en förmånlig och snabb avveckling i princip inte ska ersättas. Det enda undantaget är sysselsättningshänsyn, som tar hänsyn till andra samhällsintressen. Att förvaltarens insatser i miljöfrågan kunde vara värdefulla ur ett allmänt

---

*och skadeståndsrätten*, Tidskrift for Rettsvitenskap, s. 586 f. Jfr även 12 kap. 7 § handelsbalken, som dock avser tid innan dödsboet var att anse som en egen juridisk person."

[152] Zamani, *Konkursförvaltaruppdragets normer – om arvode, skadestånd och vård av annans lösöre,* SvJT 2019, s. 52.

[153] Ibid., s. 52 ff.

[154] Ibid., s. 58 f.

perspektiv spelade ingen roll för arvodesbedömningen. Arvode nekades för allt arbete utanför ramarna för 7 kap. 8 § KonkL.[155]

Liknande resonemang finns i ett hovrättsfall. I ett mål där ett konkursbolag administrerat kapitalförsäkringar åt en utländsk försäkringsgivare hade förvaltaren mycket kontakt med Finansinspektionen, försäkringstagare, och försäkringsgivarens företrädare och för detta begärde förvaltaren 450 000 kr i arvode. Hovrätten ansåg att lagen bara i begränsad utsträckning tillåter ersättning för sådant arbete. Förvaltaren skulle främst få betalt för det som krävdes för att förstå situationen och skydda boets intresse. Att vissa åtgärder kunde anses nödvändiga enligt god advokatsed godtogs inte som en självständig grund för arvode. Advokatetiska överväganden kunde därmed inte ges företräde framför 7 kap. 8 § KonkL, vilket ledde till att arvodet sattes ned avsevärt.[156]

I ett annat hovrättsfall hjälpte förvaltaren till med att ordna el-leveranser för det bolag som tog över konkursens verksamhet, bland annat genom att ställa ut en deposition. Hovrätten ansåg att nyttan för borgenärerna var så liten att arbetet inte kunde räknas som en förmånlig och snabb avveckling, och nekade därför arvode för detta. Det visar att förvaltarens uppdrag inte är att hjälpa marknadens aktörer i allmänhet, utan att göra det som gynnar boet.[157]

Ett mer problematiskt exempel är Svea hovrätts beslut om tryckerimomsfrågor, där förvaltaren lagt ned ett omfattande arbete på att försöka reducera gäldenärens skattekostnader. Hovrätten ansåg att sådant arbete var motiverat enligt 7 kap. 8 § KonkL.[158] Zamanis uppfattning att denna slutsats är tveksam kan delas, eftersom konkursförvaltaren systematiskt sett inte har någon uppgift att generellt optimera gäldenärens skuldsida. Först när ett bevakningsförfarande inleds enligt 9 kap. KonkL får förvaltaren en uttrycklig roll att granska fordringar och förmånsrätter. Att redan tidigare bedriva omfattande arbete för att minska skulderna, särskilt när det sker på ett sätt som gynnar gäldenären bredare, ligger då egentligen utanför uppdragets kärna. Arvodet borde enligt detta synsätt falla bort, åtminstone för den del av arbetet som är ren ”skuldsanering” och inte direkt knuten till att maximera behållningen i det enskilda boet.

Det finns också praxis som markerar gränsen mot förvaltarens egna intressen. I fallet gällde arbetet en tvist om förskottsarvode där HD ansåg att det arbetet snarare var förvaltarens privata intresse än en del av uppdraget, och därför inte ersättningsgillt i konkursen.[159] I ett annat fall gällde det förvaltarens närvaro som vittne i ett brottmål mot gäldenärens företrädare, och även där ansåg vittnesmålet inte främja konkursförfarandet och gav därför ingen rätt till arvode.[160]

---

155 NJA 2015 s. 132.
156 Svea hovrätts beslut den 1 november 2016 i mål nr Ö 7137–15.
157 Göta hovrätts beslut den 25 januari 2017 i mål nr Ö 1479–16.
158 Svea hovrätts beslut den 11 april 2018 i mål nr Ö 8310–17.
159 NJA 2008 s. 941.
160 NJA 1992 s. 548.

#### 4.3.1.6 En jämförelse med 17 kap. 1 § KonkL

När förvaltaren fattar beslut måste han eller hon alltid ta hänsyn till både arvodesreglerna och risken för skadestånd. Även här finns en tydlig skillnad mellan boets ansvar och förvaltarens personliga ansvar.

Som huvudregel är det boet som ansvarar utåt för sina förpliktelser. Om boet inte uppfyller avtal, inte följer betalningsordningen eller brister i vården av tredje mans egendom kan boet bli skadeståndsskyldigt. Att det är förvaltarens handlingar som lett till detta ändrar inte att ansvaret ligger på boet, inte på förvaltaren personligen. Att en plikt vilar på boet betyder alltså inte att det automatiskt finns en motsvarande norm för förvaltarens uppdrag.

För ställföreträdaransvaret finns 17 kap. 1 § KonkL, vilket gör förvaltaren ansvarig för skada som han eller hon orsakar boet, en konkursborgenär eller gäldenären under sitt uppdrag. Bestämmelsen gäller personskada, sakskada och ren förmögenhetsskada. För ansvar krävs, som i vanlig skadeståndsrätt, uppsåt eller oaktsamhet, ett orsakssamband och en skada. Avgörande är emellertid att förvaltaren har åsidosatt en handlingsnorm som syftar till att skydda just den kategori som framställer anspråket. Bestämmelserna i 7 kap. KonkL och vissa andra regler fungerar i detta avseende som ansvarsbetingande gränser. Utan en sådan normöverträdelse kan ansvar enligt 17 kap. 1 § KonkL inte aktualiseras.[161]

Möjligheterna idag att bli skadeståndsansvarig mot tredje man är antingen kontraktuell, till exempel om förvaltaren i eget namn ingår avtal med exempelvis ett sakkunnigt biträde att utföra en viss förvaltningsåtgärd och förvaltaren inte fullgör sina avtalsförpliktelser.[162] Eller utomobligatoriskt enligt 2 kap. SkL. För utomobligatoriskt ansvar krävs enligt NJA 2006 s. 420 att förvaltaren åsidosätter en uppdragsnorm till skydd för tredje man och därigenom orsakar skada.[163] Det räcker alltså inte att vilken norm som helst har överträtts, just skyddsändamålet är avgörande.

Ett exempel på detta är förvaltarens personliga ansvar vid misskötsel av redovisningsmedel enligt 7 kap. 23–24 §§ KonkL. Där har lagstiftaren tydligt gjort det till en norm för uppdraget att ta hand om och redovisa medel till tredje man, och skyddsändamålet är just tredje mans ekonomiska intresse. Då kan ett direkt skadeståndsansvar uppstå.

Ett fall som visar gränsdragningen är en hovrättsdom där två systrar stämde konkursförvaltaren efter att ha förlorat en tidigare process om återgång av ett delarvskifte. Konkursboets skulder hade i boupptecknigen angetts som mycket högre än de faktiskt var. Systrarna menade att förvaltaren varit oaktsam genom att inte utreda skulderna bättre och inte höra borgenärerna innan talan väcktes. Hovrätten konstaterade att det inte fanns någon lagregel som kräver att förvaltaren generellt ska utreda boets skulder till skydd för tredje man, och att hörandeskyldigheten i 7 kap. 10 § KonkL gäller borgenärskollektivet, inte utomstående.

---

161 Zamani, *Konkursförvaltaruppdragets normer – om arvode, skadestånd och vård av annans lösöre,* SvJT 2019, s. 51.
162 Se NJA 2016 s. 1186.
163 NJA 2006 s. 420.

Därför saknades den typ av uppdragsnorm till skydd för tredje man som krävs för utomobligatoriskt ansvar, och talan avslogs.[164]

#### 4.3.1.7 Zamanis syn på ansvar

Detta kan tolkas som att Zamani menar följande: eftersom vårdplikten vilar på konkursboet och inte utgör en norm för förvaltarens uppdrag, saknas grund för personligt skadeståndsansvar för förvaltaren gentemot ägaren. Tredje man får rikta sitt krav mot konkursboet, inte mot förvaltaren personligen, även om det kan kännas otillfredsställande när boet saknar medel och skadan inte kan ersättas.[165]

Sammanfattningsvis kan Zamanis artikel ses som ett försök att tydliggöra och systematisera normstrukturen för konkursförvaltarens uppdrag, med fokus på arvode och skadestånd som nyckelfrågor. Genom att ställa frågor som: Vem har ansvaret, boet eller förvaltaren? Är det en allmän civilrättslig plikt eller en särskild norm för uppdraget? Och vilket intresse ska normen skydda? På så sätt kan man mer konsekvent avgöra om en viss åtgärd ska ge rätt till arvode och om en avvikelse leder till skadeståndsansvar.

Man kan diskutera om detta alltid ger rätta resultatet i varje enskilt fall, särskilt när tredje mans intressen eller bredare samhällsintressen är inblandade. Men metodiskt ger det tydligare ramar. Förvaltaren ska i första hand vara en professionell nyttomaximerare för borgenärskollektivet, styrd av tydliga regler, och inte en allmänt ansvarig ombudsman för alla intressen som påverkas av konkursen. Om lagstiftaren vill att förvaltaren ska ha fler plikter, till exempel en generell vårdplikt för tredje mans lösöre, bör det sägas tydligt och kopplas till motsvarande regler om arvode och ansvar.[166]

### 4.3.2 Andersson och Ehrstedt - vårdplikt för tredje mans lösöre vid konkurser

#### 4.3.2.1 Vårdpliktens innehåll och räckvidd

I artikeln *”Vårdplikt för tredje mans lösöre vid konkurser – en replik”* kritiserar Andersson och Ehrstedt Zamanis s.k. ”passivitetsregel” och menar att den strider mot konkursförvaltarens skyldighet att maximera nyttan enligt 7 kap. 8 § KonkL. De menar att den allmänna vårdplikten för omhändertagen separationsegendom är en skyddsnorm för tredje man och att ett medvetet åsidosättande av denna kan leda till personligt skadeståndsansvar för konkursförvaltaren, med stöd av 1996 års fall. Författarna anser att en strikt passiv hållning kan skapa onödiga skulder, minska utdelningen till borgenärerna och underminera förtroendet för konkursförfarandet.[167]

---

[164] Svea hovrätts dom den 12 oktober 2018 i mål nr T 1978–17.
[165] Zamani, *Konkursförvaltaruppdragets normer – om arvode, skadestånd och vård av annans lösöre,* SvJT 2019, s. 64.
[166] Ibid., s. 58.
[167] Andersson & Ehrstedt, *Vårdplikt för tredje mans lösöre vid konkurser – en replik*, SvJT 2020, s. 649–659.

Vårdplikt i konkurs kan bygga på två rättsliga grunder. Den första är kontraktuell vårdplikt, där gäldenären genom avtal har åtagit sig att ta hand om någon annans egendom, till exempel vid leasing, deposition eller reparation. Denna plikt gäller även efter att konkurs har inletts. Om gäldenären, via konkursboet, inte uppfyller denna plikt, får borgenären en oprioriterad skadeståndsfordran i konkursen. Den andra grunden är en allmän, avtalslös vårdplikt. Den som får besittning av någon annans lösöre, frivilligt eller ofrivilligt, har enligt allmänna civilrättsliga principer en skyldighet att skydda egendomen från skada i rimlig omfattning. Andersson och Ehrstedt kallar detta för ”allmän vårdplikt” och beskriver egendomen som ”separationsegendom”, alltså egendom som tredje man har separationsrätt till.[168]

När det finns ett avtal är gränserna för vårdplikten tydliga, eftersom innehållet bestämts av avtalet och allmänna kontraktsrättsliga principer. Därmed är det lättare att hantera ansvarsfrågor. Den allmänna, avtalslösa vårdplikten är däremot svårare att definiera. Den är bara delvis reglerad, främst i 7 kap. 23–24 §§ KonkL om redovisningsmedel, och i övrigt styrs den mest av praxis och allmänna principer.[169] Författarna påpekar att uttalanden i doktrinen hittills har varit försiktiga och ofta formulerade som antaganden utan starkt stöd i andra rättskällor.[170]

I förarbetena till konkurslagen nämns att förvaltaren inte bara är redovisningsskyldig för redovisningsmedel, utan också har en *allmän vårdplikt* gentemot tredje man för egendom som finns i boets besittning men tillhör någon annan.[171] Andersson och Ehrstedt menar att detta visar att lagstiftaren tänkt sig att ansvaret inte bara ligger på boet, utan även personligen på förvaltaren. Samtidigt medger de att förarbetena inte förklarar på vilken grund eller hur långt detta personliga ansvar sträcker sig, vilket gör rättsläget osäkert.

> *”Förarbetena till konkurslagen utvecklar dock inte närmare på vilka grunder konkursförvaltaren ska axla detta ansvar eller hur långt den allmänna vårdplikten sträcker sig”.* [172]

Här kan en skillnad identifieras mellan Zamani och Andersson & Ehrstedt. Zamani tolkar materialet som att vårdplikten i grunden vilar på konkursboet[173], medan Andersson och Ehrstedt fäster avgörande vikt vid formuleringen om ”förvaltaren” och ser denna som en grund för personligt ansvar.[174]

#### 4.3.2.2 Separationsegendom

Andersson och Ehrstedt förklarar varför separationsegendom är så viktig i praktiken. Separationsegendom är inte ett ovanligt undantag, utan en vanlig del av näringslivet. Det beror främst på olika finansieringsmodeller. Leasing av lös egendom, som bilar, maskiner och utrustning, är troligen vanligast. Äganderätten

---

168 Ibid., s. 649.
169 Kronofogdemyndigheten, *Handbok i konkurstillsyn,* s. 38.
170 Se Palmér & Savin, *Konkurslagen, en kommentar till 7 kap. 12 § första stycket.*
171 SOU 1983:24, s. 301.
172 Andersson & Ehrstedt, *Vårdplikt för tredje mans lösöre vid konkurser – en replik,* SvJT 2020, s. 650.
173 Ibid., s. 651.
174 Ibid., s. 657.

stannar hos leasegivaren, som då har separationsrätt vid konkurs. Det finns också kommissionsegendom, säkerhetsöverlåtelser och redovisningsmedel, som alla används för att minska kreditrisk. Slutligen finns inlämnad egendom för reparation, service, förvaring, uthyrning eller lån, vilket ofta gäller konsumentvaror som klockor, glasögon, sportutrustning, pälsar och dykutrustning.[175]

Dessa konstruktioner används eftersom kreditgivare och leverantörer ofta ser traditionella säkerheter, som företagshypotek och borgen, som mindre attraktiva. Kreditmarknaden bygger därför till stor del på att separationsrätten respekteras och fungerar i praktiken.[176]

Andersson och Ehrstedt påpekar också att detta är ett viktigt omsättningsintresse för samhället. Hur rättsordningen hanterar separationsegendom vid konkurs påverkar direkt viljan att ge företag kredit. Enligt dem bör detta omsättningsintresse väga tungt när man tolkar och tillämpar regler om vårdplikt, arvode och ansvar.[177]

#### 4.3.2.3 Bedömning av argumentens bärkraft

Till skillnad från Zamani, som fokuserar på konkurslagens interna systematik, tar Andersson och Ehrstedt även hänsyn till näringslivets perspektiv. En regel som gör det riskabelt och oförutsägbart att låta egendom stå kvar hos gäldenären vid konkurs kan på sikt skada finansieringsmodellen.

Andersson och Ehrstedt återger Zamani ungefär så här: 7 kap. 8 § KonkL definierar förvaltarens uppdrag, som är att ta tillvara borgenärernas gemensamma rätt och bästa samt vidta åtgärder som främjar en förmånlig och snabb avveckling av boet. Åtgärder som inte bidrar ekonomiskt till boets avveckling ingår inte i uppdraget, om det inte finns särskilt lagstöd. Exempelvis på sådant lagstöd är förvaltarberättelse, brottsutredning, miljöanmälan och redovisningsmedel. Zamani menar att hantering av separationsegendom normalt inte är lagreglerad på det sättet och sällan ger ett positivt ekonomiskt resultat för boet. Därför ingår det inte i uppdraget och ger i princip inte rätt till arvode. Andersson och Ehrstedt kallar detta *passivitetsregeln*, förvaltaren ska normalt inte aktivt hantera separationsegendom om det inte gynnar boets ekonomi.[178]

Enligt Andersson och Ehrstedt gör Zamani två viktiga undantag. Om hantering av separationsgods förhindrar att massanspråk uppstår som skulle bli större än kostnaderna, anses det gynna boet. Då är arbetet ersättningsgillt, eftersom man undviker ett massakrav. Om det däremot bara handlar om att undvika vanliga konkursfordringar, alltså oprioriterade fordringar som bevakas i konkursen, ingår det inte i uppdraget. Förvaltaren ska vara neutral till vilka fordringar som uppkommer, och uppgiften att minska skulder bli aktuell först i bevaknings- och anmärkningsförfarandet.[179]

Zamani medger enligt Andersson och Ehrstedt att det finns en särskild, allmän skyldighet att ge den rätta ägaren möjlighet att hämta sin egendom. Denna

[175] Ibid., s. 652 f.
[176] Ibid., s. 650.
[177] Ibid., s. 651.
[178] Ibid.
[179] Ibid.

skyldighet anses komma från principer på samma nivå som lag.[180] Däremot verkar Zamani mena att förvaltaren mest kan nöja sig med att göra egendomen tillgänglig, snarare än att aktivt söka upp, ordna, skydd och administrera den. Zamani menar också att det finns en tydlig linje mellan boets ansvar och förvaltarens. Boet kan bli skadeståndsskyldigt (massaansvar) vid bristande vård, men detta bör inte överföras på förvaltaren personligen, utom i de specialfall lagstiftningen uttryckligen anger, som till exempel vad gäller redovisningsmedel.[181]

Detta kan tolkas som att Zamani förespråkar en strikt, ekonomiskt inriktad normstruktur. Förvaltaren ska i princip inte arbeta för att minska skulder och bara i mycket begränsad utsträckning ta hänsyn till tredje mans intressen, utom när det direkt påverkar boets massa eller när lagen uttryckligen kräver det.

#### 4.3.2.4 Den praktiska konkursförvaltningen

Till skillnad från Zamani har Andersson och Ehrstedt praktisk erfarenhet av konkursförvaltning. De beskriver hur förvaltare faktiskt hanterar separationsegendom. Ofta upptäcks separationsegendom genom bokföringen, gäldenärens uppgifter eller när förvaltaren går igenom lokalerna, men den eftersöks sällan aktivt. När egendomen identifieras som möjlig separationsegendom försöker man fastställa äganderätten, kontakta ägaren, uppmana gäldenärens företrädare eller anställda att återställa egendomen och göra den tillgänglig för avhämtning, ofta med viss samordning och nyckelhantering. Egendom försäkras sällan särskilt, men viss grundläggande säkerhet ordnas, till exempel stöldbegärlig egendom låses in, dokument samlas in och saker separeras från boets egendom.[182]

I enklare fall är detta hanterbart, men Andersson och Ehrstedt beskriver också kaotiska situationer, som på auktionshus, second hand-butiker, bil- och båthandlare, verkstäder och depåer, där det finns många föremål, svåridentifierade ägare och ofta konsumenter med små men känsliga intressen. Samtidigt har boet andra krav på sig, som kostnader för hyra och löner, massaskulder och behovet av att snabbt sälja de viktigaste tillgångarna, brukar göra en hel del, trots att de sällan ger ekonomisk vinst direkt. Motiven är bland annat att man uppfattar vården av separationsegendom som en naturlig del av uppdraget. Man vill undvika onödig skuldbelastning så som massa- eller konkursfordringar. Man vill undvika enormt administrativt och psykologiskt slit med arga konsumenter, anmälningar till Advokatsamfundet, TSM, polisen etcetera.[183]

En praktisk poäng är att konkursboet i teorin kan ta betalt av ägarna för hanteringen, men i praktiken är det svårt eftersom förhandlings- och diskussionskostnaderna ofta överstiger det man kan ta betalt.[184]

---

[180] Ibid., s. 652. *"Passivitetsregeln gäller enligt Zamani inte för den inom den allmänna vårdplikten gällande skyldigheten att bereda en rättmätig ägare möjlighet att ta omhand sin egendom, eftersom den rätten följer av allmänna rättsprinciper av samma dignitet som lag".;* Jfr även lag (1985:982) om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats.

[181] Ibid.

[182] Ibid., s. 652 f.

[183] Ibid., s. 653 f.

[184] Ibid., s. 653.

Detta kan tolkas som att Andersson och Ehrstedt vill visa att Zamanis abstrakta modell ligger förhållandevis långt ifrån den praktiska verkligheten. I praktiken måste förvaltare hantera separationsegendom, och säga att det inte spelar någon roll om det inte ger ekonomisk vinst fungerar dåligt både praktiskt och för förtroendet.

#### 4.3.2.5 ”Passivitetsregeln”

Andersson och Ehrstedt kritiserar passivitetsregeln på flera punkter. När det gäller nyttomaximering menar de att Zamani tolkar nyttobegreppet för snävt. Att avstå från att agera, till exempel genom att inte uppfylla gäldenärens vårdplikt och därmed låta skador uppstå på separationsegendom, leder ofta till onödiga skulder, antingen som massafordringar eller som bevakningsbara skadeståndsfordringar. Dessa skulder minskar utdelningen till övriga borgenärer. Enligt Andersson och Ehrstedt innebär 7 kap. 8 § KonkL snarare att *alla* åtgärder som ökar utdelningen är relevanta, oavsett om det sker genom ökade intäkter, minskade massaskulder eller att man förhindrar onödiga konkursfordringar.[185]

Zamanis uppdelning, där förvaltaren inte ska engagera sig i att begränsa konkursfordringar men gärna massaskulder, framstår enligt Andersson och Ehrstedt som konstlad och utan rättsligt stöd. De påpekar också att det saknas stöd i lag, praxis och doktrin för denna uppdelning.[186]

Här kan det konstateras att det är svårt att se varför det skulle utgöra ett ”neutralitetsbrott” att förhindra uppkomsten av onödiga, i sak obefogade eller undvikbara skulder. Det är en sak att förvaltaren inte ska favorisera en viss borgenär framför en andra, men en annan att medvetet låta skador uppstå som sänker utdelningen för alla, inklusive de övriga borgenärerna.

Passivitetsregeln kräver att förvaltaren *i förväg* bedömer hur stora framtida massakrav kan bli vid passivitet och hur stora kostnaderna blir vid aktiv hantering. I praktiken vet förvaltaren dock nästan ingenting om vilken egendom som finns, var den finns, hur samarbetsvilliga gäldenären, personal och ägare är, hur många ägare det finns och hur benägna de är att kräva skadestånd. Det gör det mycket svårt att göra en sådan bedömning i förväg. I stället skapas en *rörlig norm*, där förvaltaren i vissa konkurser skulle behöva bry sig och i andra inte, utan att tredje man kan förstå varför. Andersson och Ehrstedt menar att detta undergräver förtroendet för konkursinstitutet, eftersom rätten till skydd för egendomen blir beroende av den enskilda konkursens ekonomi, inte av tydliga principer.[187] Om vårdpliktens existens beror på ekonomiska detaljer som ingen part kan överblicka i förväg, blir skyddet svagt. Zamanis modell ger intern konsekvens, men minskar tredje mans rättssäkerhet.

Passivitetsregeln kritiseras också ur ett affärsmässigt perspektiv. Andersson och Ehrstedt ger ett illustrerat exempel med en entreprenad där konkursgäldenären är entreprenör. För att skydda boets entreprenadfordran vill förvaltaren slutföra entreprenaden, vilket är affärsmässigt rimligt och tillåtet enligt konkurslagen.

---

[185] Ibid., s. 654 f.
[186] Ibid., s. 654.
[187] Ibid., s. 654 f.

Förvaltaren vill också återlämna en lånad och hyrd byggkran, så att motparten inte kan göra stora avdrag på grund av utebliven återlämning.[188] Enligt passivitetsregeln fungerar det första, men inte nödvändigtvis det andra. Skadan av utebliven återlämning blir sannolikt en motfordran som dras av på entreprenadfordran, inte en ren massafordran. Då uppfylls inte kriteriet att undvika massaanspråk som överstiger kostnaden. Resultatet blir att regeln hindrar förvaltaren från att göra affärsmässigt rationella åtgärder som skyddar boets netto. Det blir en snäv och onaturlig konstruktion som bromsar en sund konkursförvaltning.[189]

De kritiserar också passivitetsregeln utifrån ansvarsnivån. Andersson och Ehrstedt accepterar Zamanis åsikter på vissa punkter. Om boet inte uppfyller gäldenärens kontraktuella vårdplikt får borgenären en bevakningsbar skadeståndsfordran (konkursfordran). Den allmänna vårdplikten för separationsegendom gäller boet när det faktiskt tar hand om egendomen, och underlåtenhet kan leda till massaansvar för boet. Om egendom inte alls tas hand om, till exempel för att den inte går att hitta, uppstår inget vårdansvar för boet, men borgenären kan ändå få en skadeståndsfordran i konkursen.[190] Efter dessa slutsatser stannar Zamani, medan Andersson och Ehrstedt går vidare.

#### 4.3.2.6 Slutsatser enligt Andersson och Ehrstedt

17 kap. 1 § KonkL gör förvaltaren personligen skadeståndsansvarig mot boet, borgenär och gäldenären, om han vid fullgörandet av uppdraget uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakar skada. Utöver detta finns enligt bland annat 1996 års fall, en allmän princip om personligt ansvar mot tredje man för ren förmögenhetsskada, när förvaltaren uppsåtligen eller vårdslöst åsidosätter en uppdragsnorm till skydd för tredje man. Andersson och Ehrstedt är kritiska mot vissa aspekter av domen, bland annat att förvaltaren personligen kan bli ansvarig långt efter avslutad konkurs, trots att värdet tillfallit boet, men accepterar den som uttryck för principen att personligt ansvar kan uppstå när en norm till skydd för tredje man överträds.[191]

Andersson och Ehrstedt menar även att den allmänna vårdplikten vid omhändertagen separationsegendom är en skyddsnorm för tredje man. Att medvetet underlåta att vårda, enligt passivitetsregeln, är då ett uppsåtligt åsidosättande av denna norm. Det kan leda till personligt ansvar mot separatisten (tredje man) för ren förmögenhetsskada och eventuellt även ansvar mot andra borgenärer om utdelningen blivit lägre på grund av onödiga skadestånd eller skulder.[192]

Zamani vill tydliggöra att vårdplikten ligger på boet och inte leder till personligt ansvar. Andersson och Ehrstedt menar dock att rättskällorna pekar åt motsatt håll, nämligen att förvaltaren riskerar personligt ansvar om han konsekvent följer passivitetsregeln och inte sköter vården.[193]

---

188 Ibid., s. 656.
189 Ibid.
190 Ibid., s. 658.
191 Ibid., s. 657 f.
192 Ibid.
193 Ibid., s. 651 f.

Andersson och Ehrstedt beskriver konkursförvaltning som en praktisk och affärsmässig verksamhet där reglerna bör vara få, fokusera på rättssäkerhet och skyndsamhet, och ställa höga krav på professionellt omdöme. Hanteringen av separationsegendom har enligt dem utvecklats i praktiken snarare än genom detaljerad lagstiftning. I verkligheten anser få förvaltare att det är i boets intresse att vara helt passiv mot separatisterna. Tvärtom är det oftast både ekonomiskt och institutionellt rationellt att samarbeta i rimlig omfattning så att folk får tillbaka sin egendom. De menar att om man skulle tillämpa passivitetsregeln strikt skulle tredje mans förtroende för konkursförfarandet minska, trycket på domstolar och myndigheter öka (genom klagomål och skadeståndsprocesser), och förvaltaren riskera personligt skadeståndsansvar eftersom allmän vårdplikt är en skyddsnorm. Att förvaltaren tar risken och boet vinsten kan leda till överförsiktighet och överarbete. Men de konstaterar samtidigt att såsom rättsläget ser ut nu får man utgå från att ett sådant ansvar faktiskt föreligger, och då är Zamanis modell inte bara tveksam utan direkt riskabel att följa.[194]

Zamani föreslår att normsystematiskt, stringent och borgenärscentrerad modell, där uppdraget definieras av 7 kap. 8 § KonkL. Vårdplikt för tredje mans lösöre ligger främst på boet, och förvaltaren ska vara ekonomiskt kalkylerande och passiv om det inte finns tydligt bointresse eller uttryckligt lagstöd.

Andersson och Ehrstedt erbjuder en mer rättspolitisk och praktiskt förankrad modell, där allmän vårdplikt ses som en stark norm till skydd för tredje man, där nyttomaximering även innebär att undvika onödiga skulder, och där man accepterar att förvaltaren har ett personligt ansvar (åtminstone i nuläget) som måste tas på allvar.

Båda läsningarna har interna styrkor. Zamanis version värnar renodlingen av förvaltaruppdraget och tydliggör förhållandet mellan konkursboet och konkursförvaltaren, men riskerar att offra både förutsebarhet för tredje man och praktisk legitimitet. Andersson och Ehrstedt väger tyngre på omsättningsintresse, förtroende och faktisk praktik, men accepterar i gengäld en viss ”dogmatisk oreda”, där förvaltaren bär ansvar för plikter som egentligen borde, som de själva antyder, kanske regleras tydligare.

Som det kan uppfattas mynnar Andersson och Ehrstedts replik ut i en tydlig slutsats. Om en konkursförvaltare skulle följa passivitetsregeln riskerar man inte bara att missgynna borgenärskollektivet och underminera förtroendet för konkursförfarandet, utan också att utsätta sig själv för personligt skadeståndsansvar. Därför menar de att denna modell varken är rättsligt hållbar eller praktiskt önskvärd som vägledning för framtiden.

[194] Ibid., s. 658.

### 4.3.3 Zamani - vårdplikt och nyttomaximering i konkursförvaltningen

#### 4.3.3.1 Tredje mans lösöre

Zamani svarar på Andersson och Ehrstedt replik. Den tar upp två frågor, nyttomaximering och vårdplikt, och här fokuserar vi på den andra, delen vårdplikten för tredje mans lösöre. Zamani anser att det är konkursboet, inte konkursförvaltaren personligen, som har det allmänna ansvaret för att ta hand om tredje mans lösöre vid konkurs. Han menar att 1996 års fall inte kan användas som stöd för ett generellt personligt ansvar vid bristande vård, utan att rättsfallet bara gäller när förvaltaren handlar utanför sitt uppdrag, till exempel genom att sälja någon annans egendom mot bättre vetande. Därför menar Zamani att bristande vård vanligtvis bara leder till ansvar för konkursboet, inte förvaltaren personligen. [195]

Andersson och Ehrstedt menar, förenklat, att den allmänna vårdplikten som uppstår när boet tar befattning med annans lösöre också är en *uppdragsnorm* för förvaltaren personligt. Därför, säger de, kan förvaltaren tillsammans med bristande vård ge upphov till direkt skadeståndsansvar gentemot tredje man. Zamani håller inte med. Han vidhåller sin tidigare ståndpunkt, vårdplikten är boets skyldighet, inte en personlig plikt som definierar förvaltaruppdraget.[196]

#### 4.3.3.2 Konsten att läsa ett rättsfall

Zamani menar att det är avgörande *hur man tolkar* 1996 års fall, som Andersson & Ehrstedt hänvisar till för att stödja personligt ansvar. Fallet handlade om *försäljning av annans egendom* som boet hade, inte om bristande vård. Om förvaltaren med goda skäl trodde att egendomen tillhörde konkursboet och sålde den, har han agerat inom sitt uppdrag och försiktigt. Då uppstår inget personligt ansvar. Skadeståndsansvar blir aktuellt först när förvaltaren insåg eller borde ha insett att egendomen tillhörde tredje man och ändå sålde den. Då har förvaltaren, enligt Zamani, gått utanför sitt uppdrag. Boet omfattar enligt 1 kap. 1 § KonkL bara gäldenärens egendom. Att med vetskap sälja egendom som inte tillhör gäldenären utgör inte längre en fråga som kan hänföras till konkursboets förvaltning, utan är att betrakta som en otillåten handling, för vilken HD ansåg att personligt ansvar var motiverat.[197]

Zamani drar slutsatsen att man inte kan säga att förvaltaren har ett generellt personligt ansvar för vård av tredje mans lösöre. Fallet visar bara att förvaltaren kan bli ansvarig om han agerar utanför sitt uppdraget, till exempel genom att sälja annans egendom mot bättre vetande. Det innebär inte att vårdplikten är en uppdragsnorm.[198]

Här blir skillnaden mot Andersson och Ehrstedt tydlig. De tolkar 1996 års fall som en bred princip om att det finns handlingsnormer i uppdraget som skyddar tredje man och kan leda till direkt ansvar om de bryts. Zamani menar däremot

---

[195] Zamani, *Konkursförvaltarens nyttomaximering och något om vårdplikten – replik,* SvJT 2020, s. 660–664.
[196] Ibid., s. 660.
[197] Ibid., s. 663 f.
[198] Ibid., s. 664.

att fallet bara visar att ansvar kan uppstå när man gör något som inte alls är konkursförvaltning.[199]

Det kan verka som en restriktiv tolkning av domen, men den är tydlig ur ett rättsligt perspektiv. Man bör skilja på uppdragsnormer, vilka kan ge ansvar enligt 17 kap. 1 § KonkL, och allmänna skadeståndssituationer där någon hanterar annans egendom utanför sitt uppdrag. Då ligger vårdplikten för separationsegendom kvar på boet som besittare, inte på förvaltaren personligen.

#### 4.3.3.3 Förvaltarens bevisbörda

Andersson och Ehrstedt har också kritiserat Zamanis modell för att den gör det svårt för förvaltare att veta när de måste vårda tredje mans egendom, eftersom mycket beror på ekonomiska prognoser. Zamani svarar med att hänvisa till NJA 2014 s. 798 som en allmän riktlinje. Därifrån är poängen att man ska bedöma om en förvaltningsåtgärd varit vårdslös utifrån det beslutsunderlag som fanns när beslutet togs. Om förvaltaren har gjort noggranna överväganden baserat på ett tillräckligt beslutsunderlag som kan granskas i efterhand, ska åtgärden normalt godtas, även om den senare visar sig vara ekonomiskt ofördelaktig. Om förvaltaren inte kan visa ett sådant underlag blir det svårt att hävda att åtgärden var tillräckligt omsorgsfull.[200]

Zamani medger att det är svårt, men menar att svåra beslut är vanliga i konkursförvaltningen och inte unika för vårdplikten. Att liknande situationer ibland får olika utfall beror på att omständigheterna skiljer sig åt, inte på att reglerna är oklara. Förutsägbarheten ligger inte i en enkel regel, utan i att det är tydligt vilken beslutsprocess som krävs, ordentligt underlag, saklig bedömning och dokumentation. Så länge förvaltaren kan visa detta, anser Zamani att rättsläget är tydligt när det gäller skadestånd. I frågan om vårdplikt ska förvaltaren kunna visa att han eller hon har gjort en seriös bedömning huruvida boet ska vårda separationsegendom, med hänsyn till risken för massaansvar, utan att det innebär en personlig uppdragsnorm.[201]

#### 4.3.3.4 Centrala argument i Zamanis replik

Det kan hävdas att Zamani ser vårdplikten som något som följer av konkursboets besittning, snarare än av förvaltaruppdraget som en särskild norm. Boet kan bli skadeståndsskyldigt, men förvaltarens personliga ansvar ska bara uppstå om han eller hon bryter mot tydliga uppdragsnormer eller agerar utanför sitt uppdrag, till exempel genom att sälja annans egendom mot bättre vetande. Förvaltaren förväntas inte vara felfri, utan ha rimliga beslutsunderlag och en genomtänkt kalkyl vid större åtgärder.

Styrkan i Zamanis replik kan anses ligga i att han håller fast vid ett strikt systemperspektiv och tydligt skiljer mellan konkursbofrågor och frågor som rör övriga aktörer inblandade i konkursförfarandet. Han försöker inte lägga till nya uppdrag för förvaltaren utan lagstöd. Svagheten, eller åtminstone spänningen, är

[199] Ibid.
[200] Ibid.; Se även NJA 2014 s. 798.
[201] Ibid., s. 664.

att detta ibland krockar med praktiska och legitimitetsmässiga förväntningar från både borgenärer och tredje man, vilka önskar att förvaltaren ska agera mer som en allmän ordningsman i konkursen.

Slutligen ger Zamani ett tydligt budskap. Om vi vill införa en personlig vårdplikt för förvaltaren när det gäller tredje mans egendom, är det lagstiftaren som måste besluta det.[202] Fram till dess håller Zamani fast vid att uppdraget definieras av 7 kap. 8 § KonkL, där vårdplikten ligger på boet och förvaltarens personliga ansvar inte ska utvidgas genom att tolka enstaka rättsfall för brett.

## 4.4 Sammanfattande kommentar

### 4.4.1 Övergripande iakttagelser

En genomgång av konkursförvaltarens ansvar mot tredje man visar att rättsläget är tydligt i vissa kärnfrågor, men metodiskt splittrat och delvis otillfredsställande när man försöker systematisera hela ansvaret.

En första tydlig slutsats är att 17 kap. 1 § KonkL fortfarande är en intern ansvarsregel. Den gäller boet, borgenärerna och gäldenären, men riktar sig inte direkt till tredje man. Lagstiftaren har avsett att konkursboet ska vara ett eget rättssubjekt, och förvaltarens personliga ansvar är i grunden ett ställföreträdaransvar inom denna krets. De som står utanför konkursintresset, som massaborgenärer, separatister och motparter i processer, omfattas i princip inte av denna regel.

Mot denna bakgrund får 1996 års fall en särskild betydelse. Domen innebär, åtminstone på ytan, ett genombrott för personligt ansvar mot tredje man för ren förmögenhetsskada när förvaltaren vårdslöst hanterat annans egendom. HD accepterar där både ansvar utanför 17 kap. 1 § KonkL och ett visst genombrott i förhållande till 2 kap. 4 § SkL, genom att hänvisa till allmänna skadeståndsrättsliga principer och förbudet mot obehörigt förfogande över annans egendom. Genomgången av rättsfallet, inklusive Kleinemans kritik, visar att prejudikatvärdet är mer begränsat än vad en schematisk hänvisning till ”vidgat ansvar för ren förmögenhetsskada” ger intryck av. Dels präglades målet av ett ”tämligen misslyckat mellandomstema” där frågan om skadans klassificering i praktiken var avförd från prövning, dels tog HD aldrig uttryckligen ställning till den grundläggande ansvarsfördelningen mellan boet och förvaltaren. Den materiellt brännande frågan, huruvida risken ytterst ska bäras av konkursboet, vilket har tillgodogjort sig vinsten, eller av konkursförvaltaren, vilken har fattat de avgörande besluten, lämnas i stor utsträckning obesvarad.

[202] Ibid., s. 663.

### 4.4.2 Doktrinär konflikt

Diskussionen mellan Zamani å ena sidan och Andersson & Ehrstedt å andra sidan kan ses som ett försök att fylla detta tomrum. Båda utgår från samma grundfakta, konkursboets särställning, 7 kap. 8 § KonkL som central nyttonorm och allmän vårdplikt vid besittning av annans lösöre, men de drar olika normativa och systematiska slutsatser.

Ett synsätt är att förvaltaren primärt är ett ”verktyg” för boet, behörigheten utåt är mycket vid, men uppdraget inåt bestäms i huvudsak av 7 kap. 8 § KonkL och ett antal uttryckliga specialnormer. Vårdplikt för tredje mans lösöre placeras i grunden på boet som besittare, inte som en särskild uppdragsnorm för förvaltaren. Personligt ansvar mot tredje man förutsätter antingen uttryckligt lagstöd, exempelvis som bestämmelserna om redovisningsmedel, eller att förvaltaren i praktiken lämnar uppdragets sfär och agerar som ”privatperson”, exempelvis genom att mot bättre vetande sälja annans egendom.[203]

I denna struktur ses 1996 års fall inte som ett prejudikat om en generell uppdragsnorm till skydd för tredje man, utan som ett specialfall där förvaltaren genom ett tydligt avsteg från uppdraget blev ansvarig enligt allmänna skadeståndsrättsliga principer. Vårdplikten för separationsegendom är då en plikt för boet, främst för att avgränsa boets massaansvar, och är en av flera faktorer som förvaltaren väger in i sin ekonomiska bedömning enligt 7 kap. 8 § KonkL.

Andersson & Ehrstedt tar en annan väg, med fokus på praktisk konkursförvaltning och omsättningsintresset. De menar att separationsegendom numera är regel snarare än undantag i dagens kredit- och finanssystem, och att hur denna egendom hanteras vid konkurs påverkar viljan att ge finansiering. Därför framstår en modell där vårdplikten för tredje mans egendom beror på boets ekonomiska marginaler och förvaltarens kalkyler som rättspolitiskt tveksam.

Enligt deras tolkning blir den allmänna vårdplikten, så snart boet hanterar separationsegendom, en skyddsnorm för tredje man och en del av förvaltarens uppdrag. Tillsammans med 1996 års fall och allmänna principer om ansvar vid överträdelse av uppdragsnormer till skydd för tredje man, såsom ansvar vid passivitet, underlåten kontroll eller bristande åtgärder när ett skyddsintresse klart aktualiserats, menar de att förvaltaren riskerar personligt skadeståndsansvar om han eller hon låter tredje mans egendom förstöras eller gå förlorad.[204]

### 4.4.3 Advokaternas åsikt om NJA 1996 s. 700

Däremot riktar Andersson & Ehrstedt också viss kritik mot 1996 års fall. De menar att det är orimligt att konkursförvaltaren i ett sent skede av konkursen ska riskera personligt ansvar för eventuella felbedömningar, samtidigt som hela värdet av egendomen har tillförts boet utan rätt till ersättning.[205] En mer

---

[203] Se Zamani, *Konkursförvaltaruppdragets normer – om arvode, skadestånd och vård av annans lösöre,* SvJT 2019, s. 51.

[204] Se avsnitt 4.4.2.5 för Andersson och Ehrstedts kritik av ”passivitetsregeln”.

[205] Se fotnot 5 i Andersson och Ehrstedt, *Vårdplikt för tredje mans lösöre vid konkurser – en replik,* SvJT 2020, s. 649–659.

ändamålsenlig ordning hade varit att tredje man i stället fått rikta sina anspråk mot konkursboet, till exempel genom en ordning liknande den i utsökningsbalken (1981:774) om skyldighet att väcka talan mot bättre rätt till utmätt egendom för att undvika preklusion. Detta gäller särskilt om tredje man fått tillräcklig tid att förbereda och väcka en sådan talan innan konkursen avslutades.[206]

De två modellerna kan därmed säga illustrera de två konkurrerande axlar i dagens rättsläge. Dels boet mot förvaltaren som ansvarssubjekt, om vårdplikten ska ligga på boet, med personligt ansvar i bara undantagsfall, eller om uppdraget redan nu innebär en generell vårdplikt för vissa tredje män. Dels borgenärskollektivet mot omsättningsintresset, om nyttomaximeringen enligt 7 kap. 8 § KonkL ska tolkas snävt ekonomiskt med fokus på boets tillgångar, eller om undvikande av onödiga massaskulder och skadestånd till tredje man också ska ses som ”nytta”.

### 4.4.4 NJA 2014 s. 798

Domen tydliggör att bedömningen huruvida en förvaltningsåtgärd varit vårdslös måste göras utifrån den information och de överväganden som faktiskt fanns vid beslutstillfället. Den lägger stort vikt vid beslutsprocessen, underlag, dokumentation och transparens, snarare än vid utfallet i efterhand. I kombination med den diskussion som förs av Zamani och Andersson & Ehrstedt innebär det att förvaltarens ansvar i praktiken inte bara avgörs av vilken abstrakt normmodell man ansluter sig till, utan också av hur väl förvaltaren kan visa att en viss hantering av tredje mans intressen varit resultatet av en seriös, genomarbetad avvägning.

### 4.4.5 Avslutande reflektioner

Sammanfattningsvis framträder ett rättsläge där personligt ansvar mot tredje man idag är erkänt i vissa typfall, särskilt vid vårdslöst förfogande över separationsgods och vid särskilt reglerade situationer som redovisningsmedel, men där det fortfarande råder betydande oklarhet om vårdpliktens exakta bärare och omfattning, och där rättsläget lämnar betydande utrymme för både en snäv, systemorienterad tolkning och en bredare, omsättnings- och legitimitetsinriktad.

Ur ett metodperspektiv talar mycket för Zamanis tolkning, att ansvar följer av uppdragsnormer och nya personliga plikter bör inte kunna skapas genom att tolka enstaka rättsfall för brett. Samtidigt är det svårt att bortse från Andersson och Ehrstedts praktiska perspektiv, det är inte möjligt att bortse från hur det är att agera som konkursförvaltare i praktiken. Andersson & Ehrstedt tar även upp relevanta legitimitets- och omsättningsproblem, om tredje mans egendom riskerar att bli en slags ”kollateral skada” i konkursen.

Faktum är att konkursförvaltaren i dagens rättsläge, efter 1996 års fall, kan bli ansvarig när han eller hon säljer eller annars förfogar över egendom som uppenbart tillhör tredje man, eller bryter mot uttryckliga uppdragsnormer när

[206] 4 kap. 20 § utsökningsbalken (1981:774).

skyddsändamålet tydligt omfattar tredje man, exempelvis redovisningsmedel. Tills rättsläget är ännu klarare kan förvaltaren navigera i ett landskap där borgenärernas nyttomaximering enligt 7 kap. 8 § KonkL fortfarande är huvudregeln, men där hänsyn till tredje mans egendom och omsättningsintressen inte kan ignoreras, varken av ansvarsskäl eller legitimitetsskäl.

# 5 Hur kan tredje mans intressen ges utrymme inom konkursförvaltningen?

## 5.1 Inledning

Genomgången i tidigare kapitel visar att konkursförvaltarens ansvar gentemot tredje man varken är helt uteslutet eller tydligt avgränsat. Rättsläget präglas av spänningar mellan konkurslagens interna regel, allmänna civil- och skadeståndsrättsliga principer samt praktiska hänsyn till effektiv konkursförvaltning. Särskilt problematiskt är ansvaret för tredje mans egendom som hamnar i konkursboets besittning, särskilt lösöre som omfattas av separationsrätt.

I detta kapitel analyseras hur tredje mans intressen kan tillgodoses inom konkursförvaltningen utifrån olika lösningsmodeller som identifierats i doktrin och praxis. Analysen utgår från de slutsatser som Zamani samt Andersson och Ehrstedt har dragit. Därefter behandlas Schultz och Kleineman, följt av den modell som framgår av 1996 års fall. Kapitlet avslutas med ett eget förslag till lagteknisk lösning.

## 5.2 Passivitet och vårdplikt i doktrinen – Zamani i relation till Andersson & Ehrstedt

### 5.2.1 Lagstiftaren som ansvarsbärare enligt Zamani

Debatten mellan Zamani och Andersson och Ehrstedt är en av de tydligaste doktrinära konfliktlinjerna om hur tredje mans intressen ska hanteras i konkursförvaltningen. Oenigheten gäller inte bara enskilda tillämpningsfrågor, utan bygger på olika synsätt kring konkursförvaltarens uppdrag, hur långt 7 kap. 8 § KonkL sträcker sig och balansen mellan rättstillämpning och lagstiftning.

Zamani utgår från att konkurslagens regler styr konkursförvaltarens handlingsnormer och att dessa främst bestäms genom lag. Enligt honom innebär 7 kap. 8 § första stycket KonkL att förvaltaren ska fokusera på att maximera konkursboets ekonomiska nytta, vilket betyder att öka tillgångarna så mycket som

möjligt. Åtgärderna som inte sannolikt ger ett positivt resultat för boet ingår därför inte i förvaltarens uppdrag, om det inte finns tydligt lagstöd.

Utifrån detta menar Zamani att det finns en passivitetsprincip[207] när det gäller tredje mans lösöre. Eftersom konkurslagen, förutom reglerna om redovisningsmedel i 7 kap. 23–24 §§ KonkL, inte har tydliga bestämmelser om vård av tredje mans lösöre, anser han att sådan vård normalt inte ingår i förvaltarens uppdraget. Förvaltaren har därför varken rätt till arvode för detta arbete eller personligt skadeståndsansvar om vården brister.

Zamani medger att det finns en allmän skyldighet att inte använda annans egendom utan tillstånd och att förvaltaren måste ge tredje man möjlighet att hämta sin egendom. Men han menar att denna skyldighet ska tolkas snävt och mest som en skyldighet att avstå från att agera. Bara om passivitet kan leda till massaansvar som är större än vårdkostnaderna kan det vara motiverat för förvaltaren att agera. Om vården brister ska eventuella krav riktas mot konkursboet, inte mot förvaltaren personligen.

En viktig del av Zamanis syn är att han anser att resultatet av rättsläget kan upplevas otillfredsställande, men att det inte kan ändras genom rättstillämpning. Om lagstiftaren vill ge tredje mans lösöre ett starkare skydd i konkurs, måste det enligt Zamani ske genom uttrycklig lagstiftning. Domstolar och rättsvetenskapen bör inte skapa nya skyldigheter för konkursförvaltaren genom att tolka allmänna principer brett om det saknas stöd i lagen.[208]

### 5.2.2 Allmän vårdplikt som norm enligt Andersson & Ehrstedt

Andersson och Ehrstedt tar tydligt avstånd från Zamanis passivitetsprincip. De menar att när konkursboet får faktisk kontroll över tredje mans lösöre, gäller en allmän vårdplikt som är väl förankrad i svensk rätt, även om den inte står uttryckligen i konkurslagen. Enligt dem bygger denna vårdplikt på allmänna rättsgrundsatser om besittning och skydd för äganderätten, och den har stöd i förarbeten och äldre rättspraxis.

Andersson och Ehrstedt anser, till skillnad från Zamani, att vårdplikten är en positiv skyldighet. Det innebär inte bara att avstå från skadliga handlingar, utan också att ta rimliga och proportionerliga åtgärder för att bevara egendomen och kunna lämna tillbaka den till tredje man. Om förvaltaren inte uppfyller denna vårdplikt kan det, beroende på situationen, leda till skadeståndsansvar.

Andersson och Ehrstedt är kritiska till Zamanis snäva syn på nyttomaximeringsprincipen. De anser att förvaltarens uppgift inte bara är att maximera boets tillgångar, utan också att undvika onödig skuldsättning som kan minska utdelningen till borgenärerna. Att aktivt ta hand om tredje mans lösöre för att undvika skadestånd eller andra skulder är enligt dem förenligt med, och ofta ett uttryck för, nyttomaximering.

---

[207] Se avsnitt 4.3.2.5 där Andersson och Ehrstedt benämner Zamanis lösning som ”passivitetsregeln”. Benämningen används här i syfte att tydliggöra den kritik som riktas mot Zamanis ståndpunkt för att underlätta framställningen och återgivelsen av argumentationen.
[208] Se avsnitt 4.3.1 och 4.3.3.

När det gäller ansvar menar Andersson och Ehrstedt att både konkursboet och konkursförvaltaren kan vara ansvariga, beroende på omständigheterna. De understryker dock att det inte är acceptabelt att konkursförvaltaren i praktiken saknar ansvar för slarvig hantering av tredje mans egendom som finns i boets besittning.[209]

### 5.2.3 Sammanfattande jämförelse

Skillnaden mellan Zamani och Andersson och Ehrstedt kan sammanfattas i tre huvudpunkter. För det första är de oense om rättskälleläran. Zamani kräver tydligt lagstöd för att ge konkursförvaltaren positiva skyldigheter till skydd för tredje man, medan Andersson och Ehrstedt menar att sådana skyldigheter kan följa av allmänna rättsprinciper och rättstillämpning. För de andra har de olika syn på konkursförvaltarens uppdrag. Zamani vill ha ett strikt fokus på tillgångsmaximering, medan Andersson och Ehrstedt betonar utdelningens storlek och att förebygga skulder. För det tredje leder dessa skillnader till helt olika slutsatser om vårdpliktens existens och omfattning.

Debatten visar ett grundläggande spänningsförhållande i konkursrätten, mellan förutsebarhet och flexibilitet, mellan lagstiftarens och rättstillämpningens roller och mellan borgenärers intressen och skyddet för utomstående tredje män. Mot denna bakgrund blir behovet av en tydligare normativ lösning, antingen genom lagstiftning eller tydligare principer.

## 5.3 Schultz – ansvarsfördelning genom principalansvar

Schultz utgår från de allmänna reglerna om principalansvar och arbetstagaransvar i skadeståndsrätten och undersöker om dessa regler kan och bör gälla för konkursförvaltare som är anställda på advokatbyrå. Till skillnad från andra i debatten fokuserar Schultz inte främst på konkurslagens interna ansvarssystem, utan placerar konkursförvaltarens ansvar gentemot tredje man inom skadeståndslagens allmänna modell för riskfördelning.

Schultz ställer frågan om en konkursförvaltare kan ses som arbetstagare enligt skadeståndslagen när uppdraget utförs, även om det är personligt och bygger på ett domstolsförordnande. Han konstaterar att enligt 3 kap. 1 § SkL är det som huvudregel arbetsgivaren som ansvarar för skador som arbetstagaren orsakar genom vårdslöshet i tjänsten. Samtidigt är arbetstagarens personliga ansvar enligt 4 kap. 1 § SkL starkt begränsat och gäller bara vid särskilda skäl. Schultz menar att dessa regler ska fungera tillsammans, om principalansvar finns, ska arbetstagaren normalt vara skyddad från personligt ansvar.

Utifrån detta analyserar Schultz om konkursförvaltaruppdraget kan anses utföras ”i tjänsten” hos advokatbyrån. Med stöd av HD:s avgörande i NJA 2000 s. 639 (”Boutredningsmannen”) menar han att uppdragets personliga karaktär inte utesluter principalansvar. Det viktiga är om uppdraget har ett funktionellt

[209] Se avsnitt 4.3.2.

samband med advokatbyråns verksamhet. Enligt Schultz är konkursförvaltuppdraget en del av normal advokatverksamhet och vanligt förekommande i yrket. Att advokatbyrån inte kan styra det materiella arbetet eller ge instruktioner om enskilda åtgärder är inte avgörande, eftersom principalansvar kan finnas även när arbetsgivaren inte har faktisk kontroll över arbetstagaren.

Schultz menar därför att konkursförvaltarens ansvar gentemot tredje man i princip ska gå via advokatbyrån genom principalansvar, om förvaltaren har varit vårdslös i sitt uppdraget. Då ses konkursförvaltaren som arbetstagare enligt skadeståndslagen och advokatbyrån som arbetsgivare. Förvaltarens personliga ansvar blir då mycket begränsat enligt 4 kap. 1 § SkL och gäller bara i undantagsfall, till exempel vid felaktigt eller illojalt agerande.

Enligt Schultz bygger denna ansvarskonstruktion på flera rättspolitiska skäl. För det första tillgodoser den tredje mans intresse av ersättning genom att ansvaret läggs på en ekonomiskt stark aktör som oftast har ansvarsförsäkring. För det andra skyddas konkursförvaltaren från personligt och potentiellt stigmatiserande ansvar för vårdslöshet i tjänsten, vilket Schultz anser är särskilt viktigt i yrken som advokatverksamhet. För det tredje skapas en mer förutsägbar riskfördelning, där skaderisken ses som en del av advokatbyråns affärsrisk och kan hanteras med försäkring och intern organisation.

Samtidigt innebär Schultz modell att konkursförvaltarens ansvar gentemot tredje man till stor del flyttas ut från konkursrätten. Lösningen syftar inte till att utveckla konkurslagens interna regler eller klargöra vilka skyldigheter som följer av själva konkursförvaltaruppdraget. I stället bygger modellen på att tredje mans skydd ges genom skadeståndsrättens allmänna regler och advokatbyråns ansvarsförsäkring. Det betyder att Schultz lösning främst handlar om vem som ska bära ansvaret, inte om vilka regler som ska styra konkursförvaltarens agerande.

Sammanfattningsvis föreslår Schultz en lösning som ska skydda tredje man genom effektiv ersättning och samtidigt minska konkursförvaltarens personliga risk. Däremot lämnas frågan öppen om hur mycket tredje mans intressen bör skyddas direkt inom konkurslagens ram.[210]

## 5.4 Kleineman om ansvar och regress

Kleineman bidrar till frågan om konkursförvaltares ansvar gentemot tredje man genom att utgå från en allmän analys av ansvar för ren förmögenhetsskada, men han fokuserar särskilt på hur detta gäller vid konkursförvaltning. I stället för att bara titta på om det finns tydligt lagstöd i konkurslagen, lägger Kleineman sin analys på en mer principiell nivå och betonar skyddsändamål, ansvarsfunktion och en noggrant övervägd ansvarsplacering.

En viktig utgångspunkt för Kleineman är att man måste skilja på om ansvar finns och på vem som ska bära det. Om tredje man har rätt till skadestånd är en annan fråga än vem som ska ansvara, konkursboet, konkursförvaltaren eller båda. Kleineman menar att dessa frågor ofta blandas ihop i både doktrin och praxis,

[210] Se avsnitt 4.2.2.2.

vilket kan leda till felaktiga problemformuleringar. Han hänvisar till 1996 års avgörande som ett exempel där domstolens resonemang i huvudsak kretsar kring vem som ska bära ansvaret, trots att det i stort sett står klart att ett ansvar föreligger.

När det gäller om ansvar föreligger är Kleineman tydlig, om en konkursförvaltare genom vårdslöshet kränker tredje mans skyddade rätt, till exempel genom att sälja egendom som inte tillhör konkursboet, uppstår i princip en ersättningsbar skada. Det spelar ingen roll om skadan räknas som en ren förmögenhetsskada eller sakskada. Att konkurslagen inte har en tydlig regel om ansvar i dessa fall är enligt Kleineman inget hinder, eftersom svensk skadeståndsrätt ändå låter domstolar göra egna bedömningar av skyddsändamålet även utan lagreglering.

Den svårare frågan enligt Kleineman är vem som ska ansvara. Han är tydlig med att han inte tycker att ansvaret i första hand ska ligga på konkursboet. Även om konkursförvaltaren kan ses som boets företrädare, menar Kleineman att konkursboet inte är en juridisk person på samma sätt som i associationsrätten och att förvaltaren inte är ett organ i vanlig mening. Förvaltarens uppdrag kommer från domstolen och är ett uttryck för statlig inblandning för att skydda borgenärerna. Därför finns det ingen grund för att automatiskt koppla boet till förvaltarens handlingar som vid principalansvar.

Kleineman menar också att det vore problematiskt att låta boet ha huvudansvaret för skador som förvaltaren orsakar genom vårdslöshet. Det skulle i praktiken drabba konkursborgenärerna och minska boets tillgångar, samtidigt som förvaltaren och dennes försäkringsbolag skyddas. Både skadeståndsrättsliga och konkursrättsliga skäl talar enligt Kleineman för att ansvaret i dessa fall ska ligga direkt på konkursförvaltaren, eftersom det är han eller hon som faktiskt orsakar skadan.

Kleineman medger att konkursboet ibland kan ha tjänst på förvaltarens åtgärd, till exempel genom att få betalt vid försäljning av tredje mans egendom. Han anser att detta inte ska påverka vem som ansvarar gentemot tredje man. I stället föreslår Kleineman att förvaltaren, eller dennes försäkringsbolag, efter att ha ersatt tredje man kan kräva ersättning från boet enligt principen om obehörig vinst, men bara upp till det belopp som boet faktiskt fått.

Kleinemans lösning innebär därmed en tredelad modell. För det första, tredje mans rätt till ersättning bedöms utifrån skyddsintresset. För det andra, ansvaret placeras i första hand på konkursförvaltaren vid deliktuellt intrång. För det tredje, en efterföljande intern reglering mellan förvaltare och boet sker genom regress eller obehörig vinst.

På så sätt kombineras ett effektivt skydd för tredje man med ett systematiskt hänsynstagande till konkursförfarandets funktion och borgenärskollektivets intressen. Kleinemans modell erbjuder därmed en teoretiskt sammanhängande lösning på de problem som aktualiseras i 1996 års fall, även om den, till skillnad från lagtekniska lösningar, lämnar betydande utrymme åt rättstillämpningen.[211]

[211] Se avsnitt 4.2.2.1.

## 5.5 Lindskog om tredje mans skyddsintresse och ansvarsplacering

Lindskog intar en tydligt principbaserad ståndpunkt om konkursförvaltares ansvar gentemot tredje man. Han utgår från äldre praxis för att förklara de grundläggande mönstren för ansvar vilka utvecklats innan dagens konkurslag. Genom att hänvisa till äldre praxis, visar Lindskog att ansvaret mot tredje man inte är ett nytt undantagsfall, utan ett återkommande tema i konkursrätten.

Lindskog utgår från att konkursförvaltaren är företrädare för konkursboet. Vid avtal innebär det att boet, inte förvaltaren personligen, blir bundet och ansvarigt för avtal som förvaltaren ingår inom sin behörighet. De verkliga svårigheterna uppstår i stället utanför avtal, när tredje man skadas av förvaltarens åtgärder under konkursen. Lindskog ser två huvudproblem, dels när en massaborgenär skadas för att en massafordran inte regleras rätt, dels när förvaltaren gör intrång i tredje mans rätt, till exempel genom att sälja egendom som omfattas av separationsrätt.

Lindskog konstaterar att 17 kap. 1 § KonkL inte gäller i dessa fall, eftersom den bara reglerar förvaltarens ansvar mot gäldenären, konkursboet och konkursborgenärerna. Att konkurslagen saknar tydliga regler om ansvar mot tredje man betyder dock inte att ansvar är uteslutet. I stället ska ansvarsfrågan bedömas enligt allmänna skadeståndsrättsliga principer. Han utgår från att det ofta handlar om ren förmögenhetsskada, men påpekar att 2 kap. 4 § SkL inte alltid hindrar ansvar i andra fall. Det viktiga är vilket intresse som skadats och hur skyddsvärt det är.

När det gäller massaborgenärer visar Lindskog, genom en analys av framför allt NJA 1915 s. 629 och NJA 1916 s. 78, att domstolen har accepterat personligt ansvar för konkursförvaltare som har varit oaktsamma med att reglera massafordringar. Han betonar att massaborgenärens intresse är extra utsatt eftersom konkursboets tillgångar kan ta slut innan massafordringen betalas. Lindskog jämför med dödsboförvaltning och aktiebolagslikvidation, där det är en grundregel att skulder ska regleras före skifte, och där ansvar kan uppstå om detta inte följs. Tredje man har i dessa fall rätt till ersättning. Han framhåller att rättspraxis, redan i tidiga avgöranden såsom NJA 1915 A 498, utan större tvekan placerat ansvaret på konkursförvaltaren vid oaktsamt intrång i äganderätten. Intrång i äganderätten utgör enligt Lindskog ett så starkt skyddsintresse att ansvar följer direkt av den rättskränkande handlingen.

Ett av Lindskogs viktigaste bidrag är att han skiljer på om ansvar finns och på vem som ska bära det. Först måste man avgöra om tredje man har rätt till skadestånd. Sedan kommer frågan om det är konkursboet, förvaltaren eller båda som ska ansvara. Lindskog menar att dessa frågor ofta blandas ihop i rättspraxis och doktrin. Han tar upp 1996 års fall som exempel på när domstolens formulering blir missvisande. I sådana fall handlar det inte om ansvar finns, utan om vem som ska ersätta skadan.

Vid intrång i tredje mans äganderätt anser Lindskog att ansvaret bör ligga på konkursförvaltaren. Det är förvaltaren som faktiskt agerar, och det är onödigt att först låta boet ansvara och sedan kräva ersättning från förvaltaren. Tredje man vill ha ersättning direkt från den som kränkt hans rätt, inte från ett konkursbo

som han inte har någon relation till. Lindskog menar att rättspraxis stödjer detta, eftersom ansvaret i både 1915 och 1996 års fall lagts på förvaltaren utan att boets ansvar prövats.

Samtidigt påpekar Lindskog att ansvaret kan placeras annorlunda om tredje mans relation är starkt kopplad till konkursboet. Han tar NJA 1918 s. 624 som exempel, där han ser det som ett fall av culpa in contrahendo. Där hade tredje man goda skäl att tro att ett avtal med konkursboet skulle bli av. I sådana fall tycker Lindskog att det är mer naturligt att lägga ansvaret på boet, eftersom det är den part som tredje man vill avtala med, snarare än på förvaltaren personligen.

Sammanfattningsvis anser Lindskog att konkursförvaltarens ansvar gentemot tredje man inte är begränsat till situationer där det finns ett uttryckligt lagstöd till skydd för tredje man. Avgörande är i stället styrkan i tredje mans skyddsintresse. När ansvar finns, ska man avgöra var ansvaret hör hemma utifrån relationen mellan tredje man och konkursboet. Om tredje man inte har någon koppling till boet och skadan beror på ett intrång i en skyddsvärd rätt, ska förvaltaren ensam ansvara. Om tredje mans krav är nära kopplat till boet, ska ansvaret ligga där. På det sättet ger Lindskog en flexibel och principfast modell som tar hänsyn till tredje mans intressen i konkursförvaltningen.[212]

## 5.6 NJA 1996 s. 700

1996 års fall utgör ett centralt prejudikat för bedömningen av konkursförvaltarens personliga skadeståndsansvar gentemot tredje man. Avgörandet klargör att konkursförvaltarens ansvar inte är uttömmande reglerat i konkurslagen och att tredje mans skadeståndsanspråk i stället får prövas enligt allmänna skadeståndsrättsliga principer.

Konkursförvaltaren gjorde i målet gällande att tredje mans ekonomiska förlust, som ostridigt klassificerades som ren förmögenhetsskada, inte kunde grunda personligt skadeståndsansvar, eftersom något brott inte förelåg och eftersom konkurslagen saknar uttryckliga bestämmelser om ansvar gentemot utomstående. Han hävdade vidare att tredje man var hänvisad till att rikta krav mot konkursboet, exempelvis med stöd av principen om obehörig vinst, eftersom det var boet som hade tillgodogjort sig det ekonomiska värdet av den aktuella egendomen.

HD avvisade dessa invändningar och slog fast att avsaknaden av uttryckligt lagstöd i konkurslagen inte utesluter personligt skadeståndsansvar för konkursförvaltaren. Domstolen betonade att frågan om ansvar gentemot tredje man ska bedömas fristående från konkurslagens interna ansvarssystem och med utgångspunkt i allmänna skadeståndsrättsliga normer. Konkurslagens reglering ansågs därmed inte ha någon negativ avgränsande effekt på tredje mans möjligheter att föra skadeståndstalan.

Enligt HD följer det av konkursförvaltarens uppdrag och ställning att han eller hon har en självständig skyldighet att säkerställa att tredje mans egendom inte obehörigen dras in i konkursförfarandet. Ett vårdslöst åsidosättande av denna

[212] Se avsnitt 4.2.2.3.

skyldighet utgör ett obehörigt förfogande över annans egendom och kan grunda personligt skadeståndsansvar, även när skadan tar sig uttryck i ren förmögenhetsskada. Att skadeståndslagens huvudregel i 2 kap. 4 § SkL knyter ersättningsskyldighet till brott ansågs inte utgöra hinder mot en sådan ansvarskonstruktion, mot bakgrund av den praxisutveckling som medger ersättning för ren förmögenhetsskada även vid oaktsamhet.

HD klargjorde vidare att konkursförvaltarens ansvar gentemot tredje man inte neutraliseras av att tredje man alternativ kan rikta krav mot konkursboet. Möjligheten till ersättning på annan rättsgrund, såsom obehörig vinst, påverkar inte bedömningen av om konkursförvaltaren själv har handlat culpöst och därigenom ådragit sig ett personligt ansvar. Ansvarsprövningen är således individuell och oberoende av boets eventuella ersättningsskyldighet.

Genom avgörandet etablerar HD en tydlig princip enligt vilken konkursförvaltaren, trots sin roll som företrädare för konkursboet, inte åtnjuter något generell ansvarsimmunitet gentemot tredje man. I stället bekräftas att förvaltaren kan hållas personligen ansvarig när han eller hon genom vårdslösa förvaltningsåtgärder åsidosätter grundläggande sakrättsliga och skadeståndsrättsliga normer till skydd för utomstående. 1996 års fall utgör därmed ett prejudikat av grundläggande betydelse för tredje mans ställning i konkursförfarandet och markerar en tydlig förskjutning mot ett mer utvecklat personligt ansvar för konkursförvaltare.[213]

## 5.7 Förslag till uttrycklig reglering av tredje mans lösöre i 7 kap. 23 § KonkL

Mot bakgrund av de analyserade lösningarna framstår en uttrycklig lagreglering som den mest ändamålsenliga vägen för att ge tredje mans intressen ett tydligt och förutsebart skydd. Ett naturligt alternativ är att utvidga 7 kap. 23 § KonkL, som idag reglerar konkursförvaltarens personliga ansvar för redovisningsmedel, till att även omfatta tredje mans lösöre vilket tas om hand inom ramen för förvaltningen.

En sådan reglering skulle klargöra när vårdplikten utgör en norm för konkursförvaltarens uppdrag, skapa konsekvens mellan ansvar, arvode och tillsyn samt minska behovet av extensiv rättstillämpning.

Utifrån systematiken i 7 kap. KonkL framstår det som mest ändamålsenligt att utvidga 23 §, som redan utgör en undantagsregel där lagstiftaren bryter konkursboets princip om egendomsansvar, ger tredje man ett direkt skydd och ålägger förvaltaren personliga skyldigheter. Bestämmelserna utgör redan idag den enda tydligen situationen där tredje mans intresse ges företräde, vård- och redovisningsskyldigheten uttryckligen är en norm för förvaltarens uppdrag och där personligt ansvar kan aktualiseras. Att bygga vidare här är därför metodiskt

[213] Se avsnitt 4.2.1.

starkare än att skapa en ny paragraf helt frikopplad från 7 kap., eller att försöka läsa in ansvar genom praxis (specifikt 1996 års fall).

Mindre lämpligt får anses vara att skriva in en allmän vårdplikt för tredje mans lösöre utan avgränsning, det riskerar otydlighet, ansvarsglidning och en konflikt med 7 kap. 8 § KonkL. Det mest konsekventa är att utvidga redovisningsregeln på ett funktionellt vis, så att även lösöre som tillhör tredje man också tas hand om av förvaltaren.

### 5.7.1 Alternativ 1 – utvidgning av tredje stycket

Ett första alternativ är att bygga vidare på den befintliga strukturen i 7 kap. 23 § KonkL genom att utvidga bestämmelsens tredje stycke. En sådan lösning tar sin utgångspunkt i att lagstiftaren redan här har accepterat ett undantag från konkursboets princip om egendomsansvar och infört ett uttryckligt skydd för tredje man, kombinerat med personliga skyldigheter för konkursförvaltaren. Bestämmelsen reglerar situationer där medel tillförs konkursboet men rätteligen tillhör någon annan, varvid förvaltaren åläggs en redovisningsskyldighet som ytterst kan grunda personligt ansvar.

Mot denna bakgrund framstår det som systematiskt och metodiskt konsekvent att även låta tredje mans lösöre vilket tas om hand inom ramen för förvaltningen omfattas av samma ordning. Genom att knyta vård- och redovisningsansvaret till en redan etablerad ansvarsnorm undviks behovet av att införa en helt ny och fristående reglering, samtidigt som kopplingen mellan ansvar, arvode och tillsyn behålls. En utvidgning av tredje stycket möjliggör därmed ett tydligare och mer förutsebart skydd för tredje man utan att rubba konkurslagens övergripande systematik.

En sådan lösning markerar också att vårdplikten i dessa situationer inte är ett resultat av extensiv rättstillämpning, utan en uttrycklig del av förvaltarens uppdrag enligt lag. Detta minskar utrymmet för osäkerhet kring ansvarsförutsättningarna och stärker rättssäkerheten för samtliga inblandade aktörer.

7 kap. 23 § tredje stycket KonkL har idag följande lydelse:

*”Vad som har sagts nu om rätt att få redovisning av förvaltaren skall också gälla om det i något annat fall till konkursboet flyter in medel för vilka gäldenären skulle haft skyldighet att redovisa till annan.”*

Mitt förslag är att ändra rubriken över 23 § från *”Redovisning av medel till tredje man”* till *”Redovisning av medel och lös egendom till tredje man”* samt att utvidga tredje stycket på följande sätt:

*”Vad som har sagts nu om rätt att få redovisning av förvaltaren ska också gälla om det i något annat fall till konkursboet flyter in medel för vilka gäldenären skulle haft skyldighet att redovisa till annan,* ***samt när konkursboet genom förvaltarens åtgärder tar hand om lös egendom tillhörande tredje man.”***

### 5.7.2 Alternativ 2 – ny bestämmelse (25 §)

Ett alternativ till att bygga vidare på 7 kap. 23 § KonkL är att införa en ny, särskilt utformad bestämmelse som uttryckligen tar sikte på konkursförvaltarens hantering av tredje mans lösöre. En sådan lösning möjliggör en mer detaljerad och situationsanpassad reglering av förvaltarens skyldigheter, utan att behöva anpassa bestämmelsen till redovisningsmedlens särdrag. Genom en ny paragraf kan lagstiftaren tydligare avgränsa när ansvar aktualiseras och vilka konkreta åtgärder som krävs av förvaltaren.

Fördelarna med en ny bestämmelse ligger framför allt i ökad tydlighet och precision. Genom att särskilt reglera skyldigheten att hålla egendomen åtskild, bevara den och vidta skäliga åtgärder för återlämnande, skapas ett mer handfast norminnehåll vilket kan fungera som vägledning både för förvaltare och TSM. Samtidigt tydliggörs att förvaltaren inte får förfoga över egendom innan dess rättsliga tillhörighet har klarlagts, vilket direkt adresserar de riskmoment som identifierats i rättspraxis.

Nackdelen med denna lösning är att den innebär ett avsteg från den befintliga systematiken i 7 kap. KonkL, där personligt ansvar gentemot tredje man idag endast uttryckligen regleras i 23 §. En ny paragraf riskerar därför att uppfattas som mindre förankrad i konkurslagens ansvarssystem och kräver tydliga förarbetsuttalanden för att undvika tolkningssvårigheter och normkollisioner, särskilt i förhållande till 7 kap. 8 § KonkL.

En ny bestämmelse, exempelvis 25 §, skulle kunna utformas på följande sätt:

*”När konkursboet genom förvaltarens åtgärder tar hand om lös egendom vilken tillhör tredje man, ska egendomen hållas åtskild från konkursboets egendom och bevaras tills dess att den kan återlämnas till den berättigade.*

*Förvaltaren ska vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att möjliggöra återlämnande av egendomen.*

*Förvaltaren får inte förfoga över egendomen genom försäljning eller på annat sätt utan att dess tillhörighet till konkursboet har klarlagts genom tillräcklig utredning.”*

## 5.8 Sammanfattande kommentar

Sammanfattningsvis kan konstateras att tredje mans intressen i praktiken är ofrånkomliga i konkursförvaltningen, men att konkurslagens nuvarande struktur ger dem ett begränsat och indirekt skydd. Det finns starka argument både mot och för att ge tredje man ett större utrymme, men dessa argument vilar på olika normativa utgångspunkter. En ordning som kombinerar konkursrättens interna effektivitet med extern rättssäkerhet förutsätter tydliga normer. Om rättsordningen anser att tredje mans intressen bör ges ett stärkt skydd inom konkursförvaltningen, bör detta enligt min mening ske genom klar och uttrycklig

lagstiftning, snarare än genom att konkursförvaltarens ansvar successivt vidgas genom och praxis och doktrin.

# 6 Slutsatser

## 6.1 Inledning

Syftet med denna uppsats har varit att undersöka och analysera det rättsliga ramverket för konkursförvaltarens skadeståndsansvar i svensk rätt. Fokus har legat på när ansvar kan bli aktuellt, vilka tolkningsproblem som finns i rättspraxis och det särskilt komplexa ansvaret gentemot tredje man.

För att kunna analysera ansvaret gentemot tredje man har det först varit viktigt att klargöra det redan lagstadgade skadeståndsansvar som följer av konkurslagen. Denna reglering har varit utgångspunkten för att bedöma om ansvaret kan utvidgas till att även skydda tredje mans intressen.

Detta kapitel sammanfattar uppsatsens viktigaste slutsatser och besvarar de uppställda frågeställningarna.

## 6.2 Rättsliga förutsättningar för konkursförvaltarens personliga skadeståndsansvar

Undersökningen visar att konkursförvaltarens personliga skadeståndsansvar främst grundas på 17 kap. 1 § KonkL och bygger på culpaansvar. För att ansvar ska bli aktuellt måste förvaltaren, med avsikt eller av oaktsamhet, orsaka skada för konkursboet, gäldenären eller en konkursborgenär under sitt uppdrag.

Vid culpabedömningen utgår man från en professionell aktsamhetsnorm. Konkursförvaltaren bedöms som en kvalificerad yrkesperson med särskild kunskap och erfarenhet, inte som ett genomsnittligt rättssubjekt. Bedömningen görs ex ante, utifrån det beslutsunderlag, den information och de tidsramar som fanns vid tidpunkten för åtgärden.

Analysen visar vidare att rättspraxis tydligt skiljer sig mellan affärsmässiga beslut och brott mot konkurslagens formella regler. Affärsmässiga beslut som senare visa sig vara dåliga leder inte till ansvar om de var rimliga och passade uppdraget när de togs. Däremot är synen mycket strängare vid brott mot tydliga skydds- och ordningsregler, som samrådsplikt, redovisningsskyldighet och regler om utdelning och prioritet. I dessa fall kan oaktsamheten ligga i själva regelbrottet, oavsett ekonomiskt resultat.

Sammanfattningsvis krävs för personligt skadeståndsansvar att förvaltaren gjort ett kvalificerat avsteg från den handlingsstandard som följer av konkurslagens reglering och uppdragets professionella natur. Ansvaret är inte strikt, men

culpanormen är skärpt och kan i vissa fall kombineras med bevislättnader eller presumtioner till nackdel för förvaltaren.

## 6.3 Konkursförvaltares skadeståndsskyldighet gentemot tredje man

När det gäller ansvar gentemot tredje man visar uppsatsen att rättsläget är mer oklart och styrs mycket av rättspraxis och doktrin. Konkurslagens skadeståndsregel gäller inte direkt för tredje man, så ansvar i dessa fall måste grundas på andra rättsliga principer och särskilda skyddsnormer.

Analys av praxis, med 1996 års fall som centralt avgörande, visar att konkursförvaltaren i vissa kvalificerade situationer kan åläggas personligt ansvar gentemot tredje man för ren förmögenhetsskada. Avgörande är då att förvaltaren genom en vårdslös förvaltningsåtgärd har åsidosatt en norm som är avsedd att skydda tredje mans rättsligt skyddade intressen, men vilken norms rättsliga förankring är omtvistad i doktrinen.

Samtidigt framgår av både praxis och doktrin att detta ansvar inte är generellt. Det krävs mer än att tredje man drabbas indirekt av ekonomisk skada. Ansvar förutsätter en tydlig normöverträdelse, ofta kopplad till äganderätt, separationsrätt eller befogad tillit. Eftersom det saknas tydlig lagreglering är rättsläget osäkert, både om vad som krävs för ansvar och var gränsen går mellan förvaltarens och konkursboets ansvar. Den aktualiseras endast i situationer där förvaltarens handlande tydligt faller utanför ramen för det legitima förvaltaruppdraget och samtidigt innebär ett otillåtet ingrepp i tredje mans rättssfär.

## 6.4 Lösningsmodeller för ansvar gentemot tredje man och avslutande ställningstagande

Analysen i uppsatsen visar att konkursförvaltarens personliga skadeståndsansvar gentemot tredje man saknar uttryckligt stöd i konkurslagen. De centrala ansvarsbestämmelserna i 17 kap. 1 § och uppdragsnormen i 7 kap. 8 § KonkL är primärt utformade för att reglera relationen mellan förvaltaren, konkursboet, gäldenären och borgenärerna. Frågan om ansvar gentemot utomstående rättssubjekt har därför utvecklats genom rättspraxis och doktrin, vilket har gett upphov till flera sinsemellan konkurrerande förklaringsmodeller.

En första modell företräds av Andersson och Ehrstedt, som menar att konkursförvaltarens ansvar gentemot tredje man kan härledas genom en systematisk tolkning av konkurslagens uppdragsnormer. Enligt detta synsätt följer en allmän vårdplikt av konkursförvaltaruppdragets innehåll, särskilt av 7 kap. 8 § KonkL, vilken även innefattar skyldigheten att respektera tredje mans rättsligt skyddade intressen, exempelvis äganderätt och separationsrätt. Denna modell tar sin utgångspunkt i att konkursförvaltaren, trots sitt uppdrag att tillvarata

borgenärskollektivets intressen, inte kan ges ett handlingsutrymme som medger obehöriga ingrepp i annans egendom.

Mot detta står Zamanis uppfattning, enligt vilken någon sådan vårdplikt inte kan utläsas ur konkurslagen. Zamani framhåller att ett tolkningsbaserat ansvar gentemot tredje man riskerar att rubba konkursrättens kollektiva struktur och minska förutsebarheten för konkursförvaltare. Enligt detta synsätt bör ett utvidgat ansvar gentemot tredje man endast införas genom uttrycklig lagstiftning.

Lindskog intar en delvis annan position. Han accepterar att konkursförvaltaren i vissa situationer kan bli personligen ansvarig gentemot tredje man, men avvisar att detta ansvar har sin grund i konkurslagen eller i någon konkursrättslig vårdplikt. I stället placerar Lindskog ansvaret i den allmänna skadeståndsrätten och menar att ansvar aktualiseras först när förvaltaren faktiskt överskrider sitt uppdrag, exempelvis genom att obehörigen förfoga över egendom som inte tillhör konkursboet. Lindskogs analys innebär att 1996 års fall kan accepteras i sitt resultat, men inte i sin normbildning.

Kleineman erbjuder ytterligare ett perspektiv genom att förskjuta fokus från normkälla till ansvarsbärare. Han ifrågasätter om konkursförvaltarens personliga ansvar är den lämpligaste lösningen för att tillgodose tredje mans skyddsintresse. I stället förespråkar han en ansvarsfördelning där konkursboet bär det primära externa ansvaret gentemot tredje man, medan konkursförvaltaren endast blir ansvarig regressvis vid oaktsamhet. En sådan modell kan enligt Kleineman mildra risken för överdriven försiktighet i förvaltningen och bättre harmonisera med konkursförfarandets kollektiva karaktär.

Trots detta framstår den lösning som Andersson och Ehrstedt förespråkar som den mest övertygande inom ramen för gällande rätt. Deras modell möjliggör ett ansvar som inte är strikt eller obegränsat, men som samtidigt ger ett reellt skydd mot obehöriga ingrepp i tredje mans rättigheter. Genom att förankra ansvarsnormen i konkursförvaltaruppdragets systematik, snarare än i ett rent uppdragsöverskridande eller i efterhandskonstruktioner via regress, skapas en mer direkt koppling mellan förvaltarens handlande och de skador som kan uppkomma.

Att acceptera en sådan systematisk härledning innebär inte att konkursförvaltarens handlingsutrymme elimineras, utan att detta utrymme tydliggörs genom ansvarsnormer som sätter yttre gränser för uppdraget. I avsaknad av uttrycklig lagreglering framstår därför Andersson och Ehrstedts modell som den mest ändamålsenliga tolkningen av gällande rätt, även om den vilar på ett rättsligt underlag som i längden kan motivera lagstiftningsåtgärder.

Sammanfattningsvis kan konstateras att konkursförvaltarens personliga skadeståndsansvar gentemot tredje man idag erkänns i praxis men är systematiskt omtvistat. Av de analyserade lösningsmodellerna erbjuder den som tar sin utgångspunkt i konkursförvaltaruppdragets uppdragsnormer det mest sammanhängande och praktiskt tillämpbara svaret på hur tredje mans skyddsintressen kan tillgodoses inom ramen för gällande rätt.

# Källförteckning

## Litteratur


Hellner, Jan och Radetzki, Markus, *Skadeståndsrätt*, 9 uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 2014. [cit. Hellner & Radetzki, *Skadeståndsrätt*].

Håstad, Torgny och Knutsson, Anders och Unger, Sven - Lindskog, Stefan I, *Om konkursförvaltares ansvar mot tredje man* i *Rättsvetenskapliga studier till minnet av Tore Almén*, Iustus Förlag, Uppsala, 1999. [cit. Lindskog I, *Om konkursförvaltares ansvar mot tredje man* i *Rättsvetenskapliga studier till minnet av Tore Almén*].

Johansson, Svante, *Nials Svensk associationsrätt i huvuddrag*, 3 uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 1985. [cit. Johansson, *Nials Svensk associationsrätt i huvuddrag*].

Kaldal, Anna och Sjöberg, Gustaf, *Vetenskapskrav på uppsatser i rättsvetenskap – handfasta tips*, Jure Förlag, 2018. [cit. Kaldal & Sjöberg, *Vetenskapskrav på uppsatser i rättsvetenskap – handfasta tips*].

Kleineman, Jan och Westberg, Peter och Carlsson, Stephan – Lindskog, Stefan (II), *Om fattig mans rätt till rättegång – några synpunkter med anledning av NJA 2006 s. 420*, s. 328–343 *i Festskrift till Lars Heuman*, Jure Förlag, Stockholm, 2008. [cit. Lindskog (II), *Om fattig mans rätt till rättegång – några synpunkter med anledning av NJA 2006 s. 420 i Festskrift till Lars Heuman*].

Kleineman, Jan, *Ren förmögenhetsskada - särskilt vid vilseledande av annan än kontraktspart*, Juristförlaget, Lund, 1987. [cit. Kleineman, *Ren förmögenhetsskada - särskilt vid vilseledande av annan kontraktspart*].

Kleineman, Jan, *Ren förmögenhetsskada – den fortsatta utvecklingen* i *Studier i kontrakts- och skadeståndsrätt*, Jure Förlag, Stockholm, 2011, s. 157–175. [cit. Kleineman, *Ren förmögenhetsskada – den fortsatta utvecklingen*].

Mellqvist, Mikael och Welamson Lars, *Konkurs och annan insolvensrätt*, 13 uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 2022. [cit: Mellqvist & Welamson, *Konkurs och annan insolvensrätt*].

Mellqvist, Mikael, *Obeståndsrätten: en introduktion*, 11 uppl., Norstedts Juridik, 2025. [cit. Mellqvist, *Obeståndsrätten: en introduktion*].

Möller, Mikael, *Konkurs och kontrakt: om konkursboets inträde i gäldenärens avtal*, Skrifter från Juridiska Fakulteten i Uppsala, Iustus Förlag, Uppsala, 1988. [cit. Möller, *Konkurs och kontrakt: om konkursboets inträde i gäldenärens avtal*].

Palmér, Eugène & Savin, Peter, *Konkurslagen: en kommentar till 7 kap. 12 §*, (2 dec. 2025, Version 59, JUNO). [cit. Palmér & Savin, *Konkurslagen: en kommentar till 7 kap. 12 §*]

Renman, Hans, *Konkurslag (1987:672) 17 kap. 1 §*, Lexino (2016-04-25). [cit. Renman, Hans, *Konkurslag (1987:672) 17 kap. 1 §,* Lexino (2016–04–25).]

Sandgren Claes och Elwing, Carl M m.fl., *Norstedts juridiska handbok*, 17 uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 2001. [cit. Sandgren & Elwing m.fl., *Norstedts juridiska handbok*].

Sandgren, Claes, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare*, 5 uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 2021. [cit. Sandgren, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare*].

Schelin, Johan, *Kritiska perspektiv på rätten*, Poseidon Förlag, Stockholm, 2018. [cit. Schelin, *Kritiska perspektiv på rätten*].

Söderlund, Jenny, *Konkursrätten: om konkursboet ses som en association i tvångslikvidation med borgenärerna som medlemmar*, 1 uppl., Iustus Förlag, Uppsala, 2009. [cit. Söderlund, *Konkursrätten: om konkursboet ses som en association i tvångslikvidation med borgenärerna som medlemmar*].
Walin, Gösta, *Separationsrätt*, 1 uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 1975. [cit. Walin, *Separationsrätt*].
Welamson, Lars, *Konkursrätt*, Norstedts Juridik, Stockholm, 1961. [cit. Welamson, *Konkursrätt*].
Wiklund, Holger. *God advokatsed, AVD. VI. Förhållandet till tredje man*, Norstedt, Stockholm, 1973. [cit. Wiklund, *God advokatsed, AVD. VI. Förhållandet till tredje man*].

*Periodiskt tryck*

Andersson, Hans och Ehrstedt, Lars, *Vårdplikt för tredje mans lösöre vid konkurser – en replik*, SvJT 2020 s. 649–659. [cit. Andersson & Ehrstedt, *Vårdplikt för tredje mans lösöre vid konkursen – en replik*, SvJT 2020].
Heidbrink, Jakob, *Omhändertagande av annans egendom – ett avtalsgrundande rättsfaktum?* SvJT 2008, s. 57–87. [cit. Heidbrink, *Omhändertagande av annans egendom – ett avtalsgrundande rättsfaktum?,* SvJT 2008].
Heidbrink, Jakob, *Utgångspunkten för ansvar för annans lösöre (custodia) i straff- och skadeståndsrätten*, Tidskrift for Rettsvitenskap, vol. 122, 4 2009, s. 586. [cit. Heidbrink, *Utgångspunkten för ansvar för annans lösöre (custodia) i straff- och skadeståndsrätten*, Tidskrift for Rettsvitenskap].
Hellner, Jan, *Argumentation de lege ferenda*, SvJT 1975 s. 401–420. [cit. Hellner, Jan, *Argumentation de lege ferenda*, SvJT 1975].
Millqvist, Göran, *Konkursförvaltares skadeståndsansvar – anteckningar rörande konkursförvaltares personliga ansvar för konkursboförvaltningen*, SvJT 1991, s. 1–39. [cit. Millqvist, *Konkursförvaltares skadeståndsansvar – anteckningar rörande konkursförvaltares personliga ansvar för konkursboförvaltning*, SvJT 1991].
Millqvist, Göran, *Konkursförvaltares skadeståndsansvar i ny belysning*, JT 2001, s. 136–141. [cit. Millqvist, *Konkursförvaltares skadeståndsansvar i ny belysning*, JT 2001].
Schultz, Mårten, *Konkursförvaltaren och principalansvaret*, SvJT 2014 s. 642–652. [cit. Schultz, *Konkursförvaltaren och principalansvaret,* SvJT 2014].
Schultz, Mårten, *Skadestånd för ren förmögenhetsskada utan lagstöd – Två och en halv huvudkategorier – och några små frågetecken*, SvJT 2017 s. 820–829. [cit. Schultz, *Skadestånd för ren förmögenhetsskada utan lagstöd – Två och en halv huvudkategorier – och några små frågetecken,* SvJT 2017].
Zamani, Joseph, *Konkursförvaltarens nyttomaximering och något om vårdplikten – replik*, SvJT 2020, s. 660–664. [cit. Zamani, *Konkursförvaltarens nyttomaximering och något om vårdplikten – replik,* SvJT 2020].
Zamani, Joseph, *Konkursförvaltaruppdragets normer – om arvode, skadestånd och vård av annans lösöre*, SvJT 2019, s. 50–65. [cit. Zamani, *Konkursförvaltaruppdragets normer – om arvode, skadestånd och annans lösöre,* SvJT 2019].

# Offentligt tryck

*Propositioner*

Prop. 1986/87 nr 90 angående ny konkurslag.

Prop. 2021/21 nr 148 angående En effektivare konkursshantering.

*Departementsserie*

Departementsserien 2019:31 angående Konkursförfarandet.

*Statens offentliga utredningar*

SOU 1943:24 Betänkande med förslag till lag om redovisningsmedel m.m.
SOU 1964:31 Skadestånd
SOU 1983:24 Ny konkurslag: slutbetänkande

*Myndighetsföreskrifter och vägledande dokument*

Domstolsverkets och Kronofogdemyndighetens rapport, *En mer rationell konkurshantering*, Publicerad: 2013–10–21.
https://rekon.nu/wp-content/uploads/2020/12/En-mer-rationell-konkurshantering.pdf. (Hämtad: 2025-12-21). [cit. Domstolsverkets och KFM:s rapport, *En mer rationell konkurshantering*].
Kronofogdemyndigheten, *Handbok Konkurstillsyn*, 8 uppl., Publicerad: 2024–02.
https://kronofogden.se/download/18.416189cb17c2b26b46732eec/1708008708832/Handbok-Konkurstillsyn.pdf. (Hämtad: 2025-12-06). [cit. Kronofogdemyndigheten, *Handbok konkurstillsyn*)
Skatteverket, *Förvaltning av ett konkursbo*, Publicerad: 2025-04-04.
https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2025.7/337914.html (Hämtad: 2025-12-07). [cit. Skatteverket, *Förvaltning av ett konkursbo*, 2025.]
Sveriges domstolar, *"Vad betyder begreppet "tredje man"?"*,
https://www.domstol.se/amnen/hyra-bostadsratt-och-arrende/arrende/allmant-om-arrende/vad-betyder-begreppet-tredje-man/ (Hämtad: 2025-12-14) [cit. Sveriges domstolar, *Vad betyder begreppet "tredje man"?"*].

## Rättspraxis

*Högsta domstolen*

NJA 1875 s. 379
NJA 1875 s. 477
NJA 1915 A 498
NJA 1915 s. 629
NJA 1916 s. 78
NJA 1918 s. 624
NJA 1929 s. 415
NJA 1931 s. 619
NJA II 1933 s. 178
NJA 1933 s. 632
NJA II 1938 s. 743
NJA II 1944 s. 419
NJA 1945 s. 177

NJA 1950 s. 5
NJA 1969 s. 390
NJA 1987 s. 692
NJA 1989 s. 191
NJA 1992 s. 548
NJA 1996 s. 700
NJA 1997 s. 211
NJA 2000 s. 639
NJA 2001 s. 99
NJA 2004 s. 777
NJA 2005 s. 443
NJA 2005 s. 608
NJA 2006 s. 420
NJA 2006 s. 662
NJA 2008 s. 941
NJA 2009 s. 16
NJA 2014 s. 798
NJA 2015 s. 132
NJA 2016 s. 1186
NJA 2019 s. 94

*Underinstanser*

Hovrätten för Övre Norrlands dom den 28 maj 1999 i mål T 169/97
Svea hovrätts beslut den 1 november 2016 i mål nr Ö 7137–15
Göta hovrätts beslut den 25 januari 2017 i mål nr Ö 1479–16
Svea hovrätts beslut den 11 april 2018 i mål nr Ö 8310–17
Svea hovrätts dom den 12 oktober 2018 i mål nr T 1978–17

*Författningar*

Brottsbalk (1962:700)
Handelsbalk (1736:0123 2)
Konkurslag (1987:672)
Lag (1918:163) med vissa bestämmelser om sjöfynd
Lag (1938:121) om hittegods
Lag (1985:982) om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats
Lönegarantilag (1992:497)
Skadeståndslag (1972:207)
Strålskyddsförordning (2018:506)
Utsökningsbalk (1981:774)
Vapenförordning (1996:70)
Ärvdabalk (1958:637)

# Övrigt

*Andra studentuppsatser*

Adelswärd, Axel, *Konkursförvaltares ansvar – En studie med särskilt fokus på förvaltarens skadeståndsansvar för rättegångskostnader*, Lunds universitet, 2013. [cit. Adelswärd, *Konkursförvaltares ansvar – En studie med särskilt fokus på förvaltarens skadeståndsansvar för rättegångskostnader,* Lunds universitet, 2013.].

Keilor, Klaralee, *Konkursförvaltarens vårdplikt – En uppsats om vårdpliktens existens och beskaffenhet avseende separationsegendom inom konkursförfarande*, Stockholms universitet, 2018. [cit. Keilor, *Konkursförvaltarens vårdplikt – En uppsats om vårdpliktens existens och beskaffenhet avseende separationsegendom inom konkursförfarande,* Stockholms universitet, 2018].